

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

**«Επιστήμες της Αγωγής: Ειδική Αγωγή, Εκπαίδευση και
Αποκατάσταση»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Πολλαπλή νοημοσύνη, κοινωνικά δίκτυα και συχνότητα επικοινωνίας
σε άτομα με αναπηρία**

Λουκά Μαρία

Θεσσαλονίκη, 2022

Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Επιστήμες της Αγωγής: Ειδική Αγωγή, Εκπαίδευση και Αποκατάσταση»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Πολλαπλή νοημοσύνη, κοινωνικά δίκτυα και συχνότητα επικοινωνίας σε άτομα με
αναπηρία

Multiple intelligences, social network sites and communication frequency for people
with impairments

Μαρία Λουκά

Εξεταστική επιτροπή

Κ. Παπαδόπουλος, Καθηγητής Τμήματος Εκπαιδευτικής & Κοινωνικής Πολιτικής
Πανεπιστημίου Μακεδονίας (Επόπτης)

Ε. Κουστριάβα, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Εκπαιδευτικής & Κοινωνικής
Πολιτικής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Δ. Παπακωνσταντίνου, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Εκπαιδευτικής & Κοινωνικής
Πολιτικής Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Θεσσαλονίκη, 2022

Ο/η συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα
προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στην εργασία τρίτων,
όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής
δεοντολογίας.

Μαρία Λουκά

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ABSTRACT.....	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4

Κεφάλαιο Πρώτο

Θεωρητική Θεμελίωση της Έρευνας- Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

1.Θεωρίες περί νοημοσύνης στον 20 ^ο αιώνα.....	7
1.1.Sir Francis Galton και κρανιομετρήσεις.....	7
1.1.1. Η επιστήμη της ευγονικής.....	8
1.2. Charles Spearman.....	8
1.2.1. Η θεωρία των δύο παραγόντων.....	9
1.2.2. Κριτική του Thurstone.....	10
1.3. Alfred Binet.....	11
1.3.1. Η κλίμακα Binet – Simon.....	11
1.4.Howard Gardner: Η θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης.....	13
1.4.1. Τύποι νοημοσύνης του Gardner.....	15
1.4.2. Η αναζήτηση νέων τύπων νοημοσύνης.....	18
1.4.3. Κριτική της θεωρίας του Gardner.....	20
2.Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης.....	21
2.1 Περιγραφή και ανάπτυξη.....	21

2.2. Χαρακτηριστικά Ιστοτόπων Κοινωνικής Δικτύωσης	22
2.3. Δημοφιλείς Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης.....	30
2.3.1. Youtube.....	30
2.3.2. Twitter.....	32
2.3.3. Instagram.....	33
2.3.4. Facebook.....	34
3. Ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης και ΑμεΑ.....	37
3.1. Η χρήση των ΙΚΔ από τα ΑμεΑ.....	37
3.2. Facebook και προσβασιμότητα ΑμεΑ.....	39
4. Πολλαπλές νοημοσύνες – Facebook και ΑμεΑ.....	42
4.1. το Facebook ως δείκτης ανάδειξης.....	42
4.2. Πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης και ΑμεΑ.....	44
5. Σκοπός της έρευνας - ερευνητικά ερωτήματα.....	46

Κεφάλαιο Δεύτερο

Μεθοδολογία της Έρευνας

1. Ερευνητική Στρατηγική.....	48
2. Συμμετέχοντες έρευνας.....	49
3. Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων Έρευνας.....	53
4. Εργαλεία μέτρησης διεξαγωγής της έρευνας.....	54
4.1. Προφίλ πολλαπλών τύπων νοημοσύνης.....	56
4.2. Facebook και άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία.....	58
5. Ανάλυση δεδομένων έρευνας.....	61

Κεφάλαιο Τρίτο

Αποτελέσματα

1. Αποτελέσματα περιγραφικής στατιστικής.....	64
2. Αποτελέσματα επαγωγικής στατιστικής.....	73
2.1.Χρήση του Facebook και επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	73
2.2.Χρήση του Facebook και επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	75
2.3.Χρήση του Facebook ανάλογα με τον βαθμό οπτικής αναπηρίας.....	78
2.4. Χρήση του Facebook και δημογραφικά χαρακτηριστικά στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	81
2.5. Χρήση του Facebook και δημογραφικά χαρακτηριστικά στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	85
2.6. Συσχετίσεις τύπων νοημοσύνης με τη χρήση του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	88
2.7. Συσχετίσεις τύπων νοημοσύνης με τη χρήση του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	90
2.8. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook.....	92

Κεφάλαιο Τέταρτο

Συζήτηση

1. Συζήτηση αποτελεσμάτων	95
2. Περιορισμοί της έρευνας.....	101
3. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	102
4. Συμπεράσματα.....	103
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	104

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Πόλεις διαμονής των συμμετεχόντων	52
Πίνακας 2. Κλίμακα μέτρησης πολλαπλών τύπων νοημοσύνης στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	64
Πίνακας 3. Κλίμακα μέτρησης πολλαπλών τύπων νοημοσύνης στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	65
Πίνακας 4. Ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	67
Πίνακας 5. Ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	70
Πίνακας 6 Η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	73
Πίνακας 7. Η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	76
Πίνακας 8. Χρήση του Facebook ανάλογα με το βαθμό εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	78
Πίνακας 9. Συντελεστές συσχέτισης των δημογραφικών στοιχείων και της χρήσης του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία.....	82
Πίνακας 10. Συντελεστές συσχέτισης των δημογραφικών στοιχείων και της χρήσης του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία.....	85
Πίνακας 11. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook.....	91

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης έχουν εισχωρήσει όσο ποτέ άλλοτε στην ανθρώπινη καθημερινότητα. Πλήθος ερευνών έχει παρατηρηθεί στη διεθνή βιβλιογραφία αναφορικά με τη λειτουργία τους. Παρόλα αυτά, απουσιάζουν έρευνες, οι οποίες εξετάζουν την σύνδεση των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης με τους πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης που διαθέτει ο κάθε άνθρωπος. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τη σχέση ανάμεσα στο προφίλ πολλαπλών τύπων νοημοσύνης με τον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook στα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία. Η έρευνα διενεργήθηκε με ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο απαρτιζόταν από ένα ερωτηματολόγιο που διερευνούσε το προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης, ενώ το δεύτερο ερωτηματολόγιο σχετιζόταν με τη συλλογή δεδομένων που αφορούν τη χρήση του Facebook. Εκατόν σαράντα δύο ενήλικοι χρήστες του Facebook, εβδομήντα δύο εκ των οποίων με κινητική αναπηρία και εβδομήντα με οπτική αναπηρία από την Ελλάδα συμμετείχαν στην έρευνα μετά από δειγματοληψία ευκαιρίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως οι δύο πιο ανεπτυγμένοι τύποι νοημοσύνης αναφορικά με τη συχνότητα επικοινωνίας με τα κοινωνικά των συμμετεχόντων στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αποτέλεσαν η διαπροσωπική και η ενδοπροσωπική νοημοσύνη, ενώ στο σύνολο των δραστηριοποιήσεων παρατηρήθηκε αυξημένη τάξη ανάπτυξης των υπολοίπων νοημοσυνών. Οι συμμετέχοντες είχαν πάνω από χίλιους «Φίλους» και χρησιμοποιούσαν για περίπου τέσσερις ώρες ημερησίως το Facebook. Οι πιο συχνή επικοινωνία στο Facebook γινόταν με τους «Φίλους» των χρηστών. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν πως το Facebook βοήθησε αρκετά στην ενίσχυση της κοινωνικοποίησής τους. Οι νεότεροι σε ηλικία χρήστες φαίνεται να δραστηριοποιούνταν και να επικοινωνούσαν με το κοινωνικό τους δίκτυο πιο συχνά. Επομένως, η διαπροσωπική, η ενδοπροσωπική, η χωρική και η γλωσσική νοημοσύνη αποτελούν βασική προϋπόθεση επικοινωνίας με το κοινωνικό δίκτυο των χρηστών. Τα αποτελέσματα φανερώνουν πως η δραστηριότητα των χρηστών στο Facebook επηρεάζεται από το τους πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης που έχουν αναπτύξει και τους καθιστούν ξεχωριστού τόσο στον εντός όσο και στον εκτός σύνδεσης κόσμο.

Λέξεις Κλειδιά: πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης, Gardner, κινητική αναπηρία, οπτική αναπηρία, ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης, Facebook

ABSTRACT

In recent decades, social network sites have become more common in human life than ever before. Many studies have been observed in the international literature concerning their function. However, there are no surveys, which look at connecting social network sites to the multiple types of intelligences each person has. The purpose of the present research is to investigate the relationship between the multiple intelligence profile and the social network site of Facebook in people with mobility and visual impairments. The research was conducted with a self-report questionnaire, which consisted of a questionnaire investigating the profile of multiple types of intelligence, while the second questionnaire related to the collection of data related to the use of Facebook. One hundred and forty-two adult Facebook users, seventy-two of whom with mobility impairment and seventy with visual impairment from Greece participated in the survey after a sample of opportunity. The results of the research showed that the two most developed types of intelligence regarding the frequency of communication with social media participants on the social network site of Facebook were interpersonal and intrapersonal intelligence, while in all activities there was an increased order of growth of the remaining types of intelligence. Participants had over a thousand "Friends" and used Facebook for about four hours a day. The most frequent Facebook communication network related to communication with «Friends» of users. Participants said that Facebook helped a lot in strengthening their socialization. Younger users seem to have been more active and to have communicated with their social network more often. Therefore, interpersonal, intrapersonal, spatial and linguistic intelligence are a basic prerequisite for communication with the social network of users. The results show that the activity of users in Facebook is influenced by the multiple types of intelligence they have developed and make them separate in both the online and offline worlds

Keywords: multiple types of intelligence, Gardner, mobility impairments, visual impairments, social network sites, Facebook

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έρευνα διερευνά τη σχέση μεταξύ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner και της χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook στα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία. Η έλλειψη παρόμοιων δημοσιευμένων ερευνών σε συνδυασμό με τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει ο ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης του Facebook στην καθημερινότητα των ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία αποτέλεσαν έναυσμα για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος προς διερεύνηση.

Με την ολοκλήρωση αυτής της μεταπτυχιακής διατριβής, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους συνέβαλαν στη διεκπεραίωσή της. Αρχικά, ευχαριστώ ιδιαίτερος τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Κωνσταντίνο Παπαδόπουλο, για τη συνεχή πολύτιμη βοήθειά του και καθοδήγηση κατά το διάστημα εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Ακόμη, ευχαριστώ όλους τους συμμετέχοντες, οι οποίοι αφιέρωσαν σημαντικό προσωπικό χρόνο για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου καθώς χωρίς αυτούς δεν θα ήταν δυνατό να ολοκληρωθεί το ερευνητικό μέρος της παρούσας εργασίας. Ευχαριστώ, ακόμη και τα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία που μου πρόσφεραν τις συμβουλές τους και μου πρότειναν τρόπους για να γίνει το ερωτηματολόγιο πιο προσβάσιμο σε αυτούς. Τέλος, ευχαριστώ τους γονείς μου, Ελευθερία Βιζολίδη και Κωνσταντίνο Λουκά για την πολύτιμη, συνεχή, ηθική και υλική υποστήριξη που μου προσφέρουν ανιδιοτελώς και χωρίς αυτή δεν θα κατέστη εφικτή η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Μαρία Λουκά

Θεσσαλονίκη, 2022

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε τύπος νοημοσύνης θεωρείται ότι διαθέτει το δικό της ημιαυτόνομο σύστημα μνήμης, για το λόγο αυτό και αναπτύσσεται ξεχωριστά. Συνυπάρχει όμως και αλληλοσυνδέεται με τις υπόλοιπες συστήνοντας έτσι την κάθε ξεχωριστή προσωπικότητα κάθε ανθρώπου (Gardner, 1993a; Shearer, 2004). Η εξέλιξη και η εδραίωση του διαδικτύου στην καθημερινότητα οδήγησαν στην αυξημένη χρήση του διαδικτύου καθημερινά παγκοσμίως (Carstensen, 2009). Αν και κατά την εμφάνισή του κέρδισε πλήθος διαφορούμενων απόψεων αυτό που ισχύει έως σήμερα όσο ποτέ άλλοτε αποτελεί η γνώμη πως το διαδίκτυο θεωρείται ευφύες μέσο, το οποίο χρησιμοποιούν δισεκατομμύρια άνθρωποι με ποικίλους τρόπους και για διάφορους λόγους (O' Reilly, 2009).

Οι Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Network Sites) αποτελούν τον βασικό πυλώνα του διαδικτύου και κατάφεραν να κερδίσουν τη μεγαλύτερη δημοτικότητα και συμμετοχή καθώς βασική του δραστηριοποίηση αποτελεί η επικοινωνία των χρηστών με το εύρος του κοινωνικού τους δικτύου, αφηφώντας χιλιομετρικές αποστάσεις και αυξάνοντας την κοινωνικοποίηση (Leary & Baumeister, 2000). Ο ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης Facebook αποτελεί μια από τις πιο δημοφιλείς πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης στοχεύοντας στην Online επικοινωνία μεταξύ Φίλων (Raacke & Bonds-Raacke, 2008). Η χρήση του Facebook θεωρείται μια δραστηριότητα προσβάσιμη άνευ χρόνου τόσο από τα άτομα που εμφανίζουν κάποια αναπηρία όσο κι από αυτά που δεν εμφανίζουν (Papacharissi & Mendelson, 2011 · Shpigelman & Gill, 2014).

Η αναπηρία μπορεί να συνεπάγεται κάποια αδυναμία του σώματος, το περιβάλλον, όμως, μπορεί να εντείνει ή και να δημιουργεί την αναπηρία μέσα από τα εμπόδια που ορθώνει (World Health Organization, 2011). Τα κοινωνικά δίκτυα ενισχύουν την κοινωνικοποίηση των ατόμων με αναπηρία και τους παρέχουν τη δυνατότητα να ανακαλύπτουν νέες ευκαιρίες για αυτοπραγμάτωση. (Lee, 2012). Πλέον, οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης συνεχίζουν να κεντρίζουν το ενδιαφέρον ολοένα και περισσότερων ατόμων με αναπηρία εφαρμόζοντας τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού, βασισμένες στις αρχές τους Παγκόσμιο Ιστό με σκοπό να τονώσουν και να

ενισχύσουν την ίση πρόσβαση των χρηστών στις διάφορες πλατφόρμες (Baroni & Lazzari, 2013).

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner σχετίζονται με τη χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αλλά και τη συχνότητα επικοινωνίας με το κοινωνικό δίκτυο των ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία. Η έρευνα υλοποιήθηκε με ποσοτικές μεθόδους αποσκοπώντας να καλύψει το κενό που υφίσταται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία ώστε να αποτελέσει έναυσμα για μελλοντικές έρευνες στον τομέα αυτό. Η σύσταση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης των συμμετεχόντων διερευνήθηκε με το εργαλείο των Tirri, Nokelainen και Komulainen, 2013, το οποίο αποτελεί σταθμισμένο εργαλείο. Η διερεύνηση της χρήσης του Facebook έγινε με ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο της Γκατζόλα Αικατερίνης (2020) που βασίστηκε σε εργαλεία προηγούμενων ερευνών που εξετάζουν τη χρήση των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης και του Facebook.

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια που ανταποκρίνονται στη δομή της ποσοτικής έρευνας. Στο πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνεται η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, στο τρίτο κεφάλαιο παραθέτονται τα αποτελέσματα της έρευνας και στο τέταρτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η συζήτηση αναφορικά με τα αποτελέσματα.

Σύμφωνα με το πρώτο κεφάλαιο, αναλύονται οι θεωρίες προγενέστερων του Howard Gardner ερευνητών αναφορικά με την έννοια της νοημοσύνης κατά τον 20^ο αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι θεωρίες του Galton οι οποίες εστιάζουν στις κρανιομετρήσεις, στη συνέχεια η θεωρία για την επιστήμη της ευγονικής, ο Spearman με τη θεωρία των δύο παραγόντων και την κριτική που άσκησε εν συνεχεία ο Thurstone και ο Binet με τη θεωρία των τεστ νοημοσύνης (IQ TEST). Ακολούθως, παρουσιάζεται εκτενέστερα η θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης του Howard Gardner. Στη συνέχεια γίνεται λόγος για τους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, αναλύοντας τους πιο διαδεδομένους γενικά με εκτενή αναφορά στο Facebook. Έπειτα, παρατίθεται η χρήση των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης από τα άτομα με αναπηρία και η σχέση των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης αναφορικά με τη χρήση του Facebook στα άτομα με αναπηρία. Τέλος, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν η ερευνήτρια

κατέληξε εύλογα να αναλύσει τον σκοπό και τα διερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της έρευνας παρατίθεται η μεθοδολογία. Πιο συγκεκριμένα, στο παρόν κεφάλαιο γίνεται λόγος για την ερευνητική στρατηγική, για τη μέθοδο δειγματοληψίας, για τους συμμετέχοντες και τον τρόπο προσέγγισής τους, για τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων, για τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν σε αυτή και για την ανάλυση των δεδομένων αυτών με στατιστικές μεθόδους.

Στο τρίτο κεφάλαιο της έρευνας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων. Αρχικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής, όπως αποτελεί ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις κλίμακες και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν, και στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από επαγωγικές στατιστικές μεθόδους, όπως είναι ο T- test έλεγχος υποθέσεων και ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Pearson.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της έρευνας παρουσιάζεται η συζήτηση των αποτελεσμάτων. Η συζήτηση αποτελείται από την κριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, την πιθανή ερμηνεία τους, αλλά και τους περιορισμούς που ενέχει η παρούσα έρευνας. Τέλος, παραθέτονται ορισμένες προτάσεις για τη διενέργεια μελλοντικών ερευνών πάνω στο ίδιο ζήτημα σύμφωνα με τα αποτελέσματα που προέκυψαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1. ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΕΡΙ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ ΣΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ

1.1. Sir Francis Galton και κρανιομετρήσεις

Η έννοια της προσωπικότητας, η οποία παρατηρείται στις ατομικές διαφορές της ανθρώπινης συμπεριφοράς και η επιστημονική μελέτη της νοημοσύνης έχουν τις ρίζες τους στην αρχαία Ελλάδα, καθώς τόσο ο Γαληνός όσο και ο Ιπποκράτης ασχολήθηκαν με αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, η αρχή της έρευνας αναφορικά με την νοημοσύνη και τις ατομικές διαφορές των ανθρώπων σηματοδοτείται από τον προβληματισμό του Sir Francis Galton στην προσπάθειά του να εξάγει πρωτοφανή για την εποχή του πορίσματα (Rushton, 1989). Η μεγαλύτερη ερευνητική συνεισφορά του Galton στον τομέα της ψυχολογίας φάνηκε ότι ήταν άρρηκτα επηρεασμένη από τους συγγενικούς του δεσμούς με τον Κάρολο Δαρβίνο και την θεωρία της εξέλιξης των ειδών που ο ίδιος ανέπτυξε (Fancher, 2009).

Σε συνάφεια με τις θεωρίες «περί νοημοσύνης» που επικρατούσαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, ο Sir Francis Galton ανέδειξε την συσχέτιση μεταξύ μεγέθους του κεφαλιού με την νοημοσύνη. Πιο συγκεκριμένα, ο ίδιος πίστευε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος του κρανίου ενός ανθρώπου τόσο μεγαλύτερη είναι η νοημοσύνη που διαθέτει συνδυαστικά πάντα με τα μέτρα κληρονομικής ικανότητας και της εξέλιξης των ειδών (Fancher, 1983).

Οι κρανιομετρήσεις που πραγματοποιήθηκαν από τον ίδιο αλλά και από τους μαθητές του στα ερευνητικά εργαστήρια ανέδειξαν τον προβληματισμό του Galton αναφορικά με τις δικές του μετρήσεις και παρατηρήσεις (Fancher, 1983). Για τον Galton, το μέγεθος του κεφαλιού θα έπρεπε να αποτελεί έγκυρο μέτρο κληρονομικής ικανότητας, ισχυριζόμενος ότι όλα τα μεγάλα μεγέθους κρανία περιείχαν ασυνήθιστα μεγάλο και ισχυρό εγκέφαλο (Fancher, 2004).

Καθώς οι έρευνές του στηριζόταν σε εμπειρικά στοιχεία, ένα από τα κύρια μελήματά του αποτέλεσε ο εντοπισμός ταλαντούχων επιστημόνων, συμμετέχοντας και ο ίδιος στην σύγκριση οικογενειών, σχολείων και εθνών. Για τον σκοπό αυτό πρότεινε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε κάποιος ερευνητής να εντοπίσει τέτοιους επιστήμονες βάσει του κληρονομικού τους υποβάθρου (Goldstein, 2012). Ο Galton, αναμφισβήτητα, αποτέλεσε τον πιο επιφανή πρωτοπόρο αναφορικά με την επιστημονική μελέτη των ατομικών διαφορών στις ανθρώπινες διανοητικές ικανότητες. Μέσω εμπειρικών ερευνών προσπάθησε να μετρήσει τον συντομότερο χρόνο που χρειάζεται έναν άνθρωπος με σκοπό να εκτελέσει μια απλή εργασία, επινοώντας μια συσκευή αντίδρασης (RT). Δυστυχώς, όμως, η έλλειψη τεχνικού εξοπλισμού, οι πρώιμες ψυχομετρικές διαδικασίες και η μεθοδολογία της έρευνας οδήγησαν σε ανεπαρκή αποτελέσματα για την εποχή εκείνη (Jensen, 2011).

1.1.1. Η επιστήμη της Ευγονικής

Στα επόμενα χρόνια των εμπειρικών του ερευνών πάνω στην επιστήμη της νοητικής ικανότητας, ο Galton ασχολήθηκε με την ευγονική, η οποία για πολλούς τότε ερευνητές δεν αποτελούσε κλάδο της επιστήμης παρά ένα ζήτημα ηθικών αξιών. Για τον Galton όμως, η ευγονική ως πεδίο επιστημονικής μελέτης, η οποία αναφέρεται στις ανώτερες πνευματικές και σωματικές ικανότητες σε συνδυασμό με την κληρονομικότητα των ατόμων, αποτέλεσαν τις βασικές πτυχές των ερευνών αναφορικά με τον τομέα της νοημοσύνης και την ευημερία του κοινωνικού συνόλου (Jensen, 2002). Ο ίδιος ανέφερε πως «Ο σκοπός της ευγονικής είναι να εκπροσωπεί κάθε κοινωνική τάξη από το καλύτερό της δείγμα...έπειτα να τους αφήσουμε να επεξεργαστούν τον κοινό τους πολιτισμό με τον δικό τους τρόπο» (Galton, 1904). Ως γνήσιος Δαρβίνος, προσπάθησε να εξετάσει με την κατασκευή δικών του κλιμάκων την επιρροή των φυλετικών διαφορών, καθώς οι γονικές μεταλλάξεις και η φυσική επιλογή αποτελούσαν βασικό μηχανισμό εξέλιξης στη γενική νοητική ικανότητα των ατόμων (Lynn, 1991).

1.2. Charles Spearman

Ο Spearman αποτέλεσε τον ιδρυτή της σύγχρονης ψυχομετρίας. Το έργο του Galton για την ανθρώπινη ικανότητα του άσκησε έντονη επιρροή. Θεωρώντας όμως ότι ο εμπνευστής του εκπροσωπούσε άλλα συμφέροντα πέραν της επιστήμης για αυτό το λόγο και αρκέστηκε σε μια γενική άποψη της ανθρώπινης νοημοσύνης. Ο ίδιος

ξεκίνησε να συλλέγει τα δικά του δεδομένα αναφορικά με τις ικανότητες του κάθε ατόμου (Spearman, 1904).

1.2.1. Η θεωρία των δύο παραγόντων

Σε έργο του (1904), εισήγαγε την έννοια του γενικού παράγοντα νοητικής ικανότητας (g), ο οποίος αποτέλεσε και την αρχή της παραγοντικής ανάλυσης. Ο Spearman αργότερα, παρέθεσε τη θεωρία των δύο παραγόντων, η οποία άσκησε ευρέως τεράστια επιρροή στον τομέα της ψυχολογίας. Πιο αναλυτικά, ο ίδιος δήλωσε ότι οι ατομικές διαφορές στις διανοητικές ικανότητες οφείλονται σε δύο παράγοντες, έναν γενικό παράγοντα νοητικής ικανότητας (g) ο οποίος λειτουργεί από κοινού για όλες τις δοκιμές και έναν ειδικό παράγοντα νοητικής ικανότητας (s), ο οποίος λειτουργεί για μια ορισμένη δοκιμή και καμία άλλη. Η παρούσα θεωρία του Spearman έκτοτε αποτέλεσε τον καταλύτη στον τομέα ψυχολογίας αναφορικά με την νοημοσύνη (Gottfredson, 1986).

Ο Spearman συνειδητοποίησε ότι η έρευνα αυτών των δύο παραγόντων οδηγεί σε δύο διακριτά πορίσματα, ενώ η νοημοσύνη απαρτίζεται από ένα σύνολο γνωστικών ικανοτήτων. Άρα και εφόσον ο γενικός παράγοντας νοητικής ικανότητας (g) σχετίζεται τόσο με τις εμπειρίες όσο και τα κληρονομικά στοιχεία του ατόμου μόνο τότε θα πρέπει να γίνει κατανοητή η κρίσιμη αυτή διάκριση με την έννοια της νοημοσύνης. Για τον Spearman, η τελική κατανόηση της βιολογικής βάσης του παράγοντα (g) αποτέλεσε την μεγαλύτερη επιθυμία του στον χώρο της έρευνας ανεξάρτητα από τον ελλιπή τεχνικό εξοπλισμό της εποχής του (Collis, Messick & Schiefele, 2001 σελ.3).

Το έργο του αναφορικά με την ανάλυση των δύο παραγόντων (g), (s) οδήγησε στην εφαρμογή στατιστικών μεθόδων σε μελέτες αναφορικά με την νοημοσύνη. Επομένως, η θεωρία του Spearman που σχετίζεται με την νοημοσύνη συνδυαστικά με τους δύο προαναφερθέντες παράγοντες συνοψίζεται ως η μέτρηση ενός γενικού παράγοντα με όλες τις άλλες δοκιμές και ενός ειδικού παράγοντα που είναι μοναδικός στην παρούσα μέτρηση (Carroll, 1982 σελ. 29, 120). Η μεγαλύτερη ανησυχία του Spearman υπήρξε η αναζήτηση πιθανών φυσικών μετρήσεων του παράγοντα γενικής νοημοσύνης (g) ώστε η παρούσα θεωρία να αποκτούσε επιστημονική βάση απαλλαγμένη από τους κινδύνους της υποκειμενικής αξιολόγησης (Bartholomew, 1995). Σε γενικές γραμμές το έργο του Spearman, αναφορικά με την φύση και την ύπαρξη της θεωρίας των δύο παραγόντων

αποτέλεσε την μεγαλύτερη μάχη του ερευνητή για την εδραίωσή της στην επιστημονική κοινότητα (Deary, 2001).

1.2.2. Κριτική του Thurstone

Η πρώτη μεγάλη αντίδραση στα ευρήματα του Spearman τα οποία όριζαν τον παράγοντα γενικής ικανότητας (g) ως ενιαίο φαινόμενο προήλθε από τον Thurstone λίγα χρόνια αργότερα. Ο ίδιος χρησιμοποίησε την ανάλυση πολλαπλών παραγόντων για να μελετήσει τη δομή της νοημοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, ο Thurstone παρουσίασε επτά διαφορετικούς παράγοντες:

1. οπτικές εικόνες,
2. ταχύτητα αντίληψης
3. μνήμη
4. ευχέρεια λέξεων
5. διευκόλυνση αριθμών
6. επαγωγή
7. λεκτικές σχέσεις

Η ανάλυση των προαναφερθέντων παραγόντων χρησιμοποιήθηκε για να ορίσει τη δομή της νοημοσύνης ερχόμενος σε αντίθεση με τη θεωρία του Spearman, η οποία αναφερόταν σε έναν κύριο παράγοντα, αυτόν της γενικής ικανότητας (g). Η εκ νέου θεωρία περί νοημοσύνης που εισήγαγε ο Thurstone αμφισβήτησε τον ισχυρισμό του Spearman ότι ένας γενικός πνευματικός παράγοντας ήταν κοινός για όλες τις νοητικές λειτουργίες (Kent, 2017). Στον τομέα της ψυχομετρίας, φαίνεται, επομένως, πως ο Thurstone γενίκευσε την μέθοδο των δύο παραγόντων σε μια μέθοδο πολλαπλών παραγόντων, οι οποίοι και αναλύθηκαν από τον ίδιο (Thurstone, 1931). Συγκριτικά με τον Spearman, η θεωρία περί νοημοσύνης του Thurstone αντιπροσώπευε μια διαφορετική αντίληψη των γνωστικών διαδικασιών, θέτοντας μια απλή δομή, στην οποία κάθε κοινός παράγοντας που αντιπροσωπεύει ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό σχετίζεται μόνο με ορισμένες ικανότητες και κάθε ικανότητα αντίστοιχα εξαρτάται από τους ορισμένους παράγοντες (Beaujean & Benson, 2019). Επομένως, οι δύο αυτές προσεγγίσεις δεν είναι αντικρουόμενες καθώς οι ουσιώδεις διαφορές τους διακρίνονται

στις τεχνικές ανάλυσης των πορισμάτων τους. Οι προσεγγίσεις όμως για την ανάδειξη της δομής της νοημοσύνης που χρησιμοποιούνται και στις δύο περιπτώσεις πηγάζουν από τις ίδιες βασικές αρχές (Hedman, 1938).

1.3. Alfred Binet

Ο Alfred Binet έγινε ευρέως γνωστός ως ο εμπνευστής των test Νοημοσύνης (IQ tests) παρά τις επιπλέον έρευνες που διεξήγαγε στον τομέα της κοινωνικής, αναπτυξιακής, πειραματικής και εκπαιδευτικής ψυχολογίας (Siegler, 1992). Σε αντίθεση με τους συγχρόνους του Galton και Spearman, των οποίων οι προσεγγίσεις επικεντρωνόταν στην μέτρηση των ικανοτήτων, όπως οι καθώς και ο χρόνος αντίδρασης, ο Binet επικεντρώθηκε στις πολύπλοκες νοητικές διαδικασίες οι οποίες και συστήνουν τα διαφορετικά προφίλ νοημοσύνης των ατόμων (Binet & Henri, 1895· Coubart & Lubart, 2014).

Πριν από το μεγάλο του έργο μέσα από το οποίο κέρδισε την μεγαλύτερη φήμη, ο Binet εργάστηκε ως πειραματικός ψυχολόγος στην Σορβόνη αδυνατώντας όμως να αποκτήσει μια θέση διδασκαλίας στον τομέα της ψυχολογίας του πανεπιστημίου καθώς τότε ο κλάδος της ψυχολογίας συνδεόταν με τον τομέα της φιλοσοφίας. Παρά το γεγονός ότι δεν διέθετε επίσημα πτυχίο κτήσης της φιλοσοφίας και των ανθρωπιστικών σπουδών, ο ίδιος γνώριζε και είχε μελετήσει αρκετά φιλοσοφικά θέματα τα οποία αναφερόταν στην ψυχολογική έρευνα (Michell, 2012). Ωστόσο, εκείνο το χρονικό διάστημα αποτέλεσε την αφετηρία ποικίλων ερευνητικών ανακαλύψεων. Σύμφωνα με τον Zuzva (1948), το κύριο έργο του Binet χωρίζεται σε τρεις περιόδους: Η πρώτη εστιάζει στην ψυχοπαθολογία, η δεύτερη στην πειραματική ψυχολογία και η τρίτη στην παιδαγωγική ψυχολογία.

1.3.1. Η κλίμακα Binet – Simon

Σε συνέδριο με κυβερνητικούς εκπροσώπους, ο Binet σε συνεργασία με τον Simon ανέφεραν πως τα παιδιά με εμφανείς νοητικές ελλείψεις, τα οποία χρήζουν ειδικής διαπαιδαγώγησης, έπρεπε να βαθμολογούνται ανάλογα με τις μέγιστες δυνατότητές τους και να μην τοποθετούνται βαθμολογικά στο κατώτερο άκρο του φυσιολογικού εύρους νοημοσύνης. Μόνο με τη δημιουργία μιας τέτοιας ακριβούς διάγνωσης θα μπορούσαν να επωφεληθούν από ένα τυπικό σχολικό πρόγραμμα. Το 1904, οι ίδιοι κατασκεύασαν μια κλίμακα, η οποία αποτέλεσε το διαγνωστικό εργαλείο (Kimble &

Wertheimer, 2009 σελ. 78-79). Η κλίμακα αυτή αποτελούνταν από τριάντα στάδια τα οποία μετρούσαν την κρίση, την αντίληψη την μνήμη αλλά και την επαγωγική σκέψη (Guilford, 1967).

Μερικά χρόνια αργότερα, το 1908 ο Binet αναδημοσίευσε την κλίμακα μέτρησης αναθεωρώντας ορισμένα στάδια τα οποία ήταν διαβαθμισμένα σε ηλικιακές ομάδες από την ηλικία των 3 έως την ηλικία των 13 ετών. Η παρούσα αναθεώρηση συνέβη παράλληλα με το ενδιαφέρον του για τη διάκριση των παιδιών τυπικής ανάπτυξης από τα παιδιά με νοητική υστέρηση. Έτσι, ο όρος «κλίμακα μέτρησης» που ενυπήρχε στις ερευνητικές ανακαλύψεις του Binet διαδέχθηκε τον όρο «τεστ νοημοσύνης» (IQ TEST) προσδιορίζοντας ταυτόχρονα την ψυχική ηλικία (Zazzo, 2000). Την ίδια περίοδο αρκετοί ψυχολόγοι εστίασαν το ενδιαφέρον τους πάνω στη θεωρία της νοημοσύνης και άσκησαν κριτική στο έργο του Binet. Παρόλα αυτά οι εξελίξεις για την μέτρηση της νοημοσύνης οδήγησαν πολλούς υπεύθυνους της εκπαιδευτικής κοινότητα να κάνουν χρήση των τεστ νοημοσύνης (Thomson & Sharp, 1988). Ο βασικός λόγος ήταν ο διαχωρισμός των παιδιών τυπικής εκπαίδευσης από τα παιδιά μη τυπικής ώστε τα δεύτερα να μην αποκλειστούν από την γενική εκπαίδευση αλλά να μπορούν να εισαχθούν σε ειδικά σχολεία. Η τελευταία αναδημοσίευση της κλίμακας έγινε το 1911 ώστε το ηλικιακό εύρος να επεκταθεί και στους ενήλικες (Gipps, 1999).

Παρά τις ερευνητικές του ανακαλύψεις, ο Binet απέφυγε να διατυπώσει έναν σαφή ορισμό αναφορικά με την φύση και τη δομή της νοημοσύνης. Για τον ίδιο η νοημοσύνη ήταν συνδεδεμένη με την μνήμη, την προσοχή, τη φαντασία, την κατανόηση και την ηθική. Άλλοτε αποτελούσε ένα αντικείμενο ή μια αντίληψη και προσδιόριζε μια πράξη συλλογισμού (Binet 1905· Schneider, 1992). Σε άλλη δήλωσή του η νοημοσύνη συνδεόταν με την καλύτερη δυνατή προσαρμογή του ατόμου στο φυσικό του περιβάλλον ενώ κριτικοί του ανέφεραν πως σε δήλωσή του «Η νοημοσύνη είναι αυτό που μετρούν τα tests μου» (Perron-Borelli, σελ. 24-25, 1911· Schneider, 1992).

1.4. Howard Gardner: Η θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης

Αντιμέτωπος με τις υπάρχουσες θεωρίες σχετικά με την φύση της νοημοσύνης, ο Howard Gardner αμφισβήτησε την άποψη ότι η νοημοσύνη αποτελεί ενιαία οντότητα και ότι μπορεί να μετρηθεί απλά μέσω των τεστ νοημοσύνης (IQ tests). Κατέδειξε επίσης, το έργο της γνωστικής ανάπτυξης του Piaget και την ιδέα ότι η γνώση, οποιουδήποτε αναπτυξιακού σταδίου συνυπάρχει σε ένα δομημένο σύνολο. Προς υπεράσπιση της θέσης του, παρέθεσε στοιχεία τα οποία ανέδειξαν ότι ένα παιδί μπορεί να βρίσκεται παράλληλα σε διάφορα αναπτυξιακά στάδια (Smith, 2002). Ο διακεκριμένος καθηγητής του πανεπιστημίου του Harvard ισχυρίστηκε ότι κάθε άνθρωπος διαθέτει περίπου εννέα ικανότητες οι οποίες και ονομάζονται «Πολλαπλές Νοημοσύνες». Η συνύπαρξη αυτών των ικανοτήτων χαρακτηρίζει την ανθρωπότητα και ο συνδυασμός τους είναι μοναδικός σε κάθε ανθρώπινο ον διότι ο καθένας ξεχωριστά συλλέγει και αποκτά διαφορετικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της ζωής του (Komninou, 2010).

Ο Gardner (1987) ονόμασε αυτές τις ικανότητες ως «Νοημοσύνες» καθώς θεώρησε πως με αυτόν τον τρόπο θα κέντριζε το ενδιαφέρον των ανθρώπων και θα αποτελούσε για αυτούς μια πρόκληση. Πίστευε πως οι περισσότεροι θα ισχυριζόταν ότι γνωρίζουν την προέλευση, την μελέτη αυτών των τύπων νοημοσύνης για το λόγο αυτό και θα μπορούσαν να ασκήσουν κριτική. Εν συνεχεία, όρισε ότι «νοημοσύνη» είναι «η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων ή δημιουργίας προϊόντων τα οποία έχουν αξία σε ένα ή περισσότερα πολιτισμικά περιβάλλοντα» και βοηθούν το κάθε άτομο ξεχωριστά να ανταποκρίνεται σε διάφορες κοινωνικο- πολιτισμικές πτυχές (Gardner, 1987).

Για τον Gardner (1989), η ικανότητα του ανθρώπου να δημιουργήσει ένα νέο προϊόν, όπως για παράδειγμα, να ζωγραφίσει, να πραγματοποιήσει ένα πείραμα, να συγγράψει, αποτελεί το σημείο στο οποίο διαχωριζόταν η θεωρία του από τις ήδη υπάρχουσες, καθώς οι προαναφερθείσες ικανότητες δεν μπορούν να ανιχνευθούν σε δοκιμές σύντομης απάντησης, όπως είναι τα τεστ νοημοσύνης (IQ tests) ή τα QT (quick tests) (Gardner & Hatch, 1989). Τα παραδοσιακά – σύντομα τεστ νοημοσύνης εστίαζαν και αναφερόταν σε λεκτικές κλίμακες ή υπο- κλίμακες αναφορικά με την απόδοση των συμμετεχόντων (Bornstein & Sigman, 1986). Αντίθετα, ο Gardner (1983) στο βιβλίο του «Frames of Mind: The theory of multiple intelligences» υποστήριξε πως τα IQ tests παρέχουν περιορισμένα αποτελέσματα καθώς από τις καθημερινές προσωπικές

εμπειρίες γίνεται κατανοητό πως η νοημοσύνη αποτελείται από περισσότερες δεξιότητες που διαθέτει ο κάθε άνθρωπος ξεχωριστά (σελ. 24).

Τη σημαντικότερη συνεισφορά του παρόντος βιβλίου αποτέλεσε η προσπάθεια του Gardner να ενσωματώσει τη μέτρηση του διαφορετικού επιπέδου ευφυΐας των ανθρώπων σε μια θεωρία που βασίζεται στην νευροψυχολογία και μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στην ψυχολογία όσο και σε άλλους τομείς όπως η εκπαίδευση (Posner, 2003). Για να φτάσει στην θεωρία του ο Gardner βασίστηκε σε εμπειρικά ευρήματα πολλών ετών από ποικίλους κλάδους συμπεριλαμβανομένης της ψυχομετρικής επιστήμης, της νευροψυχολογίας, της ανθρωπολογίας, της αναπτυξιακής ψυχολογίας και των πολιτισμικών μελετών (Gardner, 1987).

Σύμφωνα με τα παραπάνω «Η νοημοσύνη ορίζεται ως η βιοψυχολογική δυνατότητα επεξεργασίας πληροφοριών που μπορούν να ενεργοποιηθούν σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον για την επίλυση προβλημάτων ή τη δημιουργία προϊόντων που έχουν αξία σε μια κουλτούρα». Επίσης, «Η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων επιτρέπει σε κάποιον να προσεγγίσει μια κατάσταση στην οποία πρέπει να επιτευχθεί ένας στόχος και να εντοπίσει την κατάλληλη διαδρομή προς αυτόν. ... Η θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης πλαισιώνεται υπό το πρίσμα της βιολογικής προέλευσης κάθε ικανότητας επίλυσης προβλημάτων. ... Λαμβάνονται υπόψη μόνο εκείνες οι δεξιότητες που είναι καθολικές για το ανθρώπινο είδος» (Gardner, 2006).

Στο τέταρτο κεφάλαιο του βιβλίου του ο Gardner αναφέρει πως μια δεξιότητα ορίζεται ως νοημοσύνη όταν αυτή ταιριάζει στα εξής οκτώ κριτήρια:

- 1) Να μην υφίσταται οποιασδήποτε μορφής εγκεφαλική βλάβη.
- 2) Να είναι εφικτή η ύπαρξη συνδρόμου Savant (σύνδρομο του σοφού) ή παρόμοιων γνωστικών προφίλ με ανάλογα σύνδρομα.
- 3) Να υπάρχει μια αναγνωρισμένη βασική λειτουργία ή σύνολο βασικών λειτουργιών.
- 4) Να πραγματοποιείται μια ορισμένη αναπτυξιακή πορεία σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των ειδικών.
- 5) Να υπάρχει αληθοφάνεια καθ' όλη την εξελικτική πορεία.
- 6) Να υφίσταται η υποστήριξη πιλοτικών ψυχολογικών εργασιών.

7) Να γίνεται αντιληπτή η ύπαρξη στοιχείων που απορρέουν από ψυχομετρικά ευρήματα.

8) Να υπάρχει δυνατότητα κωδικοποίησης μέσα σε ένα σύστημα συμβόλων (Gardner, Chen & Moran, 2009).

1.4.1. Τύποι νοημοσύνης του Gardner

Ο Gardner κατανοώντας τις ήδη ισχύουσες παραδοσιακές απόψεις περί ανθρώπινης νοημοσύνης, ισχυρίστηκε στο έργο του «Frames of Mind» που δημοσιεύθηκε το 1983, ότι ο κάθε άνθρωπος ξεχωριστά διαθέτει τουλάχιστον επτά τύπους βασικής νοημοσύνης (Kestel & Κιλις, 2020). Ακολούθως, αναλύεται ο κάθε τύπος ξεχωριστά.

- Γλωσσική Νοημοσύνη

Αποτελεί την ικανότητα ενός ατόμου να χρησιμοποιεί την γλώσσα (είτε μητρική είτε άλλες/ξένες γλώσσες) με σκοπό τόσο να εκφράσει και να αποτυπώσει τις σκέψεις του αλλά και για να επικοινωνήσει με άλλους ανθρώπους. Ενδεικτικά, άτομα που ειδικεύονται στην γλωσσική νοημοσύνη είναι οι ποιητές, οι ρήτορες, οι συγγραφείς, οι δικηγόροι ή κάθε άτομο, το οποίο θεωρεί πως η γλωσσική επικοινωνία αποτελεί μείζονα παράγοντα στην συνδιαλλαγή των ανθρώπων (Checkley, 1997).

- Λογικομαθηματική Νοημοσύνη

Η παρούσα νοημοσύνη γίνεται κατανοητή και μέσω της θεωρίας του Piaget για την πνευματική ανάπτυξη. Έτσι μπορεί να θεωρηθεί ως η ικανότητα η οποία περιλαμβάνει την τυπική λειτουργία των συμβόλων όπως αυτά γίνονται αποδεκτά από τους νόμους και τους κανόνες της λογικής και των μαθηματικών. Η αλληλενέργεια αυτή μετρήθηκε αποκλειστικά στις δοκιμές των IQ tests. Ωστόσο, είναι αποδεκτές περισσότερες από μία μορφές λογικής και κάθε έννοια έχει μια εξίσου έγκυρη δική της λογική (Banks & Mayes, 2001). Οι άνθρωποι που έχουν ανεπτυγμένη την λογικομαθηματική νοημοσύνη μπορούν να χειριστούν αριθμούς, πράξεις και ποσότητες όπως ένας μαθηματικός (Checkley, 1997).

- Χωρική νοημοσύνη

Αποτελεί την ικανότητα του ανθρώπου σχετικά με την οπτική αντίληψη του περιβάλλοντος στο οποίο βρίσκεται, τον χειρισμό και τη δημιουργία νοητών εικόνων αλλά και του προσανατολισμού που διαθέτει για να κινείται σε οποιοδήποτε ορισμένο χώρο. Τα προαναφερθέντα συνήθως αναπτύσσονται στον άνθρωπο όταν έρχεται σε επαφή με τις πλαστικές τέχνες ή τη γραφιστική, καθώς οξύνονται οι ικανότητες της παρατήρησης, ενώ είναι σε θέση να διεκπεραιώσει εργασίες αναφορικά με σύνθετα χωρικά σχήματα και εξασκείται στην ενεργητική φαντασία μέσω της δημιουργίας πλασματικών εικόνων (Dickinson, Campbell & Campbell, 1996).

- Σωματική – Κινησθητική Νοημοσύνη

Η ικανότητα αυτή αναφέρεται στην κατάλληλη χρήση αλλά και την ενίσχυση των σωματικών δεξιοτήτων που διαθέτει ο άνθρωπος. Η παρούσα νοημοσύνη γίνεται αντιληπτή στους καλύτερους ηθοποιούς αλλά και αθλητές στο επιλεγμένο άθλημά τους (Κινυνja, 2015). Η σωματική – κινησθητική νοημοσύνη αναφέρεται στις ελεγχόμενες και οργανωμένες κινήσεις του σώματος καθώς και στην ικανότητα χειρισμού διαφόρων υλικών με δεξιοτεχνία (Phillips, 2010).

- Μουσική Νοημοσύνη

Σύμφωνα με τον Gardner, η παρούσα νοημοσύνη περιλαμβάνει την ικανότητα ενός ανθρώπου να αναγνωρίζει την τονικότητα, τον ρυθμό και την μελωδία ενός μουσικού κομματιού αλλά και να μπορεί ο ίδιος να συνθέτει εξ ολοκλήρου νέα μουσικά κομμάτια. Για να αναπτύξει ένα άτομο αυτού του είδους τη νοημοσύνη απαιτούνται ακουστικές λειτουργίες αναφορικά με το ηχόχρωμα και τον τόνο αλλά όχι με τον ρυθμό (Timmins, 1996). Ο ρυθμός στην μουσική νοημοσύνη αναφέρεται στην ικανότητα εκτίμησης των μουσικών μέτρων και της χροιάς αλλά και της εκτίμησης των μορφών της μουσικής εκφραστικότητας (Hatch & Gardner, 1996).

- Διαπροσωπική Νοημοσύνη

Η ικανότητα να κατανοεί κανείς άλλους ανθρώπους. Η διαπροσωπική νοημοσύνη αποτελεί σημαντική ικανότητα την οποία όλοι πρέπει να διαθέτουν αλλά κυρίως αυτοί που έρχονται καθημερινά σε τριβή με άλλους ανθρώπους, όπως οι εκπαιδευτικοί, οι πολιτικοί, οι πωλητές (Checkley, 1997).

- Ενδοπροσωπική Νοημοσύνη

Την παρούσα νοημοσύνη την διαθέτουν άτομα τα οποία έχουν πλήρη επίγνωση της προσωπικής τους συναισθηματικής ζωής. Μέσω της συνεχούς ανάπτυξης η ικανότητα αυτή μπορεί να ενισχυθεί και να κορυφωθεί παρέχοντας στον άνθρωπο ώριμη σκέψη και αναγνώριση της εσωτερικής σοφίας που διαθέτει. Η διαδικασία της εσωτερικής αυτής ανάπτυξης που έχει ως αποτέλεσμα την βαθιά επίγνωση των συναισθημάτων, αποτελεί χαρακτηριστικό μιας πολύ ανεπτυγμένης αίσθησης του εαυτού μας (Piechowski, 1997). Οι άνθρωποι που διαθέτουν αυτού του είδους τη νοημοσύνη τείνουν να μην ξεγελιούνται, καθώς γνωρίζουν τι μπορούν και τι δεν μπορούν να κάνουν αλλά και από πού να ζητήσουν βοήθεια όταν το χρειάζονται (Checkley, 1997).

Περιγράφοντας και αναλύοντας τους επτά τύπους νοημοσυνών, ο Gardner αναφέρει πως ο συγκεκριμένος αριθμός ενδέχεται να μην είναι αντιπροσωπευτικός καθώς δεν είναι ικανός να εκφράσει με ακρίβεια την πολλαπλότητα των ανθρώπινων ικανοτήτων ενώ επισημαίνει την πιθανή ύπαρξη περισσότερων τύπων νοημοσύνης (Kestel & Kılıç, 2020). Αφορμώμενος από τον πασίγνωστο φυσιοδίφη Δαρβίνο και τις βαθιές του γνώσεις αναφορικά με την φύση των πραγμάτων, ο Gardner προσθέτει άλλο ένα είδος νοημοσύνης το οποίο αναφέρεται στην ταξινόμηση διαφορετικών ειδών που υπάρχουν στην φύση και στην αναγνώριση των μοτίβων ώστε να διαχωριστούν διάφορα αντικείμενα σε αυτήν (Checkley, 1997). Ονόμασε αυτή τη νοημοσύνη «Φυσιοκρατική» και είναι πανομοιότυπη με τη μάθηση της Βιολογίας.

Συγκεκριμένα, η φυσιοκρατική νοημοσύνη χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο των φυσικών πόρων, της χλωρίδας, της πανίδας, των κατηγοριοποιήσεων του φυσικού κόσμου στο μικροσκόπιο (ανόργανη ύλη) και το μακροσκόπιο (με γυμνό μάτι) αλλά και κάθε είδους συσχέτιση με τις καιρικές συνθήκες. Οι άνθρωποι που διαθέτουν υψηλά επίπεδα φυσιοκρατικής νοημοσύνης μπορούν με ευκολία να διακρίνουν τα διάφορα

είδη φυτών, ζώων, γεωλογικών υψωμάτων αλλά και καιρικών διακυμάνσεων. Στον πραγματικό κόσμο άνθρωποι με ανεπτυγμένη φυσιοκρατική νοημοσύνη ασχολούνται με την κηπουρική ή την φροντίδα των ζώων (Hartika, Sariwulan & Wulan, 2019).

The Seven Intelligences

Intelligence	End-States	Core Components
Logical-mathematical	Scientist Mathematician	Sensitivity to, and capacity to discern, logical or numerical patterns; ability to handle long chains of reasoning.
Linguistic	Poet Journalist	Sensitivity to the sounds, rhythms, and meanings of words; sensitivity to the different functions of language.
Musical	Composer Violinist	Abilities to produce and appreciate rhythm, pitch, and timbre; appreciation of the forms of musical expressiveness.
Spatial	Navigator Sculptor	Capacities to perceive the visual-spatial world accurately and to perform transformations on one's initial perceptions.
Bodily-kinesthetic	Dancer Athlete	Abilities to control one's body movements and to handle objects skillfully.
Interpersonal	Therapist Salesman	Capacities to discern and respond appropriately to the moods, temperaments, motivations, and desires of other people.
Intrapersonal	Person with detailed, accurate self-knowledge	Access to one's own feelings and the ability to discriminate among them and draw upon them to guide behavior; knowledge of one's own strengths, weaknesses, desires, and intelligences.

Οι επτά τύποι Νοημοσύνης (Gardner, 1989)

1.4.2. Η αναζήτηση νέων τύπων νοημοσύνης

Μεταγενέστεροι προβληματισμοί του Gardner αλλά και των συναδέλφων του, τους οδήγησαν στην διερεύνηση επιπλέον τύπων νοημοσύνης. Ως αποτέλεσμα, παραθέτουν την υπαρξιακή νοημοσύνη. Σύμφωνα με τον Gardner (1999) η ανησυχία των ατόμων για τα τελικά ζητήματα που αναφέρονται σε υπαρξιακά και πνευματικά θέματα, συνιστά την υπαρξιακή νοημοσύνη. Ωστόσο, καθώς τέτοιου είδους ζητήματα χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα και απέχουν από τις υπόλοιπες ικανότητες, θεωρήθηκε πως είναι δύσκολο να οριοθετηθούν και να χαρακτηριστούν ως νοημοσύνες (Smith, 2002).

Άλλος ένας τομέας που διερεύνησε ο Gardner ήταν αυτός της πνευματικής ζωής, της πνευματικής ικανότητας και των συναισθημάτων. Παρόλα αυτά και καθώς η ευρύτερη επιστημονική κοινότητα των θετικών – βιολογικών επιστημών απέφευγε να εξετάσει θέματα πνευματικής φύσης δημιουργήθηκαν ενδοιασμοί για το παρόν ζήτημα. Ο Gardner ανέφερε πως η πνευματική νοημοσύνη σχετίζεται με την ανησυχία για τον κόσμο και τον συνεχή προβληματισμό με υπαρξιακά ερωτήματα.

Αναγνωρίζοντας τις δεξιότητες που διαθέτει ένας άνθρωπος με ανεπτυγμένη την πνευματική νοημοσύνη, οι οποίες είναι ο διαλογισμός, ο οραματισμός και η επαφή με πνευματικά ή νοητικά φαινόμενα, ο ίδιος αναφέρει πως απέχει από την ηθική νοημοσύνη (moral intelligence) που άλλοι ερευνητές ονόμασαν (Gardner, 1999). Εντούτοις, αναφέρει πως καθώς δεν υπάρχουν τεκμηριωμένες απαντήσεις για το περιεχόμενο της αλήθειας σύμφωνα με την πνευματική φύση, δεν μπορεί ακόμη να την ενσωματώσει ως το ένατο είδος νοημοσύνης. Θα πρέπει λοιπόν, η επιστημονική κοινότητα να διερευνήσει περαιτέρω τους δύο τομείς, αυτό της υπαρξιακής και εκείνο της πνευματικής φύσης για να οριοθετηθούν και να θεωρηθούν νοημοσύνες (Smith, 2002).

Ακολούθως, ο Gardner (2004) κάνει λόγο για την πιθανή ύπαρξη άλλων δύο νέων τύπων νοημοσύνης, οι οποίοι σχετίζονται με το δείκτη νοημοσύνης του κάθε ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει πως τα άτομα με υψηλό δείκτη νοημοσύνης ενδεχομένως να διαθέτουν έναν διανοητικό προβολέα με τη βοήθεια του οποίου αποτυπώνουν και συμπτύσσουν πληροφορίες από το ευρύ περιβάλλον τους. Αντίθετα, οι άνθρωποι των οποίων το προφίλ είναι ακανόνιστο, διαθέτουν ένα νοητικό λείζερ μέσω του οποίου εστιάζουν την προσοχή τους σε ένα ορισμένο αντικείμενο – ενδιαφέρον μέσα στο χώρο (σελ.217). Επομένως, παρατίθενται δύο επιπλέον νοημοσύνες, η «νοημοσύνη πνευματικής αναζήτησης» και η «νοημοσύνη με νοητικό λείζερ», οι οποίες ακόμη δεν μπορούν να συμπεριληφθούν και επίσημα ως ξεχωριστοί τύποι στην λίστα με τους προηγούμενους οκτώ καθώς η επιστημονική διερεύνηση για την κατανόηση των ανθρώπινων πνευματικών ικανοτήτων είναι πρώιμη και τα επιστημονικά ευρήματα δεν κατόρθωσαν ακόμη να εμβαθύνουν σε αυτή (Gardner, 2004).

1.4.3. Κριτική της θεωρίας του Gardner

Παρότι η θεωρία των πολλαπλών νοημοσυνών που εισήγαγε ο Gardner είχε τις ρίζες της στην ψυχολογία και τη νευροψυχολογία, εντούτοις φάνηκε πως είχε αντίκρισμα σε μεγάλο ποσοστό στην εκπαιδευτική κοινότητα (Waterhouse, 2006). Τις τελευταίες δεκαετίες η παρούσα θεωρία άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί ορίζουν, κατανοούν και εκτιμούν τις ικανότητες που διαθέτει το κάθε άτομο ξεχωριστά. Από ευρήματα εμπειρικών μελετών πάνω στην νευροψυχολογία, την μαγνητική τομογραφία, τα άτομα με εγκεφαλική αναπηρία, τα χαρισματικά άτομα, την αναπτυξιακή ψυχολογία, την ψυχομετρία και την συνεπή παρατήρηση των μαθητών, ο Gardner προσπάθησε να καταρρίψει τις προγενέστερες θεωρίες περί νοημοσύνης των ανθρώπων που αναφερόταν σε μία μόνο ικανότητα, η οποία μπορεί να μετρηθεί με IQ test (Martin, 2006). Αντίθετα με τα προαναφερθέντα, ένα επίσης μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής κοινότητας εξέφρασε την ανησυχία του για το αν η θεωρία των πολλαπλών νοημοσυνών μπορεί να βρει αντίκρισμα σε όλα τα μαθησιακά περιβάλλοντα και συνάδει με όλα τα μαθησιακά προφίλ καθώς τα εμπειρικά ερευνητικά πορίσματα είναι περιορισμένα (Fasko, 2001).

Διάφοροι ερευνητές άσκησαν κριτική στο έργο του Gardner, αναφερόμενοι τόσο στις αδυναμίες όσο και στα δυνατά του στοιχεία. Η Waterhouse (2006), ανέφερε πως ο Gardner δεν κατάφερε να καθορίσει τους λειτουργικούς δεσμούς που θεωρεί ότι υπάρχουν ανάμεσα στους διάφορους τύπους νοημοσύνης ... και πως «η έλλειψη εμπειρικών στοιχείων δημιουργεί πρόβλημα για την καθολική αποδοχή της θεωρίας των πολλαπλών νοημοσυνών». Ο Allix (2000) έκανε λόγο επίσης για την έλλειψη εμπειρικών στοιχείων σχετικά με την θεωρία των πολλαπλών νοημοσυνών.

Η Waterhouse (2006), επίσης υποστήριξε πως παρότι ο Gardner ανέφερε πως τα εμπειρικά του ευρήματα βασίζονταν στην ψυχολογία και την νευροεπιστήμη, ωστόσο δεν υπάρχουν εμπειριστατωμένες έρευνες από ψυχολόγους και νευροεπιστήμονες που να καθορίζουν ή να επικυρώνουν την θεωρία των Πολλαπλών Νοημοσυνών, καθώς η συγκεκριμένη επιστημονική κοινότητα επικεντρώθηκε σε έρευνες αναφορικά με την φύση των ανθρώπινων αντιληπτικών διαδικασιών.

Ο Gardner (2006) προς απάντηση, υποστήριξε πως οι σχετικά ανεξάρτητες αλλά και αλληλένδετες μεταξύ τους νοημοσύνες βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση του εύρους των γνωστικών επιτευγμάτων των ανθρώπων χωρίς όμως να

αντιπροσωπεύουν την οριστική περιγραφή των γνωστικών ικανοτήτων. Η θεωρία του Gardner δεν περιορίστηκε μόνο σε ψυχομετρικά και πειραματικά ευρήματα αλλά επηρεάστηκε και από άλλους τομείς της επιστήμης. Για το λόγο αυτό και συνεχίζει να ενσωματώνει νέα ευρήματα από διάφορους τομείς της επιστήμης με σκοπό τη βελτίωση της θεωρίας των Πολλαπλών Νοημοσυνών.

Σύμφωνα με τον Chen (2004) «Μια θεωρία δεν είναι απαραίτητα πολύτιμη επειδή υποστηρίζεται από τα αποτελέσματα εμπειρικών δοκιμών» (σελ.24) και « η Νοημοσύνη δεν είναι ένα απτό αντικείμενο που μπορεί να μετρηθεί» (σελ.24). Ο Chen (2004) ανέφερε επίσης, πως η θεωρία των Πολλαπλών Νοημοσυνών ταιριάζει καλύτερα με τα διάφορων ειδών γνωστικά προφίλ και αναδεικνύει περισσότερο τις γνωστικές δεξιότητες των ανθρώπων από ότι τα IQ tests (σελ.18).

Παρά τις αντικρουόμενες απόψεις που δημιούργησε η Θεωρία του Gardner αποτέλεσε εξαίρεση στο ήδη υπάρχον ψυχομετρικό πλαίσιο καθώς εισήγαγε καινοτόμες ιδέες για την αξιολόγηση της νοημοσύνης βασιζόμενος στις γνωστικές δεξιότητες των ατόμων πέρα από τις ψυχομετρικές παραδόσεις. Βέβαια, μια τέτοια θεωρία και οι δραστηριότητες αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται για να την επικυρώσουν χρειάζονται περαιτέρω έρευνες ώστε να εδραιωθεί καθολικά (Almeida, Prieto, Ferreira, Bermejo, Ferrando & Ferrándiz, 2010).

2. ΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

2.1. Περιγραφή και ανάπτυξη

Τόσο η εξέλιξη όσο και η εδραίωση του διαδικτύου στην καθημερινότητα των ατόμων, οδήγησε στην αύξηση της συμμετοχής των χρηστών προσφέροντας νέες ευκαιρίες. Το Web 2.0 το οποίο αντικατέστησε το Web 1.0 σχεδιάστηκε για να αναπτύξει μια δεύτερη γενιά του διαδικτύου καθώς οι διάφορων ειδών ιστότοποι δίνουν στους χρήστες τη δυνατότητα να ανακτούν ανά πάσα στιγμή πληθώρα πληροφοριών, ενισχύοντας έτσι την επικοινωνία, την συνεργασία, την ανταλλαγή απόψεων και τη δημιουργία ψηφιακών κοινοτήτων (Carstensen, 2009). Το Web 2.0 αναδιαμόρφωσε την υφιστάμενη κουλτούρα σύμφωνα με την οποία το διαδίκτυο και ο υπολογιστής χρησιμοποιούνται μόνο σε υπηρεσίες για να διευκολύνουν τα εργασιακά περιβάλλοντα

παίζοντας ενεργό ρόλο στην καθημερινότητα των χρηστών (Tapscott, 1998). Κατά την εμφάνισή του (σελ.5) κέρδισε πλήθος διαφορούμενων απόψεων, καθώς ορισμένοι το αποδοκίμασαν θεωρώντας το ως ένα ακόμη ανούσιο marketing ενώ άλλοι το αποδέχθηκαν ως ευφύεστατο μέσο (O' Reilly, 2005).

Το Web 2.0 απαρτίζεται από τα ιστολόγια (weblogs), τα wikis, τα podcasts και τους Ιστοτόπους Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Network Sites). Πιο αναλυτικά, τα ιστολόγια (weblogs) είναι ιστότοποι απλού χειρισμού μέσω των οποίων καταχωρούνται σχόλια, περιγράφονται γεγονότα και άλλα υλικά κατά χρονολογική σειρά. Διαθέτουν μια λίστα διαφόρων θεματικών πλαισίων, την οποία προτείνει ο κατασκευαστής (blogger) και μια λειτουργία σχολιασμού ώστε ο κάθε αναγνώστης να παραθέτει την γνώμη του αναφορικά με το θέμα που ανάγνωσε. Μέσω αυτών των δυνατοτήτων τα ιστολόγια (weblogs) αποτελούν διαδικτυακούς χώρους επικοινωνίας, συζήτησης, ανταλλαγής απόψεων, σκέψεων και εμπειριών μεταξύ των χρηστών (Schmidt, 2006).

Το Wiki είναι υπερκείμενο στο οποίο οι χρήστες μπορούν να αναγνώσουν αλλά και να τροποποιήσουν το περιεχόμενό του διαδικτυακά. Με αυτόν τον τρόπο διάφοροι χρήστες μπορούν να εργάζονται παράλληλα για τη δομή ενός κειμένου προωθώντας έτσι τη δημιουργία συνεργατικών ιστοτόπων με εξέχον παράδειγμα το site της Wikipedia, στο οποίο πολλοί χρήστες συγγράφουν ένα κείμενο με αποτέλεσμα να αποτελεί διάυλο τόσο συλλογικής δημιουργίας όσο και παροχής γνώσεων. Βασικό χαρακτηριστικό των Wikis είναι η δυνατότητα προβολής του ιστορικού αναθεώρησης για την καθεμία καταχώρηση σε περίπτωση που ο χρήστης θέλει να επαναφέρει τα κείμενα στην αρχική τους έκδοση (Reichert, 2008).

2.2. Χαρακτηριστικά Ιστοτόπων Κοινωνικής Δικτύωσης

Οι Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Network Sites) αποτελούν τον βασικό πυλώνα του Web 2.0 και κέρδισαν τη μεγαλύτερη δημοτικότητα καθώς απευθύνονται στην επιθυμία για επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, οι οποίοι θεωρούνται φύσει κοινωνικά όντα και υπόσχονται να καλύψουν αυτή την ανάγκη παρέχοντάς βοήθεια στους χρήστες (Leary & Baumeister, 2000). Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης (SNS) ορίζονται ως υπηρεσίες ιστού οι οποίες επιτρέπουν στους χρήστες:

- 1) Να δημιουργήσουν ένα δημόσιο ή ημί-δημόσιο προφίλ εντός ενός περιορισμένου συστήματος.

- 2) Να δημιουργήσουν λίστα με άλλους χρήστες μεταξύ των οποίων μοιράζονται μια ορισμένη σύνδεση.
- 3) Να βλέπουν και να διαβάζουν τις λίστες διαφόρων συνδέσεων εντός του ορισμένου συστήματος. Η ονοματολογία, η δομή και η επικοινωνία αυτού του είδους συνδέσεων διαφέρει ανάλογα με τον ιστότοπο του ψηφιακού κοινωνικού μέσου (Boyd & Elison, 2007).

Ο όρος «Ιστοτόποι Κοινωνικής Δικτύωσης» (Social Network Sites) επιλέχθηκε ως ο πιο κατάλληλος και ακριβής, καθώς άλλες ορολογίες όπως «κοινωνικά δίκτυα», «κοινωνική δικτύωση» και «διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα» παραπέμπουν στις γενικότερες κοινωνικές σχέσεις και συνδέσεις μεταξύ των ατόμων, οι οποίες ενδέχεται να υφίστανται και εκτός διαδικτύου. Αντίθετα, οι ιστοτόποι κοινωνικής δικτύωσης αντικατοπτρίζουν τη δυνατότητα των ατόμων να εκφράζονται να δημιουργούν κοινωνικές συνδέσεις και να παρατηρούν άλλες κοινωνικές μέσω ενός ορισμένου ιστοτόπου. Αυτή η ικανότητά τους τα διαχωρίζει από διάφορες άλλες μορφές διαδικτυακών χώρων αλληλεπίδρασης αναδεικνύοντας έτσι τον καθοριστικό ρόλο του δικτύου και όχι την πρακτική της δικτύωσης. Για το λόγο αυτό στον ορισμό περί ψηφιακών μέσων κοινωνικής δικτύωσης προστίθενται η παραγωγή και η αλληλεπίδραση βάσει της ροής περιεχομένου της σύνδεσης (Elison & Boyd, 2013). Ο Beer (2008, σελ. 159) θεωρώντας ότι ο ορισμός που παράθεσαν οι Boyd και Elison (2007) ήταν γενικός και αντιπροσώπευε ένα ευρύ φάσμα ιστοτόπων με αποτέλεσμα να καθιστούσε αυτή τη διαφοροποιημένη τυπολογία διαδικτυακών κοινωνικών συνδέσεων προβληματική, παρουσίασε περεταίρω πληροφορίες για τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πιο αναλυτικά, διέκρινε ορισμένες κατηγορίες μεταξύ των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης οι οποίες είναι:

- A) Τα microblogs (π.χ. Twitter, Facebook).
- B) Τους ιστοτόπους κοινής χρήσης βίντεο (π.χ. Youtube).
- Γ) Σελιδοδείκτες κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Pinterest).

Δύο επιπλέον κύριες διαστάσεις προστίθενται έτσι στο περιεχόμενο του ορισμού των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης. Η πρώτη αφορά την διαπροσωπική επικοινωνία, η οποία θεωρείται κύρια δραστηριότητα ενώ η δεύτερη αναφέρεται στη δυνατότητά τους να επικεντρώνονται σε ποικίλες μορφές διαδικτυακών συνδέσεων με αποτέλεσμα

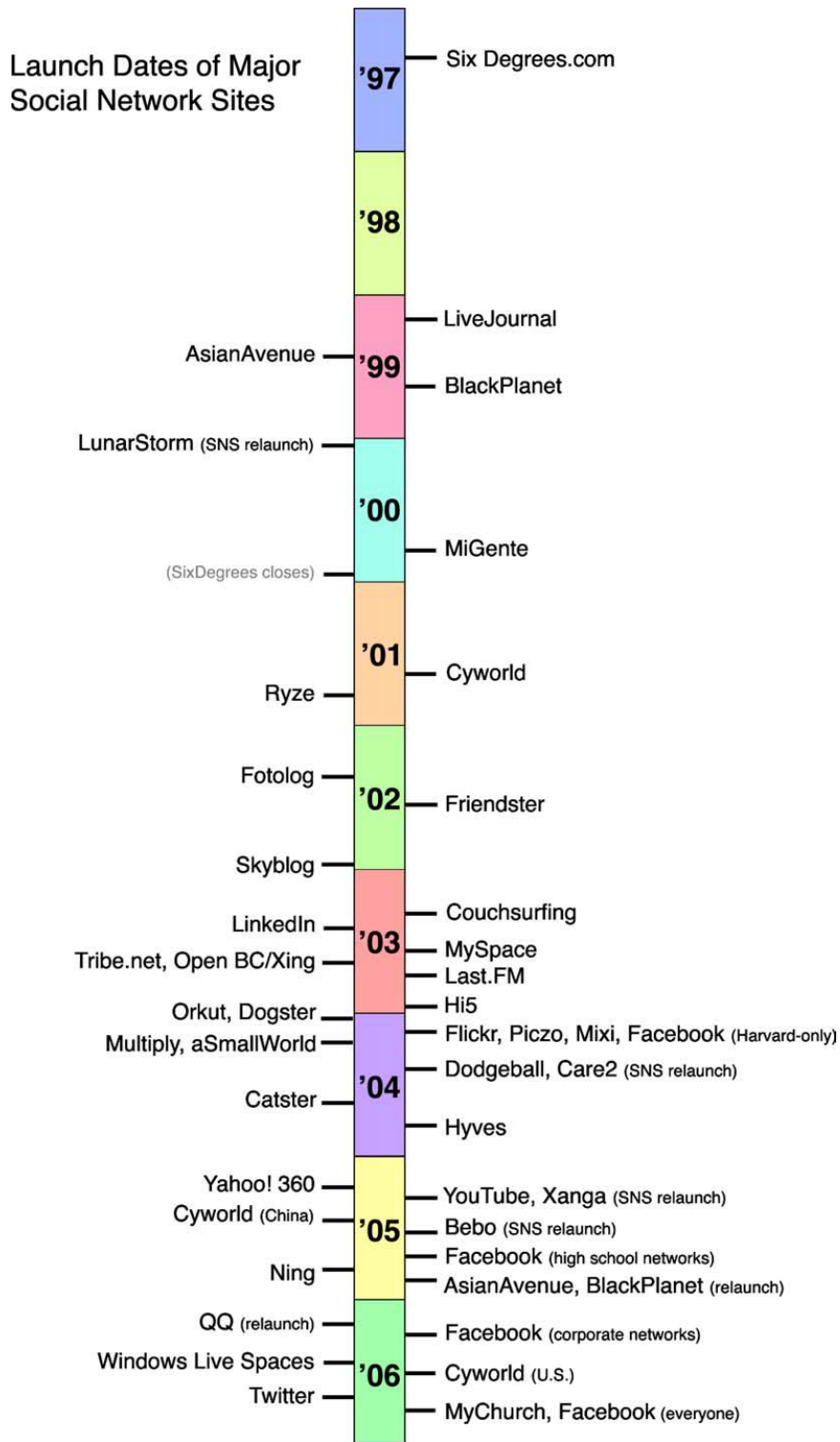
οι χρήστες να ενσωματώνουν συνεχώς πληροφορίες και να αυξάνεται το περιεχόμενό τους (Thelwall, 2008 b) .

Για τους Ellison & Boyd (2013) πάντως, οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης θεωρούνται ένα είδος επικοινωνίας με βασικό διαμεσολαβητή τον υπολογιστή, τα οποία αποτελούν εργαλεία που προέκυψαν χάρη στην καινοτόμα εξέλιξη του Web 2.0. Σύμφωνα με τους Xenos, Vromen & Loader (2014), τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν εργαλεία τα οποία βασίζονται στον ιστό και δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες τους να δημιουργούν προφίλ, να επιλέγουν οι ίδιοι το δίκτυο επαφών – συνδέσεων που επιθυμούν και να αλληλεπιδρούν με άλλους κατά τη χρήση αυτών των εφαρμογών (Bouliane, 2015).

Η μοναδικότητα των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης δεν αντικατοπτρίζεται μόνο στη δυνατότητα που παρέχουν στους χρήστες τους να επικοινωνούν με διάφορους άλλους άγνωστους χρήστες αλλά και στο γεγονός ότι επιτρέπουν στους χρήστες να δημιουργούν τα δικά τους κοινωνικά δίκτυα. Πιο αναλυτικά, τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν το δικό τους διαδικτυακό περιεχόμενο στο προφίλ τους και να το μοιραστούν με ένα δίκτυο ατόμων το οποίο επιθυμούν. Συνήθως στους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης οι ομάδες χρηστών διατηρούν σχέσεις και εκτός διαδικτυακού πλαισίου και στην πραγματική, δηλαδή, ζωή (Haythornthwaite, 2005). Αυτό που ενδιαφέρει τους χρήστες σε αυτές τις σελίδες δεν είναι τόσο η συζήτηση γύρω από ένα θέμα ή η ανταλλαγή απόψεων, όσο η συναναστροφή τους με το κοινωνικό αυτό δίκτυο ώστε ενημερώνουν και να ενημερώνονται για την καθημερινή τους ρουτίνα, να γνωρίζουν περισσότερο ο ένας τον άλλον (Boyd & Ellison, 2008).

Η ιστορία και η δημιουργία του πρώτου ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης χρονολογείται από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Από εκείνο το διάστημα άρχισαν να κεντρίζουν την προσοχή τόσο των εφήβων όσο και των ενηλίκων με σκοπό να συνδέονται και να μοιράζονται τα κοινά τους ενδιαφέροντα (Salvation & Adzharuddin, 2014). Αρκετοί από αυτούς έχουν προσελκύσει παγκοσμίως χρήστες ενώ άλλοι απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό, ίδιου έθνους ή ίδιας δημογραφικής ομάδας ή ίδιων θρησκευτικών πεποιθήσεων (Rains & Brunner, 2014). Τα πιο δημοφιλή ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν το Facebook και το Youtube, ενώ ακολουθούν τα Twitter, LinkedIn (Alexa, 2014) και το πρόσφατα αναπτυσσόμενο Instagram (Baker & Walsh, 2018).

Σύντομα οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης κέρδισαν εκατομμύρια νέους ακολούθους υποσχόμενοι ότι μέσω αυτών οι χρήστες θα αποκτούσαν ευκαιρίες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης τόσο σε προσωπικά όσο και σε ακαδημαϊκά και εργασιακά περιβάλλοντα (Bozkurt, Karadeniz & Kocdar, 2017). Η ψηφιακή κοινωνική δικτύωση κατάφερε να διαμορφώσει με αυτόν τον τρόπο σχέσεις μεταξύ των χρηστών, οι οποίες προβάλλονται μέσω ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Με μια απλή εγγραφή σε ένα από τα διάφορα ψηφιακά μέσα ο καθένας δημιουργεί την προσωπική του σελίδα παρέχοντάς του την ευκαιρία να αναρτά προσωπικές του πληροφορίες (ονοματεπώνυμο, οικογενειακή κατάσταση, φωτογραφίες, βίντεο κ.α.). Ακόμη, του παρέχεται πρόσβαση σε ηλεκτρονική συνομιλία (chat) με άλλους χρήστες, δύναται να συμμετέχει σε διαδικτυακούς διαγωνισμούς και διαδικτυακά quiz, αλλά και να ανταλλάσει τις προσωπικές απόψεις δημοσίως. Επομένως, απώτερος σκοπός των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί η δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας ατόμων, τα οποία μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους και να αλληλεπιδρούν και να συνιστούν τη δική τους μορφή εκκοινωνίωσης (ΑΠΠΔ, 2008· Μπράτιτσης, Καρασπύρου & Κυρίδης, 2010).

Χρονολόγιο των ημερομηνιών έναρξης διάφορων σημαντικών ψηφιακών μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Boyd & Ellison, 2007)

Αρκετές θεωρίες έχουν συσταθεί γύρω από την χρήση και την συμμετοχή των ατόμων στα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ορισμένοι ερευνητές αναφέρουν πως οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης λειτουργούν ως φόρουμ συλλογής πληροφοριών του κάθε χρήστη από τη δικό του προσωπικό δίκτυο, το οποίο μπορεί να είναι οικογένεια, συγγενείς και φίλοι (Towner, 2013). Μια άλλη θεωρία αναφέρει πως η κύρια χρήση των ψηφιακών μέσων κοινωνικής δικτύωσης έγκειται στη δημιουργία δικτύου ατόμων το οποίο έχει σκοπό την κινητοποίηση όπως για παράδειγμα οργανώσεις ακτιβιστών ή παραταξιακών συλλόγων (Tang & Lee, 2013). Τα πιο δημοφιλή δίκτυα περιέχουν ευρύτερα δίκτυα χρηστών διευκολύνοντας τη ροή πληροφοριών σχετικά με τις ευκαιρίες συμμετοχής και αυξάνουν την πιθανότητα να γίνουν γνωστές διαφόρων ειδών οργανώσεις με σκοπό τη μαζική -με φυσική παρουσία- συμμετοχή των ατόμων (Musick & Wilson, 2008). Μια ακόμη θεωρία προτάσσει τα κομματικά συμφέροντα ως κύρια αιτία σύνδεσης κατά την χρήση των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης. Η παρούσα θεωρία συστάθηκε γύρω από τις επιπτώσεις των ψηφιακών δικτύων στην αστική και πολιτική ζωή των ατόμων. Πιο συγκεκριμένα οι πληροφορίες που αναρτά κάποιος χρήστης στο προσωπικό του κοινωνικό δίκτυο αναφορικά με τις πολιτικές τους πεποιθήσεις ενδέχεται να επηρεάζουν τους υπόλοιπους χρήστες που βρίσκονται σε αυτό το δίκτυο με αποτέλεσμα να ενστερνίζονται αυτές τις απόψεις και να ακολουθούν την ίδια πολιτική παράταξη (Pancer, Pratt, Hunsberger & Alisat, 2007).

Αναμφισβήτητα, οι ταχέως αναπτυσσόμενοι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν τα κύρια μέσα ενημέρωσης μεταξύ των ατόμων (Lin & Lu, 2011). Με την δημιουργία του και τη συνεχή χρήση τους κατάφεραν να εισχωρήσουν στην καθημερινότητα των χρηστών αποτελώντας σημαντικές κοινωνικές πλατφόρμες επικοινωνίας μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών (Tapscott, 2008). Οι χρήστες οι οποίοι διαδίδουν τα οφέλη αυτών των ιστοτόπων παρακινούν έτσι και τους συγγενείς και φίλους να συνδεθούν με αποτέλεσμα τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης να αυξάνουν ολοένα και περισσότερο τον αριθμό των χρηστών τους (Powell, 2009). Με αυτόν τον τρόπο τα άτομα, τα οποία χρησιμοποιούν την τεχνολογία της πληροφορίας απολαμβάνουν την χρησιμότητα και την απόλαυση που τους παρέχεται μέσω των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης (Lin & Bhattacharjee, 2008).

Σύμφωνα με τους Boyd και Ellison (2007), τα τρία καθοριστικά χαρακτηριστικά των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν το προφίλ των χρηστών, οι λίστες

συνδέσεων (Φίλοι) και η ικανότητα διέλευσης σε αυτές τις λίστες συνδέσεων μεταξύ των χρηστών. Τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά με την πάροδο του χρόνου καθώς και λόγω της ραγδαίας αύξησης των συμμετεχόντων άλλαξαν με σκοπό να ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες των ατόμων που τα χρησιμοποιούν (Elison & Boyd, 2013).

Αναφορικά με το προφίλ, η αυτοπροσώπευση στους χώρους του διαδικτύου παρέχει στα άτομα ευκαιρίες ενεργής αναπαράστασης του τρόπου με τον οποίο θα ήθελα να τους αναγνωρίζουν. Μια ηλεκτρονική ταυτότητα στο διαδίκτυο συνδέεται ρητά με την εκτός σύνδεσης παρουσία του χρήστη, καθώς ο τρόπος με τον οποίο επιλέγει να εμφανίζεται αντικατοπτρίζει την φυσική του παρουσία σε περίπτωση που έρθει σε αλληλεπίδραση και γνωριστεί με κάποιον άλλο χρήστη στον «εκτός σύνδεσης» κόσμο (Ellison, Hancock & Toma, 2012).

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης ενθαρρύνουν τους συμμετέχοντες να δημιουργήσουν τη δική τους ηλεκτρονική ταυτότητα με τη χρήση είτε του ονόματός τους είτε με τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού τους ταχυδρομείου (e-mail). Με αυτόν τον τρόπο, οι χρήστες μπορούν να προσδιορίσουν μοναδικά τον εαυτό τους δημιουργώντας τη δική τους ξεχωριστή ταυτότητα. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις, οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης εισήγαγαν τον όρο «προφίλ» στις διάφορες πλατφόρμες συνδέοντας τις προσωπικές πληροφορίες των ατόμων με το όνομα που παρέθεταν κατά τη σύνδεσή τους. Με την άνοδο του Παγκόσμιου Ιστού τα προφίλ των χρηστών αποτέλεσαν σημαντικό ιστότοπο ταυτοποίησης καθώς οι συμμετέχοντες δημοσίευαν φωτογραφίες, βιογραφίες και οπτικοακουστικό υλικό τα οποία μοιράζονταν με όσους «σέρφαραν» στη σελίδα τους (Döring 2002).

Πλέον, τα προφίλ αποτελούν δυναμικό συνδυασμό περιεχομένου και αναφοράς δραστηριοτήτων. Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνουν την προσωπική τους κατάσταση στο προφίλ τους, να διοργανώνουν ή να ενημερώνονται για τρέχουσες εκδηλώσεις, να δέχονται περιεχόμενο που παρέχεται από άλλους χρήστες (για παράδειγμα εικονικό δώρο που εμφανίζεται στο προφίλ ή επισήμανση με ετικέτα που δημοσίευσαν άλλοι χρήστες με αυτούς) αλλά και να ενημερώνεται μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης για δραστηριοποιήσεις ενός υποσυνόλου του δικτύου φίλων του (Elison & Boyd, 2013).

Το βασικό χαρακτηριστικό διαφοροποίησης των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης με τα προϋπάρχοντα κοινωνικά δίκτυα είναι η δυνατότητα δημιουργίας μιας δημόσιας ορατής ομάδας επαφών, η οποία αποτελεί μια προσωπικά επιλεγμένη λίστα συνδέσεων δίνοντας το όνομα «Φίλοι» (Elison & Boyd, 2013). Στις συνδέσεις που αναφέρονται στα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης γίνεται χρήσης κεφαλαίων στον όρο «Φίλοι» προκειμένου να διαφοροποιηθούν αυτές τις συνδέσεις από την καθομιλουμένη αναφορά στη φιλία. Όταν οι άνθρωποι χρησιμοποιούν ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης αναγνωρίζουν φίλους, γνωστούς, διασημότητες και πολλούς άλλους ως «Φίλους» (Parks 2010).

Οι λίστες «Φίλων» μεταξύ των χρηστών χρησιμοποιούνται για να επισημάνουν σχέσεις, να οριοθετήσουν τη δυνατότητα πρόσβασης στο περιεχόμενο των προφίλ μεταξύ των χρηστών και για να ανακαλύψουν πιθανόν κοινούς «Φίλους» μεταξύ τους. Ωστόσο, η ετικέτα «Φίλοι» ενδέχεται να δημιουργήσει σύγχυση καθώς είναι δύσκολο αν δύο χρήστες αποκαλούνται Φίλοι να καταλάβουν αν πραγματικά εννοούν το ίδιο πράγμα (Fono, Goldie, 2006).

Στη σημερινή εποχή, όπου οι ιστοτόποι κοινωνικής δικτύωσης αποτελούνται από εκατομμύρια νέους χρήστες (Hogan, 2008) γίνεται αντιληπτό ότι τα δίκτυα μεταξύ των ατόμων ολοένα και πληθαίνουν μέσω της διαδικτυακής «Φιλίας». Η παρούσα έννοια για ορισμένους χρήστες μεταφράζεται όπως και η εκτός σύνδεσης σύναψη φιλίας, η οποία περιλαμβάνει την αμοιβαία εμπιστοσύνη, τα κοινά ενδιαφέροντα και την επένδυση χρόνου και ως εκ τούτου οι χρήστες παροτρύνονται να συνάπτουν αμοιβαίες ψηφιακές «Φιλίες» (Thelwall, 2008). Μελέτες έχουν δείξει ότι πλήθος διαδικτυακών Φιλιών διατηρεί επαφές και στον εκτός σύνδεσης κόσμο για το λόγο αυτό και τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν για πολλούς χρήστες μέσο διατήρησης προϋπαρχουσών σχέσεων (Ellison, Steinfield & Lampe, 2007).

Από τα προαναφερθέντα εννοείται ότι τα διάφορα δίκτυα Φιλίας μέσω των οποίων οι χρήστες αντλούν λεπτομέρειες ο ένας από το προφίλ του άλλου θεωρούνται γνωστές και αξιόπιστες επαφές χωρίς όμως αυτό να αποτελεί γενική κοινωνική παραδοχή, καθώς δεν αρκεί για να προστατευθούν οι χρήστες από την ευπάθεια του Διαδικτυακού Ιστού (Buglass, Binder, Betts & Underwood, 2017). Ωστόσο η συνεχής και έμφυτη ανάγκη των ανθρώπων για περεταίρω κοινωνικοποίηση οδήγησε πολλούς χρήστες στην αύξηση του μεγέθους του κοινωνικού τους δικτύου. Οι λίστες

διαδικτυακών Φίλων ολοένα και πληθαίνουν, καθώς οι χρήστες μέσω των ατομικών τους προφίλ προσεγγίζουν άτομα με κοινά ενδιαφέροντα. Ως αποτέλεσμα ένα μέσο ατομικό προφίλ διατηρεί περίπου 150 σημαντικές συνδέσεις – Φιλίας με άλλους χρήστες, των οποίων τα προφίλ έχουν άμεση σχέση (McCarty, Killworth, Bernard, Johnsen, & Shelley, 2001).

Το τρίτο βασικό χαρακτηριστικό των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης αναφέρεται στη δυνατότητα των χρηστών να περιηγούνται στα προφίλ από τις δικές τους λίστες συνδέσεων (λίστες Φίλων) ώστε να παρακολουθούν δημοσιεύσεις άλλων εκτός της δικής τους λίστας που παρατίθενται στο προφίλ του διαδικτυακού τους Φίλου (Boyd & Ellison, 2007). Η δυνατότητα διασύνδεσης των συνδέσεων μέσα από τις λίστες Φίλων αποτέλεσε καθοριστικό συστατικό της κοινωνικής δικτύωσης. Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να βρίσκουν εύκολα κοινές επαφές, να επανασυνδέονται με παλιούς φίλους και γνωστούς αλλά και να παρατηρούν άμεσα την προσωπική κατάσταση στις σχέσεις των Φίλων τους (Ellison & Boyd, 2013).

Τα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν στους χρήστες τη δυνατότητα να διαχειρίζονται τις δημοσιεύσεις που γίνονται στα προφίλ τους, απορρίπτοντας ετικέτες ή εγκρίνοντας σχόλια. Έτσι, ο καθένας δομεί το προφίλ του κατά τον τρόπο που ίδιος θέλει να προβάλλεται τόσο στις συνδέσεις με Φίλους όσο και σε άτομα που απλά περιηγούνται στο προφίλ μέσω της διασύνδεσης (Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010).

2.3. Δημοφιλείς Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης

Στη λίστα με τους πιο δημοφιλείς ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, οι οποίοι έχουν αλλάξει ριζικά τον τρόπο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, συγκαταλέγονται το Facebook, το Youtube, το Twitter (Tang, Gu, & Whinston, 2012) και το Instagram (Huey & Yazdanifard, 2014). Πιο αναλυτικά, οι σημερινές δραστηριότητες των ανθρώπων είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την χρήση των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης.

2.3.1. Youtube

Ο Παγκόσμιος Ιστός αποτέλεσε τον διαμεσολαβητή της κοινής χρήσης βίντεο και περιεχομένων μεταξύ των χρηστών (Verhaart, 2012). Για το λόγο αυτό το Youtube αποτέλεσε τον πιο επιτυχημένο ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης καθώς περισσότερα

από 100 εκατομμύρια βίντεο παρακολουθούνται ημερησίως. Αυτό κατάφερε να ξεχωρίσει το Youtube από τα υπόλοιπα ψηφιακά μέσα είναι η προβολή πλούσιου περιεχομένου βίντεο συνδυαστικά με τη δυνατότητα κοινωνικής δικτύωσης (Cheng, Dale & Liu, 2008). Το Youtube ξεκίνησε το 2005 ως μια πλατφόρμα κοινής χρήσης βίντεο, η οποία πρόσφερε στους χρήστες μια προσωπική σελίδα προφίλ «σελίδα καναλιού» και τους επέτρεπε να προσθέτουν «Φίλους» με τους οποίους θα μοιραζόταν τα προσωπικά τους στοιχεία και τις αναρτήσεις (Boyd, 2006).

Στο Youtube κάθε χρήστης είχε τη δυνατότητα να δημιουργεί και να μοιράζεται διάφορα βίντεο με ένα δίκτυο «Φίλων» αλλά μπορούσε παράλληλα να παράγει και να διαμοιράζεται άλλους τύπους βίντεο με άλλο δίκτυο «Φίλων» (Lange, 2007). Πολύ γρήγορα το Youtube, από προσωπικής χρήσης υπηρεσία κατόρθωσε να προαχθεί σε μια επιχείρηση πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων μέσα από διαφημίσεις για την Google στην οποία πουλήθηκε οριστικά τον επόμενο χρόνο (Youtube, 2007).

Πλέον, οι πιο γνωστοί σύνδεσμοι βίντεο στο Youtube ανταλλάσσονται μέσω των ηλεκτρονικών διευθύνσεων ταχυδρομείου, σε άλλους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης αλλά και γενικά σε διάφορα άλλα μέσα, ενώ τα πιο δημοφιλή βίντεο αρχειοθετούνται στον ιστότοπο μαζί με κλιπ διαφόρων τηλεοπτικών εκπομπών. Όλοι μπορούν να παρακολουθήσουν βίντεο μέσω περιήγησης στην πλατφόρμα αλλά για να ανεβάσουν οι ίδιοι πρέπει να κάνουν εγγραφή και να δημιουργήσουν το δικό τους «κανάλι». Ο λογαριασμός αποτελείται από την κεντρική σελίδα προφίλ, στην οποία αναφέρονται προσωπικές πληροφορίες και απεικονίζονται τα βίντεο που ανέβηκαν. Οι χρήστες μπορούν να «εγγραφούν» σε βίντεο άλλων χρηστών, να τους στέλνουν αιτήματα «Φιλίας», να σχολιάζουν τα βίντεο που ανεβαίνουν αλλά και να συμμετέχουν σε «ομάδες» μέσω των οποίων μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα (Paollilo, 2008).

Οι δυνατότητες των βίντεο κατέστησαν το Youtube μια δημοφιλή πλατφόρμα μέσω της οποίας οι χρήστες δημιουργούν και μοιράζονται το υλικό τους. Σύμφωνα με τους Saurabh & Sairam, (2013) τα βασικά χαρακτηριστικά των Youtube βίντεο είναι τα ακόλουθα:

- Το Youtube ενσωματώνει σε κάθε βίντεο ένα μοναδικό 11ψήφιο αναγνωριστικό της μορφής 0-9, a-z, A-Z.
- Σε κάθε βίντεο καθίσταται υποχρεωτική η ύπαρξη τίτλου που να το περιγράφει.

- Στη σελίδα καναλιού του χρήστη αναδεικνύονται όλες οι μεταμορφώσεις των βίντεο και εκεί μπορούν οι υπόλοιποι χρήστες να σχολιάσουν ή να στείλουν προσωπικό μήνυμα.
- Όλα τα βίντεο είναι κατηγοριοποιημένα ανάλογα με το θέμα που πραγματεύονται.
- Το μέγεθος κάθε βίντεο αντιπροσωπεύει το μήκος του.
- Δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να παρακολουθούν τον αριθμό προβολών των βίντεο.
- Δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να παρακολουθούν τη βαθμολογία αλλά και τους βαθμολογητές.
- Δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να παρακολουθούν τα σχόλια των βίντεο.
- Κάτω από κάθε βίντεο η πλατφόρμα Youtube προτείνει κάποια άλλα σχετικά με το θέμα βίντεο.

2.3.2. Twitter

Το Twitter αποτελεί επίσης ένα από τα πιο δημοφιλή ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ανήκει στην κατηγορία των microbloggings (μικρομπλογκς). Οι χρήστες της πλατφόρμας ακολουθούν άλλους ή ακολουθούνται από άλλους. Σε αντίθεση με άλλους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, στο Twitter η «σχέση» παρακολούθησης δεν είναι αμοιβαία. Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να ακολουθούν οποιουσδήποτε άλλους χρήστες χωρίς όμως οι δεύτεροι να τους ακολουθούνε επίσης (follow back). Τα άτομα επικοινωνούν με κώδικα – σήμανση που εδραιώθηκε μέσω της πλατφόρμας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν: το RT (=retweet), το @ (= ακολουθεί το όνομα ή μια διεύθυνση ενός χρήστη) και η # (=ακολουθεί μια λέξη που αντιπροσωπεύει ένα hashtag). Ο παραπάνω κώδικας σε συνδυασμό με το όριο των 140 χαρακτήρων - λέξεων ανά tweet βοηθούν τους χρήστες ώστε να είναι σύντομοι και περιεκτικοί στις δημοσιεύσεις τους (Kwak, Lee, Park & Moon, 2010).

Το Twitter εμφανίζει χαρακτηριστικά τόσο ενός δικτύου πληροφοριών όσο και ενός κοινωνικού δικτύου (Mayers, Sharma, Gupta & Lin, 2014). Έρευνες έδειξαν πως τα διάφορων ειδών Tweets στην πλειοψηφία τους πραγματεύονται γεγονότα που συμβαίνουν στην καθημερινή ζωή των χρηστών, με αποτέλεσμα οι κοινωνικοί σχολιασμοί των ακολούθων να αποτελούν μια χρήσιμη πηγή πληροφοριών για το προφίλ του χρήστη (Sharma, Ghosh, Benevenuto, Ganguly & Gummadi, 2012). Στα

τέλη του 2009 το Twitter αποφάσισε να εισάγει μια νέα δυνατότητα που ονομαζόταν Λίστες (Kallen, 2009). Πιο αναλυτικά, μέσω των Λιστών οι χρήστες έχουν την δυνατότητα να ομαδοποιούν συγκεκριμένο αριθμό από τους ακολούθους τους. Στη συνέχεια μπορούν να δώσουν ένα όνομα στην ομάδα αυτή (που να μην υπερβαίνει τους 25 χαρακτήρες) και προαιρετικά μπορεί να προσθέσουν οποιαδήποτε περιγραφή επιθυμούν. Με αυτόν τον τρόπο, ο χρήστης μπορεί να παρακολουθεί ανά πάσα στιγμή τα tweets που δημοσιεύθηκαν από αυτές τις προσωπικότητες στο χρονοδιάγραμμα της Λίστας (Sharma et al. , 2012). Πλέον, το Twitter φιλοξενεί στην πλατφόρμα του εκατομμύρια νέους χρήστες (διάσημους και μη) , οι οποίοι επιλέγουν να μοιραστούν πληροφορίες που αποκαλύπτουν στους ακολούθους τους. Το γεγονός αυτό κατέστησε τον ιστότοπο ως μια πηγή ειδησεογραφίας σε καταστάσεις έκτασης ανάγκης (Sakaki, Okazaki & Matsuo, 2010).

2.3.3. Instagram

Το Instagram αποτελεί μια σχετικά νέα μορφή κοινωνικής δικτύωσης μέσω της οποίας οι χρήστες μπορούν να μοιραστούν την τρέχουσα κατάστασή τους με μια φωτογραφία ή ένα βίντεο προσαρμόζοντας τα με τα κατάλληλα φίλτρα (Manikonda, Hu & Kambhampati, 2014). Η δημιουργία της πλατφόρμας χρονολογείται στα τέλη του 2010 (Bergstrom & Backman, 2013). Πιο αναλυτικά, το Instagram αποτελεί μια εφαρμογή κινητών, η οποία δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μοιράζονται φωτογραφίες ή βίντεο με τους ακολούθους τους (Dubovik, 2013).

Το Instagram ξεκίνησε αρχικά ως εφαρμογή μέσω της οποίας οι χρήστες διαμοιραζόταν φωτογραφίες ενώ στη συνέχεια προστέθηκε σε αυτό και η δυνατότητα ανάρτησης βίντεο (Dennis, 2014). Το βασικό του πλεονέκτημα αποτελεί η δυνατότητα των ατόμων να απαθανατίζουν συνεχώς τις στιγμές τους και να τις μοιράζονται με τους ακολούθους τους μέσω της πλατφόρμας τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο (Jadhav, Kamble & Patil, χχ). Το Instagram ως ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης καθώς και οι δυνατότητες που παρέχει στους χρήστες του το ανέδειξαν γρήγορα ως τη νέα τάση των τελευταίων ετών. Περισσότεροι από 150 εκατομμύρια ενεργοί χρήστες και 55 εκατομμύρια ανεβασμένες φωτογραφίες ημερησίως, το Instagram θεωρείται πλέον από τις πιο δημοφιλείς εφαρμογές κοινωνικής δικτύωσης (Instagram, 2013).

Η λογική της πλατφόρμας είναι παρόμοια με αυτή του Twitter. Ειδικότερα, ένας χρήστης έχει τη δυνατότητα να ακολουθεί οποιοδήποτε αριθμό άλλων ατόμων χωρίς

αυτοί να υποχρεούνται να τον ακολουθήσουν (follow back). Οι χρήστες που ακολουθούν ο ένας τον άλλο ονομάζονται ακόλουθοι. Επιπρόσθετα, τα άτομα μπορούν να ορίσουν τις ρυθμίσεις απορρήτου ώστε οι δημοσιεύσεις τους να είναι ορατές μόνο για τους ακόλουθους τους. Όλοι οι χρήστες ενημερώνονται για τις νέες δημοσιεύσεις μέσω της βασικής «αρχικής σελίδας» ή με την περιήγηση στο προφίλ του χρήστη που τους ενδιαφέρει. Έχουν τη δυνατότητα να σχολιάζουν είτε να δηλώνουν «μου αρέσει» κάτω από κάθε ανάρτηση, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική ευαισθητοποίηση των χρηστών (Naaman, Boase & Lai, 2010).

Η διαφορά του Instagram με τους υπόλοιπους ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης έγκειται στις ιδιότητες του κοινωνικού δικτύου (συντελεστές ομαδοποίησης, αμοιβαιότητα μεταξύ ακολούθων). Το Instagram σε γενικά πλαίσια κατάφερε να κερδίσει περισσότερο τους νεότερους σε ηλικία χρήστες, για το λόγο αυτό και τοποθετείται στην λίστα με τα τρία πρώτα πιο δημοφιλή ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Salomon, 2013).

2.3.4. Facebook

Το Facebook ως ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης, σχεδιάστηκε το 2004 για να εξυπηρετεί τις ανάγκες επικοινωνίας του Πανεπιστημίου του Harvard (Cassidy, 2006). Ένα χρόνο αργότερα επεκτάθηκε σε όλα τα ακαδημαϊκά, επαγγελματικά και εταιρικά δίκτυα με αποτέλεσμα την καθολική χρήση από τον καθένα (Boyd & Ellison, 2007). Έκτοτε το Facebook αποτελεί μια από τις πιο δημοφιλείς πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης στοχεύοντας στην Online επικοινωνία μεταξύ Φίλων (Raacke & Bonds-Raacke, 2008). Η δομή της πλατφόρμας είναι εύκολη και προσιτή προς όλους τους χρήστες. Συγκεκριμένα, η δομή του Facebook αποτελείται από:

- Την αρχική σελίδα, μέσω της οποίας οι χρήστες ενημερώνονται για τυχόν δραστηριότητες ή δημοσιεύσεις των Φίλων τους.
- Τον προσωπικό τοίχο, δηλαδή τον «πίνακα» στο προφίλ του χρήστη στον οποίο οι Φίλοι μπορούν να αφήνουν τα σχόλιά τους ή να κάνουν δημοσιεύσεις που αφορούν το προφίλ του συγκεκριμένου χρήστη.
- Το προφίλ, όπου περιλαμβάνονται οι προσωπικές πληροφορίες για τον κάθε χρήστη. Ειδικότερα, στο προφίλ υπάρχουν πληροφορίες για τις αγαπημένες σελίδες και ομάδες, για τους Φίλους και τις φωτογραφίες που διαθέτει αλλά και πληροφορίες για την προσωπική του κατάσταση (φύλο, ηλικία, γενέθλια,

οικογενειακή κατάσταση, εκπαίδευση, εργασία), τις οποίες μπορεί ο κάθε χρήστης να παρακολουθεί (Cain, 2011).

Η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα σε κάθε χρήστη να δημιουργεί «ομάδες» μέσω των οποίων άτομα που συμμετέχουν μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα αλλά και να ανταλλάσσουν τις απόψεις τους μέσω blog. Η επικοινωνία μεταξύ των χρηστών είναι δημόσια αλλά και ιδιωτική. Στην πρώτη περίπτωση, σε κάθε Φίλο δίνεται η δυνατότητα να μεταβεί στο προφίλ του χρήστη και να γράψει δημόσια στον «Τοίχο» του ή να κοινοποιήσει ένα σύνδεσμο. Στη δεύτερη περίπτωση, ο χρήστης που θέλει να στείλει το μήνυμα μεταβαίνει σε άλλο περιβάλλον (εκείνο της συνομιλίας), κάνει αναζήτηση το όνομα του Φίλου στον οποίο θέλει να απευθυνθεί και με αυτόν τον τρόπο του στέλνει ένα προσωπικό μήνυμα ή σύνδεσμο που επιθυμεί. Εκτός από μηνύματα, τα μέλη μπορούν να ανταλλάσσουν μεταξύ τους και διάφορα ηλεκτρονικά «δώρα», καθώς η πλατφόρμα φροντίζει να τους θυμίζει ποιος Φίλος τους έχει γενέθλια ή οποιοδήποτε άλλο σημαντικό γεγονός, παροτρύνοντάς τους να του αποστείλουν ευχές, κάρτες και κουτί με «δώρα» είτε δημόσια στο προφίλ του είτε σε προσωπικό μήνυμα (Raacke & Bonds-Raacke, 2008).

Αργότερα, το Facebook επέτρεψε στους προγραμματιστές να δημιουργήσουν ένα σύνολο εφαρμογών με σκοπό η επικοινωνία μεταξύ των χρηστών να γίνει πιο διασκεδαστική. Οι εφαρμογές αυτές περιλάμβαναν ένα σύνολο από online παιχνίδια μεταξύ των Φίλων, ανταλλαγές ηλεκτρονικών δώρων και αγώνες παιχνιδιών. Επίσης, ο ιστότοπος περιλαμβάνει την προσωπική της διαδικτυακή αγορά (marketplace) μέσω της οποίας διάφοροι χρήστες (ανεξαιρέτως Φιλίας) για εμπορικούς – διαφημιστικούς σκοπούς αναρτούν τα προϊόντα τους και οι ενδιαφερόμενοι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να τα αγοράσουν μέσω επικοινωνίας με τους πωλητές (Thelwall, 2009).

Στο Facebook η έκφραση της προσωπικής κατάστασης των χρηστών πραγματοποιείται υπό διάφορες μορφές. Για τον λόγο αυτό και η πλατφόρμα θεωρείται ως ένας ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης ο οποίος μελετά επίσης τα κοινωνικά ψυχολογικά φαινόμενα, δεδομένων των εμφανών σχέσεων Φιλίας και αλληλεπιδράσεων που καταγράφονται. Πιο αναλυτικά, τα μέλη έχουν τη δυνατότητα να δημοσιεύσουν σύντομα μηνύματα κατάστασης, να ανεβάζουν φωτογραφίες ή να γράφουν δημόσια στον τοίχο του προφίλ άλλων Φίλων τους. Οι προαναφερθείσες δραστηριότητες καταγράφονται στα προσωπικά τους προφίλ και με αυτόν τον τρόπο οι

χρήστες μπορούν να ανατρέξουν ανά πάσα στιγμή σε μια λίστα από τις πιο δυναμικές αλληλεπιδράσεις, γνωστή ως «News Feed» (Burke, Marlow & Lento, 2009).

Ένα, επίσης, μείζον ζήτημα αναφορικά με τη χρήση του Facebook αποτελεί η επικοινωνία και η επαφή μεταξύ των χρηστών. Δεδομένου ότι τα άτομα αλληλεπιδρούν μεταξύ τους μέσω του συγκεκριμένου κοινωνικού δικτύου αναδεικνύεται η σημαντικότητα για την συναναστροφή της προσωπικής λίστας Φίλων του κάθε χρήστη (Sunden, 2003).

Οι Ellison, Steinfield και Lampe (2007) μέσα από έρευνά τους ανέδειξαν ότι οι χρήστες του Facebook αναζητούν άτομα, με τα οποία διατηρούν επαφές και στην πραγματικότητα, για να συνδεθούν μαζί τους, παρά τελείως άγνωστους χρήστες. Έτσι, το Facebook χρησιμοποιείται για τη διατήρηση υφιστάμενων σχέσεων εκτός σύνδεσης ή για τη σταθεροποίηση συνδέσεων εκτός σύνδεσης, σε αντίθεση με τη γνωριμία νέων ανθρώπων. Οι δεσμοί Φιλίας που αναπτύσσονται μέσω Facebook, διαχωρίζονται σε δυνατούς και αδύναμους. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα άτομα με τα οποία ο χρήστης διατηρεί ή έχει συνάψει ισχυρές σχέσεις, όπως: σύντροφος, οικογένεια, στενοί φίλοι, ενώ στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν άτομα με τα οποία ο χρήστης διατηρεί μέτριες έως και ουδέτερες σχέσεις, όπως: συνάδελφοι, συμπαίκτες, γείτονες (Utz & Breuer, 2017). Για το λόγο αυτό, ορισμένες σχέσεις μπορεί να είναι αδύναμοι δεσμοί, αλλά συνήθως να υπάρχει κάποιο κοινό στοιχείο (κοινός γνωστός) εκτός σύνδεσης μεταξύ ατόμων που συνάπτουν Φιλίες (Ellison et. al. , 2007).

Υπάρχουν τρία είδη κοινωνικών συμπεριφορών που διατηρούν οι χρήστες μέσω Facebook, οι οποίες και χαρακτηρίζουν τους δεσμούς Φιλίας που συνάπτουν μεταξύ τους. Η πρώτη δραστηριότητα αναφέρεται στην κατευθυνόμενη αλληλεπίδραση με μεμονωμένους φίλους από προσωπικές αλληλεπιδράσεις. Ανταλλάσσοντας προσωπικά μηνύματα (ιδιωτικά στη συνομιλία είτε δημόσια στο προφίλ) ενισχύεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των χρηστών με αποτέλεσμα να διεγείρονται πρότυπα αμοιβαιότητας βάσει του περιεχομένου των συζητήσεων. Η δεύτερη και η τρίτη δραστηριότητα αναφέρονται στην παθητική κατανάλωση κοινωνικών ειδήσεων και τη μετάδοση κατά τις οποίες τα μη κατευθυνόμενα μηνύματα δεν αποστέλλονται σε κάποιον άλλον. Έτσι η ανάπτυξη δεσμών φιλίας είναι λιγότερο πιθανή να συμβεί και τα μηνύματα αυτά ονομάζονται συλλογική ροή πληροφοριών ή News Feed (Burke & Kraut, 2011).

3. ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑμεΑ

3.1. Η χρήση των ΙΚΔ από τα ΑμεΑ

Όπως προαναφέρθηκε στην παρούσα έρευνα, το Web 2.0 κατάφερε να ενσωματώσει τους Ιστοτόπους Κοινωνικής Δικτύωσης (ΙΚΔ) στην καθημερινότητα των ανθρώπων με σκοπό την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και την σύναψη σχέσεων, οι οποίες μπορούν να διατηρηθούν και στον εκτός σύνδεσης κόσμο. Αυτό τους κατέστησε έτσι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες υπηρεσίες του Παγκόσμιου Ιστού, καθώς μέσω αυτών οι χρήστες δημιουργούν ανθρώπινα δίκτυα άνευ χωρικών ή χρονικών ορίων ενισχύοντας έτσι την σύναψη γνωριμιών (Lampe, Ellison και Steinfield, 2006). Λόγω της ευκολίας κατά την χρήση τους και της συχνής πλέον πρόσβασης σε αυτά, οι Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης κατόρθωσαν να κεντρίσουν την προσοχή εκατομμυρίων ατόμων παγκοσμίως, λειτουργώντας ως φορείς διαδικτυακής επικοινωνίας μεταξύ τους (Han και Kim, 2009).

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν επίσης σημαντική υπηρεσία συναναστροφής, επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης και σύναψης σχέσεων και για την κοινότητα των ατόμων με αναπηρία (Lee, Hong, An και Lee, 2013). Όλο και περισσότερα άτομα με αναπηρία συνδέονται καθημερινά και χρησιμοποιούν τους Ιστοτόπους Κοινωνικής Δικτύωσης. Κατά αυτόν τον τρόπο τους δίνεται η ευκαιρία, όπως και σε όλους τους χρήστες, να ξεπεράσουν την αίσθηση της στέρησης, της κοινωνικής απομόνωσης ή της κοινωνικής περιθωριοποίησης. Τα κοινωνικά δίκτυα παρέχουν τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να έρχονται σε επαφή με άλλους χρήστες, να ανακαλύπτουν νέες ευκαιρίες για αυτοπραγμάτωση και να αποκτούν μια αίσθηση συναισθηματικής σταθερότητας όταν υπάρχει ευρεία πρόσβαση σε αυτά (Lee, 2012).

Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό (2013· Ferlino και Manca, 2015) «Στη σημερινή κοινωνία της γνώσης, η πρόσβαση σε κατάλληλες νέες τεχνολογίες πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε διάφορες πολιτικές ενώσεις – όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, το WSIS και ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) - οι νέες τεχνολογίες αναγνωρίζονται ως αναπόσπαστο κομμάτι πολλών πτυχών της ζωής των πολιτών και πρέπει να τονιστεί η σημασία τους ως εργαλείο για την προώθηση της ευρύτερης κοινωνικής ένταξης».

Πλέον, οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης κατάφεραν να κερδίσουν ολοένα και περισσότερες συμμετοχές από άτομα με αναπηρία εφαρμόζοντας τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού, οι οποίες χρησιμοποιούνται στον Παγκόσμιο Ιστό για να τονώσουν και να ενισχύσουν την ίση πρόσβαση των χρηστών στις διάφορες πλατφόρμες (Baroni και Lazzari, 2013). Υπό αυτές τις συνθήκες κατόρθωσαν να συμβάλλουν θετικά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία, έχοντας πλήρη επίγνωση του καθοριστικού παράγοντα της προσβασιμότητας όλων των χρηστών στους διάφορων ειδών Ιστοτόπους Κοινωνικής Δικτύωσης (Ferlino και Manca, 2016).

Τα άτομα με αναπηρία υποβοηθούνται από την τεχνολογία των πληροφοριών γενικά αλλά και από τα κοινωνικά δίκτυα ειδικά καθώς εμπλουτίζουν και μετασχηματίζουν ριζικά τον τρόπο ζωής τους είτε είναι συνδεδεμένοι με τον Παγκόσμιο Ιστό είτε και στον «εκτός σύνδεσης» κόσμο (Ester και Vincken, 2003). Η επικοινωνία των χρηστών με αναπηρία μέσω των Ιστοτόπων Κοινωνικής Δικτύωσης παρέχει τη μοναδική δυνατότητα μετάδοσης πληροφοριών και σύναψης Φιλίας υπό διαδικτυακές συνθήκες, οι οποίες όμως μπορούν να διατηρηθούν και στον πραγματικό κόσμο. Με την χρήση των διάφορων μέσων κοινωνικής δικτύωσης τα άτομα αυτά αναπτύσσουν ευκαιρίες συναναστροφής και οικοδόμησης σχέσεων, οι οποίες τονώνουν την ψυχοσύνθεση και την κοινωνική τους αποδοχή (Pasek, More και Romer, 2009).

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης, δεδομένης της ραγδαίας αύξησης στην συμμετοχή των ανθρώπων σε αυτούς, έχουν αποτελέσει χώρους στους οποίους τα άτομα με αναπηρία μπορούν, στην πλειονότητα, να αντισταθμίσουν τους περιορισμούς και τις δυσκολίες που βιώνουν στην καθημερινή τους ζωή (Viluckiene, 2014).

Προηγούμενες έρευνες ανέδειξαν την σπουδαιότητα των κοινωνικών δικτύων αναφορικά με τη μείωση των εμποδίων της επικοινωνίας και του διαπροσωπικού λόγου μεταξύ των χρηστών, τα οποία αποτελούν την κύρια λειτουργία των ατόμων που προσπαθούν να διατηρήσουν υψηλή την συμμετοχή τους στους Ιστοτόπους Κοινωνικής Δικτύωσης, για διάφορους λόγους (Ellison, Steinfield και Lampe, 2007). Ο Gage (2013), σε έρευνά του επισήμανε τις θετικές αλλαγές που επιφέρει η διαδικτυακή επικοινωνία στα άτομα με αναπηρία μεταξύ των οποίων είναι η παροχή συναισθηματικής υποστήριξης, η ενίσχυση της αυτοβοήθειας και της αυτοφροντίδας, η αλληλεπίδραση και η παροχή πληροφοριών για προσωπικά ζητήματα (Gage, 2013).

3.2. Facebook και προσβασιμότητα ΑμεΑ

Οι Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης μπορούν να αποτελέσουν ένα γόνιμο περιβάλλον δημιουργίας ουσιαστικών σχέσεων, οι οποίες θα ενισχύουν τις δεξιότητες των ατόμων με αναπηρία συμβάλλοντας έτσι στην κοινωνική τους ενσωμάτωση (Ferlino και Manca, 2016). Οι Bundon & Clarke (2015), σε έρευνά τους διαπίστωσαν μέσω μιας ομάδας από παρα-αθλητές συμμετέχοντες, ότι η χρήση των Ιστοτόπων Κοινωνικής Δικτύωσης, όπως στην περίπτωση του Facebook, ενισχύει την επικοινωνία και την αναζήτηση πληροφοριών. Παράλληλα ωθεί τα άτομα με αναπηρία να συμμετέχουν σε δραστηριότητες κοινωνικοποίησης, οι οποίες αποσκοπούν στη δημιουργία ισχυρών κοινωνικών δικτύων που μπορούν να διατηρηθούν τόσο στο διαδίκτυο όσο και στον «εκτός σύνδεσης» κόσμο.

Οι Holmes και O'Loughlin (2014), ανέφεραν πως τα άτομα με αναπηρίες προτιμούν την χρήση των κοινωνικών δικτύων έναντι ορισμένων εφαρμογών ειδικά προσαρμοσμένων στην εκάστοτε αναπηρία, καθώς μέσω αυτών αποκτούν την δυνατότητα έκφρασης ιδεών σε ένα πιο ευρύ κοινωνικό σύνολο αλλά και τους παρέχονται ευκαιρίες για να διευρύνουν τον κοινωνικό τους κύκλο, προσθέτοντας νέους Φίλους στα προφίλ τους.

Σε μελέτη τους βασισμένη στην χρήση του Facebook οι Shpigelman και Gill, (2014b) διαπίστωσαν ότι πολλά από τα άτομα με αναπηρία χρησιμοποιούν τον συγκεκριμένο Ιστότοπο Κοινωνικής Δικτύωσης για να επικοινωνούν ανά πάσα στιγμή με την οικογένεια και τους οικείους τους. Με αυτόν τον τρόπο, το Facebook αποτελεί σημαντικό εργαλείο κοινωνικοποίησης μέσω του οποίου οι χρήστες με αναπηρία λαμβάνουν κοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη.

Επίσης, η συχνότητα χρήσης των κυριότερων δραστηριοτήτων της πλατφόρμας διαφέρει από χρήστη σε χρήστη. Ειδικότερα, τα άτομα με αναπηρία φαίνεται να αλληλεπιδρούν και να μοιράζονται φωτογραφίες και βίντεο με άτομα με και χωρίς αναπηρία. Πιο σημαντική δραστηριότητα κατά τη χρήση του Facebook αποτελεί η δυνατότητα να διατηρούνται επαφές μεταξύ παλιών φίλων και γνωστών, τα άτομα να περνούν χρόνο με ευχάριστο τρόπο και να αποφασίζουν τα ίδια το κοινωνικό δίκτυο με το οποίο θα ήθελαν να επικοινωνούν (Shpigelman και Gill, 2014a).

Εφόσον οι Ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης αποτελούν εργαλεία τα οποία επιτρέπουν τους χρήστες να συνδεθούν μεταξύ τους μέσω των δικτύων, το ίδιο πρέπει να ισχύει και για τα άτομα με αναπηρία, ιδιαίτερα τα άτομα με προβλήματα όρασης, τα οποία φαίνεται να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερου βαθμού δυσκολίες συγκριτικά με άτομα διαφορετικής αναπηρίας (Ellison et. al., 2007). Οι χρήστες με ολική τύφλωση φαίνεται πως διατηρούν στα προφίλ τους στο Facebook μόνο άτομα με τα οποία έχουν συνάψει δυνατούς δεσμούς (οικογένεια, στενοί φίλοι), ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις στις οποίες διατηρούν εκτεταμένα δίκτυα συγκριτικά με άτομα με μειωμένη όραση (Roy, Dimigen και Taylor, 1998).

Σε έρευνες που διεξήχθησαν αναφορικά με τις αλληλεπιδράσεις των χρηστών, αποδείχθηκε πως οι χρήστες με ολική τύφλωση μπορεί να ανεβάζουν λιγότερες φωτογραφίες, παρόλα αυτά λαμβάνουν περισσότερα σχόλια για τις αναρτήσεις τους (Wu και Adamic, 2014). Επίσης, οι προηγμένη τεχνολογία προσφέρει στους ανθρώπους με ολική τύφλωση εργαλεία για τον εντοπισμό και την κατανόηση του οπτικού περιεχομένου. Αυτά τα εργαλεία περιλαμβάνουν:

- αναγνώριση εικόνας
- απτικά γραφικά
- συστήματα πλήθους
- εργαλεία που βοηθούν τα άτομα με οπτική αναπηρία να τραβούν καλύτερες φωτογραφίες και βελτιώνουν την εμπειρία της κοινής χρήσης φωτογραφιών με αυξομειώσεις στην ένταση του ήχου (Voykinska, Azenkot, Wu, και Leshed, 2016).

Τα άτομα με προβλήματα όρασης ασχολούνται περισσότερο με το οπτικό περιεχόμενο στην πλατφόρμα του Facebook, καθώς μέσα από δημοσιεύσεις φωτογραφιών τους παρέχεται η δυνατότητα να προσθέσουν σε ετικέτες Φίλους τους ενώ μπορούν παράλληλα να σχολιάσουν ή να πατήσουν «μου αρέσει» σε δημοσιεύσεις φωτογραφιών άλλων χρηστών του προσωπικού τους δικτύου (Wu και Adamic, 2014).

Οι αλληλεπιδράσεις γύρω από φωτογραφίες στο Facebook αποτελούν υψίστης σημασίας εμπειρία τόσο για τους χρήστες με ολική τύφλωση όσο και για τους χρήστες με μειωμένη όραση εφόσον συμβάλουν στην διατήρηση κοινωνικών συνδέσεων (Joinson, 2008). Η γνώση του περιεχομένου μιας φωτογραφίας θεωρείται το πιο σημαντικό συστατικό που βοηθάει στην διατήρηση αυτών των κοινωνικών σχέσεων

μεταξύ των χρηστών στο Facebook μόνο όταν αυτό συνοδεύεται από σχολιασμούς άλλων χρηστών του προσωπικού δικτύου, από ετικέτες στο πλαίσιο της επιλογής του κοινού στο οποίο θα προβληθούν και στην οργάνωση κατά προτεραιότητα των φωτογραφιών στο προφίλ των χρηστών με οπτική αναπηρία (Ames και Naaman, 2007).

Σύμφωνα με την Πρωτοβουλία Προσβασιμότητας Ιστού (WAI), η προσβασιμότητα στον Παγκόσμιο Ιστό επιτρέπει στα άτομα με αναπηρία, να αντιλαμβάνονται, να κατανοούν, να πλοηγούνται και να αλληλεπιδρούν με τα διάφορα κοινωνικά δίκτυα, καθώς και να συμμετέχουν ενεργά σε αυτά. Εφόσον το Facebook αποτελεί ένα από τα πιο περιζήτητα κοινωνικά δίκτυα, καθώς κατάφερε να ξεπεράσει τους ένα δισεκατομμύριο ενεργούς χρήστες (2013), παρείχε την δυνατότητα και στα άτομα με αναπηρία να μπορούν να συνδεθούν σε αυτό. Πιο συγκεκριμένα, πρόσφερε υπηρεσίες μέσω των οποίων οι χρήστες μπορούν να περιγράψουν με αναλυτικές λεπτομέρειες την αναπηρία τους και να προτείνουν νέες δυνατότητες - δραστηριότητες βελτίωσης του διαδικτυακού περιβάλλοντος προς όφελός τους. Στον Ιστότοπο διατίθενται επίσης και πλήθος βοηθητικών εργαλείων για ορισμένες ομάδες χρηστών που τα χρειάζονται όπως:

- ✓ Λειτουργία υψηλής αντίθεσης χρωμάτων
- ✓ Μεγάλο ποσοστό δυνατότητας μεγέθυνσης (ζουμ)
- ✓ Λειτουργία αχρωματοψίας
- ✓ Λειτουργία χαμηλής όρασης

Τα παραπάνω εργαλεία αποτελούν προσφερόμενες δυνατότητες μέσω των οποίων τα άτομα με οπτική, κυρίως, αναπηρία μπορούν να διευκολυνθούν κατά τη χρήση της πλατφόρμας του Facebook (Pessini, Citadin, Kemczinski και Gasparini, 2013).

Οι Nobre, Meireles, Silva, Faria και Vieira, (2018) σε έρευνά τους αναφορικά με την κοινωνική ένταξη των ατόμων με οπτική αναπηρία στους Ιστοτόπους Κοινωνικής Δικτύωσης πρότειναν λύσεις σε ορισμένα από τα προβλήματα που έχουν επισημανθεί τόσο από τους χρήστες με προβλήματα όρασης όσο και από χρήστες με ολική τύφλωση κατά τη χρήση του κοινωνικού δικτύου του Facebook. Από τις πιο σημαντικές επιδιορθώσεις αποτέλεσε, αρχικά, η πρόταση για ανάπτυξη μιας εφαρμογής, η οποία θα μπορεί να δημιουργεί με αυτόματο τρόπο μια λεζάντα κάτω από τις επιθυμητές φωτογραφίες των χρηστών ως ενσωματωμένο εργαλείο κατά την περιήγηση στο πρόγραμμα καθιστώντας το πιο προσβάσιμο και περιεκτικό. Επίσης, τόνισαν την

ανάγκη για συμβατότητα μεταξύ των προγραμμάτων ανάγνωσης οθόνης με τις συνεχείς αναβαθμίσεις του Ιστοτόπου του Facebook ώστε οι χρήστες να πλοηγούνται σε αυτό πλήρως και ανεξάρτητα. Τέλος, επισήμαναν πως πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη διάταξη και την ποσότητα των στοιχείων με σκοπό να αποφευχθεί η ύπαρξη εικόνων και κειμένου χωρίς περιεχόμενο ή πλαίσιο.

4. ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΕΣ - FACEBOOK ΚΑΙ ΑμεΑ

4.1. το Facebook ως δείκτης ανάδειξης

Η έννοια της νοημοσύνης όπως προαναφέρθηκε στην παρούσα έρευνα, απασχόλησε κατά καιρούς την επιστημονική κοινότητα στον τομέα της ψυχολογίας. Εκκινώντας από τον Sir Francis Galton, τις δαρβινικές θεωρίες με τις οποίες ήταν άμεσα συνδεδεμένος λόγω των συγγενικών του σχέσεων και τις κρανιομετρήσεις που πραγματοποιήθηκαν στα εργαστήριά του κατά τον 19^ο αιώνα (Gardner και Hatch, 1989), γίνεται κατανοητή η ανάγκη για την οριοθέτηση του περιεχομένου της νοημοσύνης. Εν συνεχεία, και άλλοι γνωστοί για την εποχή τους ψυχολόγοι προσπάθησαν να δομήσουν το περιεχόμενο της έννοιας δημιουργώντας πληθώρα θεωριών, όπως για παράδειγμα η μέθοδος των δύο παραγόντων του Spearman ή τα τεστ νοημοσύνης που κατασκευάστηκαν από τον Binet. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο Howard Gardner παρουσίασε την καινοτόμα θεωρία του βασισμένη στους επτά διαφορετικούς τύπους νοημοσύνης, οι οποίοι αποτελούν ικανότητες μέσω των οποίων κάθε άτομο μπορεί να ανακτά πληροφορίες και να εκφράζεται (Gardner και Hatch, 1989).

Η θεωρία του Gardner εκτός από τους τομείς της ψυχολογίας, της ανθρωπολογίας και της κοινωνικής ψυχολογίας, επηρέασε και το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Αρκετοί εκπαιδευτικοί βασισμένοι στην παρούσα θεωρία υιοθέτησαν προσεγγίσεις, οι οποίες είναι βασισμένες στο προφίλ πολλαπλών τύπων νοημοσύνης που διαθέτουν οι μαθητές εντοπίζοντας μαθησιακά μοτίβα με στόχο να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα στην μάθηση (Kelly και Tangney, 2005). Σε έρευνα του Simmonds (2017), με σκοπό την αύξηση των ποσοστών επιτυχίας κατά την μαθησιακή διαδικασία, συνδυάζοντας την θεωρία των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης με την ολοένα και αυξανόμενη τάση χρήσης των Ιστοτόπων Κοινωνικής Δικτύωσης και

συγκεκριμένα του Facebook, παρατηρήθηκε πως ο συνδυασμός αυτών των δύο μεταβλητών οδηγεί σε επιτυχή μαθησιακά αποτελέσματα.

Μια πτυχή στην οποία οφείλει την επιτυχία του ο Ιστότοπος Κοινωνικής Δικτύωσης του Facebook αποτελεί η ικανότητά του να παρέχει στοχευμένο περιεχόμενο στους χρήστες σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους (Guha, Tang, & Francis, 2008). Αυτή η δυνατότητα επιλογής συγκεκριμένου κατά προτίμηση περιεχομένου βασίζεται στα δηλωμένα δημογραφικά στοιχεία του κάθε χρήστη (όπως η ηλικία, η τοποθεσία και το φύλο) και μπορεί να ρυθμιστεί λεπτομερώς χρησιμοποιώντας τα ενδιαφέροντά του, όπως μουσική και χόμπι που ο ίδιος επιλέγει να δηλώσει κατά την εγγραφή του στον Ιστότοπο (Vara & Delaney, 2007).

Σημαντική θεωρείται, επίσης, η συμπεριφορική συνιστώσα που διαθέτει ο Ιστότοπος, βασισμένη σε αποδεδειγμένα ενδιαφέροντα του χρήστη τα οποία γνωστοποιούνται με βάση το ιστορικό πλοήγησης των σελίδων που επισκέπτεται συχνότερα, πέρα από τα ενδιαφέροντα που δηλώνει ο ίδιος (Croft, 2007). Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς στην μαθητική κοινότητα ως τρόπος επικοινωνίας. Ως εκ τούτου, μπορεί να υπάρχουν μεγάλες ευκαιρίες για τη χρήση του για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής επικοινωνίας και ως μέσο συνεργασίας με τους δασκάλους για την ανάδειξη του προφίλ των πολλαπλών νοημοσυνών που διαθέτουν (Roblyer, McDaniel, Webb, Herman, και Witty, 2010).

Σύμφωνα με τις προαναφερθείσες δυνατότητες που παρέχονται από τον Ιστότοπο Κοινωνικής Δικτύωσης, στο ιστορικό πλοήγησης του κάθε χρήστη καταγράφονται οι αντιδράσεις ή οι συζητήσεις στις οποίες συμμετέχει κατά διαστήματα. Η λογική με την οποία διαμορφώνεται και δομείται η σκέψη του κατά τη χρήση του Facebook, μπορούν να δώσουν ενδείξεις για το προφίλ πολλαπλών νοημοτήτων που ο ίδιος κατέχει. Υποστηρίζεται ότι η αλληλεπίδραση των ατόμων με το κοινωνικό τους δίκτυο καταδεικνύει έναν βασικό συνδυασμό πολλαπλών τύπων νοημοσύνης που μεσολαβείται από τον δυναμικό εαυτό τους - τις διαθέσεις και τα συναισθήματά τους (Gardner, 1999· Simmonds, 2017).

Οι άνθρωποι επιλέγουν να λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα στην εκτός σύνδεσης ζωή τους, τα οποία πολλές φορές είναι δυναμικά και αλλάζουν συχνότερα από ότι άλλα καθώς είναι λογικό με την πάροδο τους χρόνου να αλλάζουν και τα

ενδιαφέροντά τους. Στο Facebook το δυναμικό κοινωνικό κεφάλαιο που προσπαθούν να δημιουργήσουν τα άτομα κατά την χρήση του Ιστοτόπου αντικατοπτρίζει και το δυναμικό επίπεδο πολλαπλής νοημοσύνης που διαθέτουν. Πιο συγκεκριμένα, κατά την αλληλεπίδραση με το δίκτυο επαφών που επιλέγουν στο Facebook αναδεικνύοντας τον δυναμικό τους κοινωνικό χαρακτήρα, δομείται και ο συνδυασμός των νοημοσυνών που οι ίδιοι διαθέτουν. Οι χρήστες θα διαφέρουν ως προς το επίπεδο ανταπόκρισης είτε σε προσωπικές δημοσιεύσεις είτε σε δημοσιεύσεις άλλων, οι οποίες και συνδέονται με συγκεκριμένες νοημοσύνες, ανάλογα με τον συνδυασμό των εκάστοτε τύπων νοημοσύνης που είναι ενεργός εκείνη τη στιγμή. Το θέμα προς συζήτηση αλλά και η προοπτική που παίρνουν σε μια ορισμένη διαδικτυακή συνομιλία καθορίζει ποιος συνδυασμός πολλαπλής νοημοσύνης είναι ενεργός (Vincent και Ross, 2001).

4.2. Πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης και ΑμεΑ

Η θεωρία του Gardner αναφορικά με τους πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης όπως προαναφέρθηκε στην έρευνα επηρέασε με το περιεχόμενό της πολλούς επιστημονικούς τομείς και κλάδους της κοινωνίας. Σύμφωνα με τους Vasal, Pahwa, και Kukreja, (2017) η χρήση της παρούσας θεωρίας σε άτομα με αναπηρίες παρέχει θετικό αντίκτυπο στα ίδια τα άτομα με αναπηρία αλλά και σε όσους συνεργάζονται με αυτά τα άτομα.

Για να συσταθεί το προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης που διαθέτει ο κάθε άνθρωπος με αναπηρία, θα πρέπει να εντοπιστεί ξεχωριστά ο κάθε τύπος νοημοσύνης και αυτό πρέπει να καθορίζεται από την πιο μικρή ηλικία των ατόμων και κυρίως μέσα από την σχολική διαδικασία για να επιτευχθούν άριστα αποτελέσματα στη δομή και την σύνθεση (Stevens, 2020).

Η επικράτηση των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης σε άτομα με αναπηρία αποτελεί μείζον ζήτημα ενίσχυσης της ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία για το λόγο και θα πρέπει να απασχολεί τους εκπαιδευτικούς κατά τη μαθησιακή διαδικασία (Baggerly, 2019). Ο Landin, (2017) σε έρευνά του ανέδειξε πως πολλοί από τους επτά αρχικούς τύπους νοημοσύνης που ανέφερε ο Gardner είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με διάφορες μορφές αναπηρίας. Αυτό αποδεικνύεται από το υψηλό ποσοστό εργαζομένων με αναπηρίες σε μεγάλες και γνωστές επιχειρήσεις. Ακόμη, όμως και αν ληφθούν

υπόψη οι διαφόρων ειδών αναπηρίες των ανθρώπων η κατανομή τους δεν είναι ίση στον πληθυσμό.

Σε έρευνα του ο Al-Qamash, (2012) διαπίστωσε πως η διαπροσωπική νοημοσύνη, η οποία σχετίζεται με την ικανότητα ενός ατόμου να κατανοεί τους άλλους, φαίνεται πως αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τύπο έναντι των υπολοίπων πολλαπλών νοημοσυνών, ενώ ακολουθούν η χωρική νοημοσύνη, η γλωσσική νοημοσύνη, η λογικομαθηματική νοημοσύνη, η σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη, η μουσική νοημοσύνη και τελευταία η ενδοπροσωπική νοημοσύνη. Επίσης, διαφορές στους τύπους των πολλαπλών νοημοσυνών μπορούν να παρατηρηθούν και μεταξύ των φύλων (Jeyshankar, 2019). Τέλος, ο Al- Qamash (2012) παρουσίασε στην έρευνά του διαφορές με βάση τους διάφορους τύπους της αναπηρίας. Πιο συγκεκριμένα, διαπίστωσε πως όσοι είχαν νοητική αναπηρία είχαν χαμηλότερη λογική/μαθηματική νοημοσύνη ενώ τα άτομα με δυσλεξία σημείωσαν χαμηλότερα ποσοστά γλωσσικής νοημοσύνης. Σε μια παρόμοια γραμμή έρευνας, άλλοι ερευνητές συνέκριναν πολλαπλά αποτελέσματα νοημοσύνης με βάση τον δείκτη νοημοσύνης των συμμετεχόντων τους (IQ δείκτης) (Singh, Makharia, Sharma, Agrawal, Varma, και Yadav, 2017). Η μουσική νοημοσύνη και η χωρική νοημοσύνη συσχετίζονται με τον δείκτη νοημοσύνης IQ, αλλά και οι δύο τύποι σχετίζονται επίσης με τα μαθηματικά, τα οποία τα τεστ νοημοσύνης τείνουν να στηρίζουν περισσότερο από κάποια άλλη νοημοσύνη (Stevens, 2014).

Υπάρχουν ποικίλες μέθοδοι για να εξετάσει κανείς την αλληλεπίδραση των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης με τα άτομα με αναπηρία με αποτέλεσμα την βελτίωση των εκάστοτε δεξιοτήτων (Paratga και Ersol, 2016). Ένας επιστημονικά αποδεκτός τρόπος εστιάζει στην διαδικασία κατανόησης της ανάγνωσης των ατόμων. Πιο συγκεκριμένα, αν εντοπιστούν δυσκολίες στο πλαίσιο ανάγνωσης ενός ορισμένου κειμένου, μέσω της χρήσης των κατάλληλων τύπων πολλαπλής νοημοσύνης που διαθέτει το εκάστοτε άτομο με αναπηρία, μπορεί να οδηγηθεί στη βελτίωση της αναγνωστικής του κατανόησης (El- Banna, 2019).

Εκτός από την κατανόηση της ανάγνωσης, υπάρχουν αρκετές άλλες διαδικασίες με σκοπό την επίτευξη για τη μέτρηση της επίδρασης των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης και των ατόμων με αναπηρία (Chao-Fernandez et al., 2020). Ειδικότερα, η επίλυση μαθηματικών ασκήσεων ή η γνώση μαθηματικών τύπων αποτελεί ακόμη μία κοινά αποδεκτή μέτρηση (Al-Zoubi και Al-Adawi, 2019). Τέλος, τα παιχνίδια που

ενσωματώνουν πολλαπλές αισθητηριακές εμπειρίες βασισμένα στους πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης της θεωρίας του Gardner θεωρείται ότι προωθούν κοινωνικές δεξιότητες σε άτομα με αναπηρία (Papanastasiou, Drigas, Skianis και Lytras, 2017).

5. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της σχέσης αναφορικά με την χρήση των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης (Social Network Sites), στην συγκεκριμένη περίπτωση του κοινωνικού δικτύου του Facebook, και της ανάδειξης των επτά πολλαπλών τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983) στα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία. Η επιλογή του Facebook ως αντιπροσωπευτικό ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης στην έρευνα έγινε καθώς από την βιβλιογραφική ανασκόπηση προέκυψε πως ο συγκεκριμένος ιστότοπος είναι ο πιο διαδεδομένος και κοινόχρηστος από τα άτομα με τις παραπάνω αναπηρίες. Για το λόγο αυτό, βοήθησε σημαντικά στη διεξαγωγή της έρευνας καθώς η εύρεση χρηστών με οπτική και κινητική αναπηρία δεν αποτέλεσε δύσκολη διαδικασία.

Πιο αναλυτικά, ο σκοπός της έρευνας είναι να συσταθούν, βάσει των ενδιαφερόντων και των δυνατοτήτων των διαφόρων χρηστών του Facebook, τα προφίλ πολλαπλών νοημοσυνών που διαθέτουν σύμφωνα με τη πρώτη θεωρία του Howard Gardner (1983), αναφορικά με τους επτά τύπους νοημοσύνης. Επίσης, να διερευνηθούν οι διαφορές κατά τη χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook και των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης των συμμετεχόντων ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Ακόμη, βασικό σκοπό αποτέλεσε ο εντοπισμός των συσχετίσεων της χρήσης του Facebook και την σύσταση του προφίλ των πολλαπλών νοημοσυνών των συμμετεχόντων της έρευνας που ενδεχομένως υπάρχουν αλλά και η διερεύνηση των μεταβλητών πρόβλεψης των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983).

Τα διερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν μέσω της έρευνας είναι:

- 1) Υπάρχει διαφοροποίηση στη συχνότητα επικοινωνίας μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook και στην δια ζώσης επικοινωνία των

ατόμων με κινητικές αναπηρίες ανάλογα με ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, όπως το φύλο, την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας, το επίπεδο εκπαίδευσης, τη λειτουργικότητα των χεριών, την καθημερινή μετακίνηση και τη συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης;

- 2) Υπάρχει διαφοροποίηση στη συχνότητα επικοινωνίας μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook και στην δια ζώσης επικοινωνία των ατόμων με οπτική αναπηρία ανάλογα με ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, όπως το φύλο, την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης των προβλημάτων όρασης, το επίπεδο εκπαίδευσης, τον τόπο διαμονής, τη συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης αλλά και το βαθμό αναπηρίας τους;
- 3) Υφίσταται διαφοροποίηση στον τρόπο καθημερινής χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook ανάμεσα στις δύο ομάδες εστίασης, αυτή της κινητικής και εκείνη της οπτικής αναπηρίας;
- 4) Υπάρχει διαφοροποίηση στη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών νοημοσυνών, σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983) για τους διαφορετικούς τύπους νοημοσύνης, ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων με κινητικές αναπηρίες, όπως το φύλο, την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας, το επίπεδο εκπαίδευσης, τον τόπο διαμονής αλλά και το βαθμό αναπηρίας τους;
- 5) Υπάρχει διαφοροποίηση στη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών νοημοσυνών, σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983) για τους διαφορετικούς τύπους νοημοσύνης, ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων με οπτική αναπηρία, όπως το φύλο, την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας, το επίπεδο εκπαίδευσης, τον τόπο διαμονής αλλά και το βαθμό αναπηρίας τους;
- 6) Υπάρχει συσχέτιση αναφορικά με την δραστηριοποίηση των ατόμων με κινητική αναπηρία της έρευνας στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αλλά και επικοινωνίας εντός και «εκτός σύνδεσης» με τη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης του Gardner;
- 7) Υπάρχει συσχέτιση αναφορικά με την δραστηριοποίηση των ατόμων με οπτική αναπηρία στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αλλά και

επικοινωνίας εντός και «εκτός σύνδεσης» με τη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης του Gardner;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Ερευνητική Στρατηγική

Η ερευνήτρια πραγματοποίησε την στρατηγική της ποσοτικής έρευνας, καθώς βασικός σκοπός της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της σχέσης των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης αναφορικά με τη θεωρία του Howard Gardner (1983) και των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης (Social Network Sites) με συγκεκριμένη αναφορά στο Facebook, στα άτομα με οπτική και κινητική αναπηρία βάσει στατιστικών μεθόδων. Οι ποσοτικές μέθοδοι βοηθούν στον υπολογισμό τόσο του βαθμού χρήσης του ιστοτόπου του Facebook, όσο και της μέτρησης των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης των συμμετεχόντων αλλά και της μεταξύ τους συσχέτισης.

Η παρούσα έρευνα αποτέλεσε μια δειγματοληπτική έρευνα. Καθώς όμως η εύρεση μιας συνολικής λίστας των ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία που χρησιμοποιούν το Facebook δεν ήταν εφικτό να συλλεχθεί από την ερευνήτρια, για το λόγο αυτό και απορρίφθηκε η δειγματοληψία με πιθανότητα. Έτσι έγινε χρήση της μεθόδου δειγματοληψίας χωρίς πιθανότητα και συγκεκριμένα της δειγματοληψίας ευχέρειας ή ευκολίας.

Επίσης, για την διεξαγωγή της έρευνας έγινε χρήση ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς από τους ίδιους τους συμμετέχοντες. Ειδικότερα, με τη μέθοδο της αυτοαναφοράς εξασφαλίζεται η αρχή της τήρησης της ανωνυμίας σε όλες τις απαντήσεις και δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να νιώσουν πιο ελεύθεροι και ειλικρινείς, ιδιαίτερα σε απαντήσεις που αφορούν σε προσωπικά ζητήματα του χαρακτήρα τους. Για την συλλογή των δεδομένων έγινε χρήση ενός δομημένου ερωτηματολογίου, το οποίο περιελάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου. Οι ερωτήσεις αυτές επιλέχθηκαν ως οι πιο κατάλληλες για την διεκπεραίωση της ποσοτικής ανάλυσης των δεδομένων εξασφαλίζοντας τον επιθυμητό βαθμό αντικειμενικότητας για τη διεξαγωγή ερευνητικών πορισμάτων. Επίσης, ο συγκεκριμένος τύπος

ερωτηματολογίου παρέχει δυνατότητες χρήσης αξιόπιστων και ερευνητικά αναγνωρισμένων εργαλείων.

2. Συμμετέχοντες έρευνας

Οι συμμετέχοντες της έρευνας ήταν ενήλικα άτομα (ηλικίας άνω των 18 ετών) είτε με οπτική είτε με κινητική αναπηρία από την Ελλάδα, τα οποία διατηρούσαν ενεργό λογαριασμό στην πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης του Facebook πριν αλλά και κατά το χρονικό διάστημα διεξαγωγής της έρευνας. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 142 άτομα (n=142), εκ των οποίων τα 72 ήταν άτομα με κινητική αναπηρία (n=72) και τα 70 με οπτική αναπηρία (n=70). Πιο αναλυτικά, όσον αφορά στους συμμετέχοντες της πρώτης ομάδας, αυτή της κινητικής αναπηρίας, παρατηρείται ίση κατανομή σχετικά με το φύλο καθώς 35 από τους συμμετέχοντες ήταν γυναίκες (48,6%) ενώ 37 ήταν άντρες (51,4%). Στη δεύτερη ομάδα, αυτή της οπτικής αναπηρίας επίσης παρατηρείται ίση κατανομή του φύλου καθώς ο αριθμός των γυναικών που συμμετείχαν ανερχόταν σε 39 (55,7%) ενώ των ανδρών σε 31 (44,3%). Συνολικά, ο γυναικείος πληθυσμός που έλαβε μέρος στην έρευνα ανέρχεται σε 74 (52,1%) ενώ ο ανδρικός σε 68 (47,9%).

Στην πρώτη ομάδα, αυτή της κινητικής αναπηρίας, ο μικρότερος σε ηλικία συμμετέχοντας ήταν 23 ετών (min = 23) ενώ ο μεγαλύτερος 66 ετών (max = 66). Η μέση τιμή της ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν περίπου τα 38 έτη (M= 38,3, SD= 10,4). Πιο αναλυτικά, 16 συμμετέχοντες (22,2%) ήταν ηλικίας 18- 30 ετών, 31 συμμετέχοντες (43%) ήταν ηλικίας 31-40 ετών, 14 συμμετέχοντες (19,5%) ήταν ηλικίας 41-50 ετών και 11 συμμετέχοντες (15,3%) ήταν ηλικίας 51-70 ετών. Στη δεύτερη ομάδα, εκείνη της οπτικής αναπηρίας, ο μικρότερος σε ηλικία συμμετέχοντας ήταν 21 ετών (min = 21) ενώ ο μεγαλύτερος 69 ετών (max = 69). Η μέση τιμή της ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν περίπου τα 39 έτη (M=39, SD= 12,7). Πιο αναλυτικά, 23 συμμετέχοντες (32,8%) ήταν ηλικίας 18-30 ετών, 22 συμμετέχοντες (31,4%) ήταν ηλικίας 31-40 ετών, 7 συμμετέχοντες (10%) ήταν ηλικίας 41-50 ετών και 18 συμμετέχοντες (25,8%) ήταν ηλικίας 51-70 ετών. Στο σύνολο και των δύο ομάδων 39 συμμετέχοντες (27,5%) ήταν ηλικίας 18-30 ετών, 53 συμμετέχοντες (37,3%) ήταν ηλικίας 31-40 ετών, 21 συμμετέχοντες (14,8%) ήταν ηλικίας 41-50 ετών και 29 συμμετέχοντες (20,4%) ήταν ηλικίας 51-70 ετών.

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, στην πρώτη ομάδα, αυτή της κινητικής αναπηρίας, 31 άτομα (43,1%) είχαν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια

εκπαίδευση ενώ 41 άτομα (56,9%) ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη δεύτερη ομάδα, της οπτικής αναπηρίας, 32 άτομα (45,7%) είχαν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενώ 38 άτομα (54,3%) ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο σύνολο και των δύο ομάδων, 63 συμμετέχοντες (44,4%) είχαν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενώ 79 συμμετέχοντες (55,6%) ήταν απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστά τα οποία αναδεικνύουν πως το εκπαιδευτικό επίπεδο ήταν ανώτερο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για τη συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων κατά τη διεξαγωγή της έρευνας.

Σύμφωνα με την αυτοαξιολόγηση της πρώτης ομάδας, αυτή της κινητικής αναπηρίας, 21 συμμετέχοντες (29,2%) ανέφεραν πως η αναπηρία τους εμφανιζόταν στα κάτω άκρα τους, 4 συμμετέχοντες (5,6%) ανέφεραν πως η αναπηρία τους εμφανιζόταν στα άνω άκρα, 17 συμμετέχοντες (23,6%) ανέφεραν πως τα σημεία εμφάνισης της αναπηρίας τους ήταν τα κάτω και τα άνω άκρα, 17 συμμετέχοντες (23,6%) εμφάνιζαν την αναπηρία τους στη μία πλευρά του σώματός τους, 11 συμμετέχοντες (15,3%) εμφάνιζαν την αναπηρία τους σε ένα από άκρα τους, 1 συμμετέχοντας (1,4%) ανέφερε πως τα σημεία εμφάνισης της αναπηρίας του ήταν στα πόδια και στα χέρια, ενώ 1 συμμετέχοντας (1,4%) ανέφερε πως σε όλα σχεδόν τα μέρη άνω και κάτω άκρα αλλά και γενικότερα υπάρχει αστάθεια.

Σχετικά με την λειτουργικότητα των χεριών της πρώτης ομάδας, 32 συμμετέχοντες (44,4%) ανέφεραν πως χειρίζονται με ευκολία και επιτυχία αντικείμενα παρουσιάζοντας ελάχιστες δυσκολίες σε έργα που απαιτούν ιδιαίτερη ταχύτητα ή/και ακρίβεια, οι οποίες όμως δεν τους περιορίζουν στην ανεξαρτησία τους στις καθημερινές δραστηριότητες. Η μειωμένη κινητικότητα χεριών κατά τον χειρισμό των αντικειμένων, η οποία όμως δεν περιορίζει την ανεξαρτησία στις καθημερινές δραστηριότητες εμφανιζόταν σε 27 συμμετέχοντες (37,5%) της έρευνας. 6 συμμετέχοντες (8,3%) ανέφεραν την ύπαρξη δυσκολίας χειρισμού των αντικειμένων με τα δύο τους χέρια, την παροχή βοήθειας από τρίτους και την ανεξαρτησία μόνο σε προσαρμοσμένες καθημερινές δεξιότητες. Ο χειρισμός επιλεγμένων αντικειμένων σε προσαρμοσμένες δραστηριότητες και η συνεχής υποστήριξη εμφανιζόταν σε 3 από τους συμμετέχοντες της έρευνας (4,2%), ενώ 4 συμμετέχοντες (5,6%) παρουσίασαν αδυναμία χειρισμού των αντικειμένων με τα δυο τους χέρια και παροχή ολικής βοήθειας.

Αναφορικά με την κινητικότητα, 31 συμμετέχοντες (43,1%) ανέφεραν πως κινούνται αυτόνομα (μόνοι τους), 37 συμμετέχοντες (51,4%) κινούνται άλλοτε μόνοι και άλλοτε με τη βοήθεια συνοδού ενώ 4 συμμετέχοντες (5,6%) ανέφεραν πως κινούνται αποκλειστικά με τη βοήθεια συνοδού. Στη συχνότητα κίνησης η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανέφερε πως είτε κινείται τις περισσότερες φορές ανεξάρτητα (41,7%) είτε πάντα ανεξάρτητα (41,7%). 15 Συμμετέχοντες (20,8%) βαδίζουν ανεξάρτητα χωρίς βοήθεια, αντιμετωπίζοντας μικρές δυσκολίες, 11 συμμετέχοντες (15,3%) χρησιμοποιούν στους εξωτερικούς χώρους ή σε σκάλες βοηθήματα ή αμαξίδιο, 9 συμμετέχοντες (12,5%) τις περισσότερες φορές χρειάζονται είτε κάποιο βοήθημα στήριξης είτε βοήθεια από συνοδό για την καθημερινή μετακίνηση, 11 συμμετέχοντες (15,3%) σχεδόν σε όλες τις μετακινήσεις χρησιμοποιούν το αμαξίδιο, το οποίο κινούνε μόνοι τους, ενώ 26 συμμετέχοντες (36,1%) σε όλες τις περιπτώσεις χρησιμοποιούν το αμαξίδιό τους για την καθημερινή μετακίνηση.

Όσο αφορά τη δεύτερη ομάδα, αυτή της οπτικής αναπηρίας, σύμφωνα με την αυτοαξιολόγηση των συμμετεχόντων, 38 άτομα (54,3%) εμφάνιζαν μειωμένη όραση και έχουν τη δυνατότητα να διαβάζουν με μεγεθυμένο υλικό, ενώ 32 άτομα (45,7%) ήταν νομικά τυφλοί και διαβάζουν με μπράιγ ή ηχητική ανάγνωση. Σύμφωνα με την κινητικότητα 25 συμμετέχοντες (35,7%) ανέφεραν πως κινούνται μόνοι τους, 43 συμμετέχοντες (61,4%) κινούνται άλλοτε μόνοι τους και άλλοτε με τη βοήθεια συνοδού ενώ 2 συμμετέχοντες (2,9%) κινούνται μόνο με τη βοήθεια συνοδού. Στη συχνότητα κίνησης, 1 συμμετέχοντας (1,4%) δεν κινείται ποτέ μόνος του, 2 συμμετέχοντες (2,9%) κινούνται λίγες φορές μόνοι τους, 24 συμμετέχοντες (34,3%) κινούνται μερικές φορές μόνοι τους, 22 συμμετέχοντες (31,4%) κινούνται τις περισσότερες φορές μόνοι τους ενώ 21 συμμετέχοντες (30%) κινούνται πάντα μόνοι τους.

Και στις δύο ομάδες η ηλικία εμφάνισης των αναπηριών είχε μικρότερη τιμή τα 0 έτη (εκ γενετής) ($\min = 0$) με μεγαλύτερη ηλικία εμφάνισης στην κινητική αναπηρία τα 62 έτη ($\max = 62$) και μέση τιμή ηλικίας των συμμετεχόντων τα 12 έτη ($M = 12$, $SD = 14,7$), ενώ στην οπτική αναπηρία τη μεγαλύτερη ηλικία αποτελούσαν τα 58 έτη ($\max = 58$) και μέση ηλικία συμμετεχόντων τα 13 έτη ($M = 13$, $SD = 14$).

Οι συμμετέχοντες της έρευνας προέρχονταν αποκλειστικά από την Ελλάδα. Στον παρακάτω πίνακα αναγράφονται αναλυτικά οι πόλεις προέλευσης των ατόμων. 39 συμμετέχοντες, οι οποίοι αποτελούσαν και το μεγαλύτερο ποσοστό (27,6%) διέμεναν

στην Αθήνα, ενώ ακολούθως 25 συμμετέχοντες (17,7%) προέρχονταν από τη Θεσσαλονίκη.

Πίνακας 1. Πόλεις διαμονής των συμμετεχόντων

ΠΟΛΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΑΘΗΝΑ	39	27,6%
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	16	11,4%
ΑΡΤΑ	1	0,1%
ΒΕΡΟΙΑ	2	1,4%
ΒΟΛΟΣ	3	2,1%
ΓΡΕΒΕΝΑ	2	1,4%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	25	17,7%
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	2	1,4%
ΚΑΒΑΛΑ	6	4,2%
ΚΑΡΔΙΤΣΑ	1	0,1%
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	2	1,4%
ΚΕΡΚΥΡΑ	1	0,1%
ΚΟΖΑΝΗ	10	7%
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	2	1,4%
ΚΡΗΤΗ	6	4,2%
ΛΑΡΙΣΑ	3	2,1%
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	4	2,8%
ΝΑΞΟΣ	1	0,1%
ΞΑΝΘΗ	1	0,1%
ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	5	3,6%
ΡΟΔΟΣ	1	0,1%
ΣΑΜΟΣ	1	0,1%
ΧΑΛΚΙΔΑ	3	2,1%
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ	3	2,1%
ΧΙΟΣ	2	1,4%

3. Διαδικασία Συλλογής Δεδομένων Έρευνας

Η διαδικασία επιλογής των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook, καθώς για να αποτελέσουν δείγμα της έρευνας έπρεπε τα άτομα να διατηρούν έναν ενεργό λογαριασμό χρήσης στον ιστοτόπο. Για την συμμετοχή τους στη διεξαγωγή της έρευνας και την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου τα άτομα ενημερώθηκαν μέσω προσωπικών μηνυμάτων από τα προσωπικά προφίλ που διέθεταν αλλά και μέσω αναρτήσεων σε ομάδες του Facebook που αφορούν άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία στην Ελλάδα. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμμετάσχουν οικειοθελώς στη διαδικασία διεξαγωγής της παρούσας έρευνας.

Αναφορικά με τα προσωπικά μηνύματα που έλαβαν οι συμμετέχοντες, η ερευνήτρια ακολούθησε τη διαδικασία αρχικά, αποστολής αιτημάτων φιλίας σε διάφορα ενεργά και αληθή προφίλ ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία. Έπειτα, ακολούθησε προσωπική συνομιλία με τον καθέναν ξεχωριστά και επισύναψη των ερωτηματολογίων που αναφερόταν στην αναπηρία του προς οικειοθελή συμμετοχή στην έρευνα. Η ερευνήτρια ακολούθως έγινε μέλος σε ομάδες του Facebook οι οποίες σχετιζόταν με άτομα με κινητική ή οπτική αναπηρία αλλά αποδεχόταν μέλη άνευ αναπηρίας, προς ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του συνόλου. Τόσο τα προσωπικά ονόματα των συμμετεχόντων όσο και τα ονόματα των διαφόρων ομάδων στα οποία στάλθηκαν ή δημοσιεύθηκαν τα ερωτηματολόγια δεν θα αναφερθούν στην παρούσα έρευνα για να εξασφαλισθεί με κάθε δυνατότητα η ανωνυμία των συμμετεχόντων.

Για την συμμετοχή των ατόμων στη διαδικασία της συλλογής δείγματος, η ερευνήτρια συνέταξε ένα κείμενο στο οποίο αναφερόταν η ιδιότητά της ως μεταπτυχιακή φοιτήτρια *«ειδικής αγωγής, εκπαίδευσης και αποκατάστασης»* του τμήματος Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, ο σκοπός της έρευνας και δόθηκε ρητά η πληροφορία διατήρησης κάθε είδος ανωνυμίας των πιθανών συμμετεχόντων της έρευνας. Ακόμη, κατά τη συγγραφή του κειμένου η ερευνήτρια ανέφερε πως η παρούσα έρευνα απευθύνεται μόνο σε άτομα με οποιασδήποτε μορφής κινητική ή οπτική αναπηρία ώστε η συμπλήρωση να γίνει μόνο από τους παρόντες και για να μην υπάρξει σύγχυση στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Τέλος, η ερευνήτρια ευχαρίστησε εκ των προτέρων οποιοδήποτε πιθανό συμμετέχοντα στην έρευνα και επισήμανε την επικοινωνία τους μαζί της σε περίπτωση οποιαδήποτε

απορίας που επρόκειτο να προκύψει κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ή για τους σκοπούς της έρευνας.

Τα ερωτηματολόγια που συστάθηκαν ήταν στο σύνολο δύο, ένα ερωτηματολόγιο αναφερόταν στα άτομα με κινητικές αναπηρίες και ένα στα άτομα με οπτικές αναπηρίες. Καθώς το κάθε είδος αναπηρίας είναι διαφορετικής φύσεως, επιλέχθηκε από την ερευνήτρια ο διαχωρισμός τους για να συνάδουν περισσότερο στην εκάστοτε αναπηρία. Η σύσταση των ερωτηματολογίων ήταν ηλεκτρονικής μορφής και συγκεκριμένα μέσω της δυνατότητας που προσφέρει η Google για τη δημιουργία «φόρμας ερωτηματολογίου» (Google forms). Η συγκεκριμένη σύσταση κρίθηκε ως η πιο προσβάσιμη και εύχρηστη καθώς οι συμμετέχοντες μπορούσαν να συμπληρώσουν το εκάστοτε ερωτηματολόγιο ακόμη και από την κινητή τους συσκευή τηλεπικοινωνίας. Οι ηλεκτρονική σύνδεσμοι μέσω των οποίων οι πιθανοί συμμετέχοντες αποκτούσαν πρόσβαση στα ερωτηματολόγια ήταν επισυναπτόμενοι στο κείμενο που συνέταξε και κοινοποίησε η ερευνήτρια προσκαλώντας τους να λάβουν μέρος στην παρούσα έρευνα. Η ενεργή περίοδος στην οποία έμεινε ανοιχτή η κάθε φόρμα αποτέλεσε το διάστημα από τις 22 Σεπτεμβρίου 2021 έως και τις 24 Οκτωβρίου 2021 καθώς κατάφερε να συμπληρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός συμμετεχόντων.

4. Εργαλεία μέτρησης διεξαγωγής της έρευνας

Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν δύο δομημένα ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς, ένα για κάθε τύπο αναπηρίας. Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο που αφορούσε τα άτομα με κινητική αναπηρία απαρτιζόταν από 75 ερωτήσεις, ενώ το ερωτηματολόγιο για τα άτομα με οπτική αναπηρία από 77 ερωτήσεις. Η πλειονότητα των ερωτήσεων είχαν τη μορφή κλειστού τύπου, ενώ ελάχιστες από αυτές επιδεχόταν αριθμητικές απαντήσεις όπως η ηλικία, η ημερομηνία γέννησης, ο αριθμός των «Φίλων» στο Facebook και άλλες. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε ως επί το πλείστον ήταν μορφής Likert ή τύπου Likert. Για την επιτυχή συμπλήρωση του κάθε ερωτηματολογίου έπρεπε οι συμμετέχοντες να απαντήσουν υποχρεωτικά σε όλες τις ερωτήσεις, για το λόγο αυτό η ερευνήτρια μέσω των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι φόρμες της Google συνέταξε όλες τις ερωτήσεις ως υποχρεωτικές.

Καθένα από τα δύο ερωτηματολόγια διέθετε στην αρχή ένα κείμενο που συνέταξε η ερευνήτρια ώστε να ενημερώσει τους συμμετέχοντες αναφορικά με το πλαίσιο και τον σκοπό της έρευνας. Πιο αναλυτικά, αναφερόταν η ιδιότητα της ερευνήτριας (μεταπτυχιακή φοιτήτρια), το πλαίσιο της έρευνας, δηλαδή της διπλωματικής εργασίας για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών «ειδικής αγωγής, εκπαίδευσης και αποκατάστασης» του τμήματος Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, επίσης το θέμα της έρευνας (η σχέση των ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης με τις πολλαπλές νοημοσύνες σύμφωνα με τη θεωρία του Gardner) και οι ομάδες στις οποίες αναφερόταν (οπτική και κινητική αναπηρία). Ακόμη, όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για την τήρηση των κανόνων ανωνυμίας αναφορικά με τις απαντήσεις τους, καθώς δεν τους ζητήθηκε η χρήση διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για την πρόσβαση στην φόρμα του ερωτηματολογίου, την ανάγκη για αξιόπιστες απαντήσεις και τη σημαντικότητα της συμμετοχής τους στην παρούσα έρευνα. Στο τέλος του εισαγωγικού κειμένου, η ερευνήτρια ευχαριστεί όλους τους συμμετέχοντες και τους ενημερώνει για τη διαθεσιμότητά της να απαντήσει σε περίπτωση που προκύψουν ερωτήσεις ή δυσκολίες κατά την συμπλήρωση.

Και τα δύο ερωτηματολόγια απαρτίζονταν από τρεις ενότητες ερωτήσεων στο σύνολό τους. Η πρώτη ενότητα αναφερόταν στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Το ερωτηματολόγιο αναφορικά με την κινητική αναπηρία διέθετε 11 ερωτήσεις ενώ το ερωτηματολόγιο για την οπτική αναπηρία διέθετε 13 ερωτήσεις. Και στα δύο ερωτηματολόγια ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν τον τόπο διαμονής τους, την ηλικία, το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, την αναπηρία τους και το αίτιο αυτής, την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας, τη δυνατότητα ανεξάρτητης κίνησης ή με βοήθεια συνοδού και την συχνότητα ανεξάρτητης κίνησης. Οι ερωτήσεις των δημογραφικών στοιχείων που διαφοροποιήθηκαν ήταν οι ακόλουθες: για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου της κινητικής αναπηρίας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να περιγράψουν με εύστοχο τρόπο την καθημερινή τους μετακίνηση και τη λειτουργικότητα των χεριών τους επιλέγοντας την απάντηση που τους ταίριαζε. Τέλος, ζητήθηκε να αναφέρουν το σημείο ή τα σημεία του σώματος στο οποίο ή στα οποία εντοπίζεται η αναπηρία τους. Αναφορικά με το ερωτηματολόγιο της οπτικής αναπηρίας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν τον βαθμό αναπηρίας τους, το μέσο με το οποίο βαδίζουν, την οπτική οξύτητα που διαθέτουν τόσο στο αριστερό όσο και στο δεξί μάτι και το οπτικό τους πεδίο. Η δεύτερη ενότητα αναφερόταν στους

πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης, η οποία απαρτιζόταν από 28 ερωτήσεις και η τρίτη ενότητα σχετιζόταν με τη χρήση του Facebook αποτελούμενη από 3 ερωτήσεις.

Καθώς τα ερωτηματολόγια διέθεταν την μορφή ηλεκτρονικής φόρμας της Google (Google Form), κάθε ενότητα του ερωτηματολογίου αποτέλεσε και μία ενότητα της φόρμας με σκοπό να επιτευχθεί η λογική συνοχή καθώς και η φαινομενική εγκυρότητα των ερωτήσεων. Πάνω από κάθε ενότητα δινόταν στους συμμετέχοντες ένα εισαγωγικό κείμενο σύντομης έκτασης που τους ενημέρωνε για το θέμα των ερωτήσεων που ακολουθούσαν.

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ένα σύνολο ερωτήσεων αναφορικά με τη χρήση του Facebook, αλλά και ένα σύνολο ερωτήσεων αναφορικά με τη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών νοημοσυνών σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν παρουσιάζονται εν συνεχεία αναλυτικά βάσει της συλλογής δεδομένων αλλά και με τη σειρά που εμφανίζονταν στο ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν οι συμμετέχοντες.

4.1. Προφίλ πολλαπλών τύπων νοημοσύνης

Το πρώτο εργαλείο της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε από την υπάρχουσα βιβλιογραφία η οποία αναφέρεται στην σύσταση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983). Το συγκεκριμένο εργαλείο έχει δημοσιευθεί στο «Psychological Test and Assessment Modeling» αναλυτικά: Volume 55, 2013 (4), 438-461, με τίτλο «Multiple intelligences: Can they be measured?». Οι συγγραφείς είναι οι: Kirsi Tirri, Petri Nokelainen & Erkki Komulainen. Αποτελεί ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο αυτό-αναφοράς το οποίο βασίζεται σε θεωρίες του Gardner και του Moran (2006) σύμφωνα με τις οποίες οι πολλαπλοί τύποι αλληλεπίδρασης υποδεικνύουν ότι οι πολλαπλές νοημοσύνες δεν πρέπει να εξετάζονται μονοδιάστατα και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες (π.χ. κοινωνικό πλαίσιο – μαθησιακό επίπεδο – προσωπικά ενδιαφέροντα κ.α.). Το παρόν ερωτηματολόγιο στηρίχθηκε στη θεωρία περί κλιμάκων του Develis (2η έκδοση) (2003) και πραγματοποιήθηκαν δύο έρευνες.

Στην παρούσα έρευνα έγινε χρήση του βελτιστοποιημένου μοντέλου των 28 στοιχείων, το οποίο περιλαμβάνει τέσσερα στοιχεία - ερωτήσεις για καθένα από τους επτά τύπους νοημοσύνης σε μια κλίμακα Likert πέντε θέσεων στην οποία το 1 αντιστοιχεί στο «Διαφωνώ Απόλυτα» και το στο «Συμφωνώ Απόλυτα». Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις μέσω της προαναφερθείσας κλίμακας. Η ερευνήτρια επέλεξε για τη διεξαγωγή της έρευνας το παρόν εργαλείο καθώς όπως προαναφέρθηκε έχει χρησιμοποιηθεί και σε προηγούμενες έρευνες και διαθέτει δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας. Βέβαια, υπάρχει ένα μειονέκτημα καθώς το εργαλείο αναφέρεται στους επτά αρχικούς τύπους νοημοσύνης, σύμφωνα με την πρώτη θεωρία του Howard Gardner (Frames of Mind, 1983).

4.2. Facebook και άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία

Για την ενότητα του ερωτηματολογίου που μετρά τη χρήση του Facebook επιλέχθηκε από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και έγινε χρήση του εργαλείου που κατασκεύασε η Γκατζόλα (2020) σε αντίστοιχη έρευνά της. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 36 ερωτήσεις που μετρούσαν ποικίλες διαστάσεις της χρήσης του Facebook. Οι ερωτήσεις βασίζονταν στην αγγλική βιβλιογραφία (Brady, Zhong Morris, & Bigham, 2013 · Dienlin et al., 2017 · Hayes et al., 2015 · Lee, 2014 · Nabi et al., 2013 · Shpigelman & Gill, 2014 · Utz & Breuer, 2017 · Viluckiene & Ruškus, 2017· Γκατζόλα, 2020) και χρησιμοποιήθηκαν αυτούσιες στην αγγλική εκδοχή του ερωτηματολογίου, ενώ μεταφράστηκαν στα ελληνικά από την ίδια την ερευνήτρια (Γκατζόλα, 2020) για την ελληνική εκδοχή του λαμβάνοντας υπόψη την κοινή αποδεκτή ορολογία που επικρατεί στο Facebook και στις δραστηριότητες που το αφορούν, ώστε να είναι αξιόπιστη η μετάφραση.

Αναφορικά με τις τέσσερις πρώτες ερωτήσεις, ήταν ανοιχτού τύπου και μπορούσαν να απαντηθούν με οποιοδήποτε απόλυτο αριθμό από τα άτομα. Η πρώτη ερώτηση αφορούσε τον αριθμό των «Φίλων» του συμμετέχοντα στο Facebook, εφόσον αποτελεί μια ερώτηση για τον προσδιορισμό του μεγέθους του δικτύου ενός χρήστη στο Facebook (Nabi et al., 2013 · Shpigelman & Gill, 2014· Γκατζόλα, 2020). Ακολούθως, οι δύο επόμενες ερωτήσεις αναφερόταν στη δομή του δικτύου και στην εξερεύνηση του είδους των σχέσεων που συνάπτονται σε αυτό. Πιο αναλυτικά, αν οι «Φίλοι» του κάθε χρήστη στο Facebook στην πλειονότητά τους αποτελούν δυνατούς ή αδύναμους δεσμούς (Lee, 2014 · Nabi et al., 2013 · Utz & Breuer, 2017· Γκατζόλα, 2020). Οι

προαναφερθείσες ερωτήσεις συνοδεύονταν από παραδείγματα δυνατών και αδύναμων δεσμών τοποθετημένα σε παρένθεση στο τέλος κάθε ερώτησης, ώστε οι συμμετέχοντες να κατανοήσουν τη διαφορά ανάμεσα στους δύο δεσμούς προς αποφυγή παρανοήσεων και να δώσουν στην συνέχεια ως απάντηση έναν αντιπροσωπευτικό απόλυτο αριθμό σε κάθε ερώτηση. Ακολούθως, η τέταρτη ερώτηση ζητούσε από τους συμμετέχοντες να υπολογίσουν τον εβδομαδιαίο συνολικό αριθμό των ωρών που κάνουν χρήση του ιστοτόπου του Facebook, καθώς η διάρκεια είναι μια βασική διάσταση για τη μέτρηση της χρήσης του Facebook (Hayes et al., 2015 · Shpigelman & Gill, 2014· Γκατζόλα, 2020).

Οι υπόλοιπες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είχαν τη μορφή κλίμακας Likert. Πιο αναλυτικά, δύο δηλώσεις μορφής κλίμακας Likert τεσσάρων θέσεων αναφερόταν στη συμμετοχή των ατόμων σε ομάδες του Facebook σχετικές με την οπτική αναπηρία ή την κινητική αναπηρία και σε ομάδες σχετικές με τα ενδιαφέροντα του κάθε συμμετέχοντα προσωπικά.

Εν συνεχεία, έξι ερωτήσεις μορφής κλίμακας τύπου Likert συχνότητας πέντε θέσεων με τιμές από το «ποτέ» έως το «καθημερινά» αναφερόταν στη συχνότητα επικοινωνίας των συμμετεχόντων με διαφορετικούς δεσμούς του δικτύου τους, δηλαδή την οικογένεια, τους φίλους ή τους γνωστούς, μέσω Facebook ή διά ζώσης κάθε φορά, ώστε να συλλεχθούν συγκρίσιμες πληροφορίες για την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων με το δίκτυό τους τόσο μέσα από το Facebook και στην «εκτός σύνδεσης» αλληλεπίδρασή τους στον πραγματικό κόσμο.

Ακολούθως, είκοσι στοιχεία που συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα ενότητα του ερωτηματολογίου της έρευνας μετρούν ένα σύνολο διαφορετικών δραστηριοτήτων στο Facebook τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι χρήστες. Οι δραστηριότητες που εξετάστηκαν καλύπτουν το εύρος των δυνατοτήτων που προσφέρει το Facebook με δηλώσεις όπως «Στέλνω προσωπικά μηνύματα», «Λαμβάνω προσωπικά μηνύματα», «Ενημερώνω το προσωπικό μου προφίλ», «Κάνω δημοσιεύσεις», «Επισκέπτομαι προφίλ άλλων» και «Διαβάζω άρθρα και άλλες πληροφορίες». Οι δηλώσεις είχαν τη μορφή κλίμακας τύπου Likert συχνότητας έξι θέσεων που κυμαίνονταν από το «ποτέ» έως το «καθημερινά». Τα προαναφερθέντα προέρχονται από έρευνα των Burke, Marlow και Lento (2010) και αργότερα από τους Viluckiene και Ruškus (2017) για μία έρευνά τους στην οποία συμπεριέλαβαν άτομα με οπτική αναπηρία, από την οποία και υιοθετήθηκαν στην παρούσα έρευνα (Γκατζόλα, 2020).

Σε επόμενη ερώτηση ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αξιολογήσουν το βαθμό στον οποίο η συμμετοχή τους στον ιστότοπο του Facebook τους βοηθά να είναι περισσότερο κοινωνικά ενεργοί σε μια δεκαβάθμια κλίμακα, όπου η τιμή 1 αντιστοιχούσε στην περιγραφή «καθόλου χρήσιμη» και η τιμή 10 στην «πολύ χρήσιμη». Η κλίμακα αυτή υιοθετήθηκε, επίσης, από την έρευνα των Viluckiene και Ruškus (2017· Γκατζόλα, 2020).

Ακολούθως, οι τελευταίες τρεις ερωτήσεις της ενότητας αναφερόταν στη χρήση του Facebook για τη δημοσίευση ερωτήσεων από τους ίδιους τους συμμετέχοντες. Πιο αναλυτικά, μία ερώτηση αναφερόταν στη συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο Facebook με μορφή κλίμακας τύπου Likert συχνότητας έξι θέσεων που κυμαίνονταν από το «ποτέ» έως το «αρκετές φορές την ημέρα».

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τον υπολογισμό του πλήθους των ερωτήσεων του συμμετέχοντα που δέχονται ανταπόκριση με μορφή κλίμακας τύπου Likert τεσσάρων θέσεων που κυμαίνονταν από το «καμία» έως το «όλες». Η προαναφερθείσα ερώτηση ήταν επιλογής και απαντιόταν μόνο από όσους συμμετέχοντες δήλωναν πως δημοσιεύουν ερωτήσεις στην προηγούμενη ερώτηση. Η τρίτη και τελευταία ερώτηση της ενότητας μετρούσε την άνεση που νιώθουν οι συμμετέχοντες να δημοσιεύουν ερωτήσεις στο Facebook έχοντας μορφή κλίμακας τύπου Likert πέντε θέσεων που κυμαίνονταν από το «πολύ άβολα» έως το «πολύ άνετα».

5. Ανάλυση των δεδομένων της έρευνας

Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με την έκδοση 26 του στατιστικού πακέτου IBM SPSS Statistics για τα λειτουργικά συστήματα Microsoft Windows. Πιο αναλυτικά, πραγματοποιήθηκαν κοινές αναλύσεις για τα δεδομένα των δύο ομάδων των ερωτηματολογίων ερωτηματολογίου καθώς ήταν ταυτόσημα με μόνη διαφορά στο είδος της αναπηρίας. Σε ένα αρχικό στάδιο, πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική για τη συνοπτική παρουσίαση των δεδομένων που συλλέχθηκαν από το ερωτηματολόγιο. Η μέση τιμή της κάθε μεταβλητής χρησιμοποιήθηκε ως δείκτης κεντρικής τάσης και η τυπική απόκλιση, η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή ως δείκτες διασποράς. Σε ένα επόμενο στάδιο, έλαβε χώρα η επαγωγική στατιστική για την εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση τα στατιστικά δεδομένα.

Πριν λάβει χώρα η επαγωγική στατιστική, οι τιμές των μεταβλητών του επιπέδου εκπαίδευσης και κινητικότητας επανακωδικοποιήθηκαν ώστε να επιτευχθεί η ίση κατανομή των συμμετεχόντων στις κατηγορίες και να επιτραπεί η διεξαγωγή αξιόπιστης στατιστικής ανάλυσης με τα δεδομένα αυτά, εφόσον υπήρχε ιδιαίτερα χαμηλή συχνότητα αναφορών σε κάποιες από τις αρχικές κατηγορίες τους. Οι κατηγορίες της εκπαίδευσης μετατράπηκαν σε δύο από τις αρχικές πέντε με την ένωση των κατηγοριών που αναφέρονταν στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε μία κατηγορία και των κατηγοριών που αναφέρονταν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε μία άλλη κατηγορία με βάση το γεγονός ότι η δεύτερη αποτελεί ανώτερη εκπαίδευση. Οι κατηγορίες του βαθμού αναπηρίας στο ερωτηματολόγιο της ομάδας με οπτική αναπηρία από τις αρχικές τέσσερις που αναφερόταν σε ολική τύφλωση, σοβαρή/βαριά οπτική αναπηρία, μέτρια οπτική αναπηρία και μειωμένη άλλαξαν και επανακωδικοποιήθηκαν σε δύο, οι οποίες αναφέρονται σε νομική τύφλωση και μειωμένη όραση.

Κατά την επαγωγική στατιστικά, σε αρχικό στάδιο πραγματοποιήθηκαν στατιστικές αναλύσεις για τους διάφορους τύπους νοημοσύνης σύμφωνα με την αρχική θεωρία του Howard Gardner (1983) και για τη χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αναφορικά με τις διάφορες κατηγορίες των δημογραφικών χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων της έρευνας. Οι αναλύσεις για την εύρεση στατιστικά σημαντικών διαφορών στις απαντήσεις των συμμετεχόντων ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους έγιναν με T-Test έλεγχο υποθέσεων. Αναλυτικότερα, η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης, δηλαδή αποφοίτων δευτεροβάθμιας ή απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο των ατόμων με κινητική όσο και των ατόμων με οπτική αναπηρία, η χρήση του Facebook ανάλογα με τον βαθμό οπτικής αναπηρίας, δηλαδή νομική τύφλωση ή μειωμένη όραση πραγματοποιήθηκαν με T- test έλεγχο υποθέσεων.

Ακολούθως, αναφορικά με την πρώτη ομάδα, αυτή της κινητικής αναπηρίας, για τις κατηγορίες των δημογραφικών χαρακτηριστικών που αφορούσαν την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας, τη λειτουργικότητα των χεριών, την καθημερινή μετακίνηση αλλά και τη συχνότητα ανεξάρτητης κίνησης των συμμετεχόντων πραγματοποιήθηκε διερεύνηση συσχετίσεων σύμφωνα με τη χρήση του Facebook με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson. Η διερεύνηση των συσχετίσεων μεταξύ της χρήσης του Facebook και των δημογραφικών

χαρακτηριστικών που αφορούν την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης των προβλημάτων όρασης και την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης της δεύτερης ομάδας, εκείνη της οπτικής αναπηρίας έγινε με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson.

Η διερεύνηση των συσχετίσεων μεταξύ των τύπων νοημοσύνης με τη χρήση του Facebook και των δύο ομάδων, δηλαδή των ατόμων με κινητική και των ατόμων με οπτική αναπηρία πραγματοποιήθηκε, επίσης, με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson. Παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικές θετικές αλλά και αρνητικές συσχετίσεις τόσο σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 όσο και σε 0,01 έχοντας ως επί το πλείστον μέτριες προς υψηλές συσχετίσεις. Η σύγκριση των δύο ομάδων, δηλαδή της κινητικής και της οπτικής αναπηρίας αναφορικά με τη χρήση του Facebook πραγματοποιήθηκε με T- test έλεγχο υποθέσεων με σκοπό τον εντοπισμό την εύρεση στατιστικά σημαντικών διαφορών στις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Οι είκοσι μεταβλητές που μετρούν τη συχνότητα του συνόλου των ποικίλων δραστηριοτήτων στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook, οι τρεις μεταβλητές που μετρούν τη συχνότητα επικοινωνίας ενός ατόμου με το δίκτυο των «Φίλων», της οικογένειας και των γνωστών του μέσω του Facebook και οι τρεις μεταβλητές που μετρούν τη συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας ενός ατόμου με τους φίλους, την οικογένεια και τους γνωστούς του ομαδοποιήθηκαν αθροιστικά δημιουργώντας εν προκειμένω τρεις νέες μεταβλητές για τη συνολική δραστηριότητα στο Facebook, τη συνολική επικοινωνία μέσω του Facebook και τη συνολική διά ζώσης επικοινωνία αντίστοιχα. Η ομαδοποίηση αυτή πραγματοποιήθηκε με σκοπό να διερευνηθούν τμήματα της συνολικής δραστηριότητας των συμμετεχόντων ως ανεξάρτητες μεταβλητές που συσχετίζονται ή διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων τύπων νοημοσύνης αλλά και με τις διάφορες κατηγορίες δημογραφικών χαρακτηριστικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1. Αποτελέσματα περιγραφικής στατιστικής

Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής σύμφωνα με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σχετικά με τα άτομα με κινητική αναπηρία και τη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης που διαθέτουν παρουσιάζονται στον **Πίνακα 2**. Πιο αναλυτικά, ο μέσος όρος της συνολικής βαθμολογίας των συμμετεχόντων αναφορικά με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ήταν 15,6 ($M=15,6$, $SD=3,62$) με μέγιστη τιμή το 20 ($max=20$) και ελάχιστη το 6 ($min=6$), το οποίο αναδεικνύει πως οι περισσότεροι συμμετέχοντες είχαν περισσότερο ανεπτυγμένη τη συγκεκριμένη νοημοσύνη. Οι παρακάτω απαντήσεις των συμμετεχόντων που συνιστούν τη συνολική βαθμολογία κυμαινόταν από την ελάχιστη τιμή του 4 ($min=4$) έως τη μέγιστη τιμή του 20 ($max=20$). Ακολουθεί η ενδοπροσωπική νοημοσύνη με μέσο όρο 15,4 ($M=15,4$, $SD=3,89$), στη συνέχεια έρχεται η λογική- μαθηματική νοημοσύνη με μέσο όρο 14 ($M=14$, $SD=5,21$), ακολούθως η μουσική νοημοσύνη με μέσο όρο 13,7 ($M=13,7$, $SD=4,74$), στη συνέχεια η γλωσσική νοημοσύνη με μέσο όρο 13,3 ($M=13,3$, $SD=5$), ακολουθεί η κιναισθητική- σωματική νοημοσύνη με μέσο όρο 12,3 ($M=12,3$, $SD=4,34$) ενώ τέλος παρατίθεται η χωρική νοημοσύνη με μέσο όρο 11,9 ($M=11,9$, $SD=5,21$).

Πίνακας 2. Κλίμακα μέτρησης πολλαπλών τύπων νοημοσύνης στα άτομα με κινητική αναπηρία

Τύπος Νοημοσύνης	N	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή
Λογική	72	14.0	5.21	4	20
Ενδοπροσωπική	72	15.4	3.89	7	20
Γλωσσική	71	13.3	5.00	4	20
Χωρική	72	11.9	5.21	4	20
Μουσική	72	13.7	4.74	4	20
Διαπροσωπική	72	15.6	3.62	6	20
Σωματική	72	12.3	4.34	4	20

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής της δεύτερης ομάδας, αυτή της οπτικής αναπηρίας και της σύστασης του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης που διαθέτουν, αυτά παρατίθενται στον **Πίνακα 3**. Πιο αναλυτικά, η διαπροσωπική νοημοσύνη φαίνεται πως είναι και πάλι ο πιο ανεπτυγμένος τύπος νοημοσύνης σύμφωνα με τη συνολική βαθμολογία των συμμετεχόντων με μέσο όρο απαντήσεων 14,8 ($M=14,8$, $SD=4,64$) με ελάχιστη τιμή απαντήσεων είναι 4 ($\min=4$) και μέγιστη τιμή 20 ($\max=20$). Επίσης, ακολουθεί η ενδοπροσωπική νοημοσύνη με μέσο όρο 14,6 ($M=14,6$, $SD=4,79$). Τα άτομα με οπτική αναπηρία φαίνεται πως έχουν περισσότερο ανεπτυγμένη τη μουσική νοημοσύνη έναντι της λογικής – μαθηματικής νοημοσύνης που υπερέχει στα άτομα με κινητική αναπηρία, καθώς η πρώτη έχει μέσο όρο απαντήσεων 14,2 ($M=14,2$, $SD=5,38$) ενώ η δεύτερη συμπληρώνει μέσο όρο απαντήσεων 12,9 ($M=12,9$, $SD=5,5$). Ακολουθούν η χωρική νοημοσύνη με μέσο όρο 12,8 ($M=12,8$, $SD=5,48$), η γλωσσική νοημοσύνη με μέσο όρο 12,6 ($M=12,6$, $SD=5,65$) και η τελευταία ανεπτυγμένη νοημοσύνη σύμφωνα με τα άτομα με οπτική αναπηρία ανέρχεται η σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη με μέσο όρο 12 ($M=12$, $SD=4,55$).

Και οι δύο ομάδες συμπλήρωσαν αθροιστικά στις απαντήσεις του κάθε τύπου νοημοσύνης υψηλό μέσο όρο, πράγμα το οποίο αναδεικνύει την κατανόηση των ερωτήσεων από τους συμμετέχοντες. Επίσης, οι χαμηλές τιμές τυπικής απόκλισης υποδηλώνουν ότι τα σημεία των δεδομένων τείνουν να είναι κοντά στο μέσο όρο. Και

στις δύο ομάδες παρατηρείται αλληλουχία στους τέσσερις πρώτους τύπους νοημοσύνης με το μεγαλύτερο μέσο όρο απαντήσεων που έδωσαν οι συμμετέχοντες.

Πίνακας 3. Κλίμακα μέτρησης πολλαπλών τύπων νοημοσύνης στα άτομα με οπτική αναπηρία

Τύπος Νοημοσύνης	N	Μέσος όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Λογική	70	12.9	5.50	4	20
Ενδοπροσωπική	70	14.6	4.79	4	20
Γλωσσική	70	12.6	5.65	4	20
Χωρική	70	12.8	5.48	4	20
Μουσική	70	14.2	5.38	4	20
Διαπροσωπική	70	14.8	4.64	4	20
Σωματική	70	12.0	4.55	4	20

Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής σύμφωνα με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σχετικά με τη χρήση του Facebook και τα δίκτυα επικοινωνίας στα άτομα με κινητική αναπηρία παρουσιάζονται στον **Πίνακα 4**. Πιο αναλυτικά, ο μέσος αριθμός των «φίλων» των συμμετεχόντων - χρηστών στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook ήταν 1370 ($M=1370,11$, $SD=972,41$) με μέσο όρο δυνατών δεσμών τα 65 άτομα ($M=65,47$) και αδύναμων δεσμών τα 157 άτομα ($M=157,67$).

Οι χρήστες επικοινωνούσαν σχεδόν καθημερινά με τους φίλους τους και ελάχιστα με την οικογένεια ή τους γνωστούς τους μέσω Facebook. Επίσης, επικοινωνούσαν εξίσου από το Facebook ($M=4,03$) όσο και από κοντά ($M=4,09$). Οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούσαν το Facebook για 28 ώρες την εβδομάδα κατά μέσο όρο με ελάχιστο χρονικό διάστημα τις 10 ώρες ($min=10$) και μέγιστο τις 70 ώρες ($max=70$). Αναφορικά με τη συμμετοχή των χρηστών σε ομάδες του Facebook, οι χρήστες συμμετείχαν εξίσου σε ομάδες που αφορούν την αναπηρία τους ($M=3,72$) και σε ομάδες που αφορούν τα ενδιαφέροντά τους ($M=3,76$).

Οι δραστηριότητες που συγκέντρωσαν τον υψηλότερο μέσο όρο σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων αποτέλεσαν η λήψη προσωπικών μηνυμάτων από

άλλους χρήστες – «Φίλους» τους καθώς πραγματοποιούταν σχεδόν καθημερινά όπως ακριβώς και η δραστηριότητα αποστολής μηνυμάτων από τους ίδιους τους χρήστες. Η δραστηριότητα με τον χαμηλότερο μέσο όρο αποτέλεσε η διεξαγωγή εμπορικών δραστηριοτήτων αφού πραγματοποιείται σπανιότερα από μία φορά τον μήνα από τους συμμετέχοντες. Οι δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται είτε με πραγματοποίηση δηλώσεων «μου αρέσει» είτε με τη λήψη δηλώσεων «μου αρέσει» αλλά και με την πραγματοποίηση σχολίων σε δημοσιεύσεις άλλων, με τη λήψη σχολίων σε προσωπικές αναρτήσεις των χρηστών, τις επισκέψεις στο προφίλ των «Φίλων» τους, την παρακολούθηση των δημοσιεύσεών τους, την ενασχόληση διαβάζοντας άρθρα μέσω Facebook και την πραγματοποίηση δημοσιεύσεων, γίνονταν μερικές φορές την εβδομάδα σύμφωνα με τον μέσο όρο των απαντήσεων των συμμετεχόντων.

Δραστηριότητες που αφορούσαν την πρόσκληση σε παιχνίδια και τη συμμετοχή σε αυτά, τον διαμοιρασμό πληροφοριών, τη προσφορά και τη συμμετοχή θεματικών συζητήσεων, την ενημέρωση του προφίλ των χρηστών καθώς και την αποστολή αιτημάτων φιλίας σε γνωστούς αλλά και αγνώστους πραγματοποιούνταν μία φορά το μήνα. Η οργάνωση εκδηλώσεων δεν πραγματοποιούνταν σχεδόν ποτέ. Στο σύνολο της ενεργής δραστηριοποίησης των χρηστών ο μέσος όρος απασχόλησής τους κυμαινόταν από μία έως και μερικές φορές την εβδομάδα στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook.

Οι συμμετέχοντες θεωρούσαν, σύμφωνα με το μέσο όρο των απαντήσεών τους, πως το Facebook τους βοηθά αρκετά με σκοπό να είναι περισσότερο κοινωνικά ενεργοί. Ο μέσος όρος της συχνότητας δημοσίευσης ερωτήσεων στο Facebook από τους συμμετέχοντες ήταν σχετικά υψηλός αφού δημοσίευαν ερωτήσεις μία φορά την εβδομάδα και εξίσου ο μέσος όρος του πλήθους των απαντήσεων που λάμβαναν ήταν αισθητά υψηλός αφού σχεδόν όλες οι ερωτήσεις τους δεχόντουσαν απαντήσεις. Τέλος, ο μέσος όρος των απαντήσεων των συμμετεχόντων έδειξε πως ένιωθαν αρκετά άνετα με το να δημοσιεύουν τα ερωτήματά τους στο Facebook.

Πίνακας 4. Ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Φίλοι στο Facebook	72	1370.11	972.410	300	4500
Δυνατοί δεσμοί	72	65.47	33.972	9	200
Αδύναμοι δεσμοί	72	157.67	104.817	5	500
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	72	28.11	9.407	10	70
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	72	3.72	0.451	3	4
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	72	3.76	0.428	3	4
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	72	3.96	0.615	3	5
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	72	4.85	0.362	4	5
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	72	3.47	0.731	2	5
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	72	4.09	0.412	3.33	5.00
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	72	4.47	0.671	3	5
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	72	3.83	0.628	3	5
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	72	3.79	0.649	3	5
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	72	4.03	0.423	3.00	5.00
Λαμβάνω σχόλια στις δημοσιεύσεις μου.	72	5.10	0.952	2	6
Σχολιάζω δημοσιεύσεις άλλων.	72	5.01	1.028	2	6
Λαμβάνω δηλώσεις «Μου αρέσει».	72	5.25	0.801	2	6
Κάνω δηλώσεις «Μου αρέσει».	72	5.47	0.839	2	6
Στέλνω προσωπικά μηνύματα.	72	5.61	0.519	4	6
Λαμβάνω προσωπικά μηνύματα.	72	5.68	0.646	2	6
Λαμβάνω προσκλήσεις για να παίξω παιχνίδια.	72	3.92	1.651	1	6
Παίζω παιχνίδια.	72	3.19	1.684	1	6
Μοιράζομαι πληροφορίες.	72	4.49	1.414	1	6
Τροποποιώ/ενημερώνω το προφίλ μου.	72	2.75	1.402	1	6
Επισκέπτομαι προφίλ άλλων.	72	5.06	1.197	2	6

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Κάνω δημοσιεύσεις (π.χ Βίντεο, φωτογραφίες).	72	4.67	1.088	2	6
Παρακολουθώ βίντεο, φωτογραφίες και δημοσιεύσεις άλλων.	72	5.40	1.002	2	6
Διαβάζω άρθρα και άλλες πληροφορίες.	72	5.51	1.021	2	6
Οργανώνω εκδηλώσεις.	72	2.08	1.371	1	6
Προσφέρω θέματα προς συζήτηση.	72	4.10	1.375	2	6
Συμμετέχω σε θεματικές συζητήσεις.	72	4.26	1.434	2	6
Στέλνω προσκλήσεις συμμετοχής (αιτήματα φιλίας) στο Facebook σε αγνώστους.	72	2.90	1.090	2	6
Στέλνω προσκλήσεις συμμετοχής (αιτήματα φιλίας) στο Facebook σε γνωστούς και φίλους.	72	3.86	1.282	2	6
Διεξάγω εμπορικές δραστηριότητες.	72	1.79	1.186	1	6
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	72	4.31	0.763	2.35	5.85
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	72	7.61	1.015	6	10
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	72	4.08	0.575	3	6
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	72	3.51	0.503	3	4
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	72	4.51	0.692	3	5

Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής σύμφωνα με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν σχετικά με τη χρήση του Facebook και τα δίκτυα επικοινωνίας στα άτομα με οπτική αναπηρία παρουσιάζονται στον **Πίνακα 5**. Πιο αναλυτικά, ο μέσος αριθμός των «φίλων» των συμμετεχόντων - χρηστών στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook ήταν 1074 ($M=1073,73$, $SD=585,468$) με μέσο όρο δυνατών δεσμών τα 80 άτομα ($M=80,50$, $SD=40,2$) και αδύναμων 185 άτομα ($M=184,84$, $SD=170,88$). Οι χρήστες επικοινωνούσαν σχεδόν καθημερινά με τους φίλους τους αλλά και με τους γνωστούς τους, ενώ επικοινωνούσαν ελάχιστα με την οικογένειά τους μέσω του κοινωνικού δικτύου το Facebook καθώς με την τελευταία προτιμούσαν να επικοινωνούν από κοντά. Οι χρήστες επικοινωνούσαν με τους φίλους, τους γνωστούς και την οικογένειά τους

εξίσου από κοντά ($M=4,31$) και από το Facebook ($M=4,12$). Οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούσαν το Facebook για 26 ώρες την εβδομάδα κατά μέσο όρο με ελάχιστο χρονικό διάστημα τις 5 ώρες ($\text{min}=5$) και μέγιστο τις 40 ώρες ($\text{max}=40$). Αναφορικά με τη συμμετοχή των χρηστών σε ομάδες του Facebook, οι χρήστες συμμετείχαν εξίσου σε ομάδες που αφορούν την αναπηρία τους ($M=3,14$) και σε ομάδες που αφορούν τα ενδιαφέροντά τους ($M=3,49$).

Η δραστηριότητα που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο μέσο όρο αποτέλεσε η λήψη σχολίων σε δημοσιεύσεις στο προσωπικό προφίλ των χρηστών από τους «Φίλους» τους καθώς φαίνεται πως πραγματοποιούνταν καθημερινά, ενώ οι δραστηριότητες με τον χαμηλότερο μέσο όρο αφορούν την ενημέρωση του προφίλ των χρηστών, τη διεξαγωγή εμπορικών δραστηριοτήτων και διοργάνωση εκδηλώσεων, δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σπανιότερα από μία φορά το μήνα. Οι αμέσως επόμενες δραστηριότητες που σημείωσαν υψηλό μέσο όρο αποτέλεσαν ο σχολιασμός δημοσιεύσεων των «Φίλων» τους από τους ίδιους τους χρήστες, η πραγματοποίηση αλλά και η λήψη δηλώσεων «μου αρέσει», η αποστολή και η λήψη προσωπικών μηνυμάτων, ο διαμοιρασμός πληροφοριών, η επίσκεψη σε προφίλ των «Φίλων» τους, η πραγματοποίηση αλλά και η παρακολούθηση δημοσιεύσεων και η ενημέρωση μέσω διαβάσματος άρθρων στο Facebook, πραγματοποιούνταν μερικές φορές την εβδομάδα από τους χρήστες.

Ακολούθως, οι δραστηριότητες που αναφερόταν στην αποδοχή προσκλήσεων για παιχνίδια, στην προσφορά και την συμμετοχή σε θεματικές συζητήσεις και την αποστολή αιτημάτων Φιλίας σε γνωστούς πραγματοποιούνταν μία φορά την εβδομάδα. Τέλος, οι δραστηριότητες που σχετίζονταν με την αποστολή αιτημάτων Φιλίας σε αγνώστους αλλά και την ενασχόληση με παιχνίδια στο Facebook πραγματοποιούνταν μία φορά το μήνα από τους χρήστες. Στο σύνολο της ενεργής δραστηριοποίησης των χρηστών ο μέσος όρος απασχόλησής τους κυμαινόταν από μερικές έως και μία φορές την εβδομάδα στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook.

Σύμφωνα με τον μέσο όρο απαντήσεων των χρηστών, το Facebook διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην κοινωνικοποίησή τους. Προτιμούσαν να αναρτούν μία φορά την εβδομάδα ερωτήσεις εκ των οποίων σχεδόν όλες δέχονται και απαντήσεις από τους «Φίλους» τους. Τέλος, ο μέσος όρος απαντήσεων των χρηστών

ανέδειξε πως ένιωθαν άνετα με τη δημοσίευση ερωτήσεων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook.

Πίνακας 5. Ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή
Φίλοι στο Facebook	70	1073.73	585.468	250	3016
Δυνατοί δεσμοί	70	80.50	40.200	10	200
Αδύναμοι δεσμοί	70	184.84	170.879	36	1000
Ωρες χρήσης την εβδομάδα	70	26.17	7.325	5	40
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	70	3.14	0.839	1	4
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	70	3.49	0.775	2	4
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	70	4.27	0.658	2	5
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	70	4.84	0.470	3	5
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	70	3.83	0.916	2	5
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	70	4.31	0.507	3.00	5.00
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	70	4.53	0.631	2	5
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	70	3.80	1.001	1	5
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	70	4.03	0.701	1	5
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	70	4.12	0.541	1.67	5.00
Λαμβάνω σχόλια στις δημοσιεύσεις μου.	70	5.49	0.697	2	6
Σχολιάζω δημοσιεύσεις άλλων.	70	4.86	1.417	2	6
Λαμβάνω δηλώσεις «Μου αρέσει».	70	5.16	1.137	2	6
Κάνω δηλώσεις «Μου αρέσει».	70	5.11	1.291	2	6
Στέλνω προσωπικά μηνύματα.	70	5.26	1.112	2	6
Λαμβάνω προσωπικά μηνύματα.	70	5.24	1.160	2	6
Λαμβάνω προσκλήσεις για να παίξω παιχνίδια.	70	4.24	1.574	1	6

Πίνακας 5. Ερωτήσεις αναφορικά με τη χρήση του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	N	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη τιμή	Μέγιστη τιμή
Παίζω παιχνίδια.	70	3.31	1.638	1	6
Μοιράζομαι πληροφορίες.	70	4.91	1.260	1	6
Τροποποιώ/ενημερώνω το προφίλ μου.	70	2.37	1.182	1	6
Επισκέπτομαι προφίλ άλλων.	70	4.67	1.293	1	6
Κάνω δημοσιεύσεις (π.χ Βίντεο, φωτογραφίες).	70	4.73	1.239	2	6
Παρακολουθώ βίντεο, φωτογραφίες και δημοσιεύσεις άλλων.	70	4.97	1.340	2	6
Διαβάζω άρθρα και άλλες πληροφορίες.	70	4.97	1.362	1	6
Οργανώνω εκδηλώσεις.	70	2.36	1.319	1	5
Προσφέρω θέματα προς συζήτηση.	70	3.96	1.805	1	6
Συμμετέχω σε θεματικές συζητήσεις.	70	4.31	1.732	1	6
Στέλνω προσκλήσεις συμμετοχής (αιτήματα φιλίας) στο Facebook σε αγνώστους.	70	2.66	1.226	1	6
Στέλνω προσκλήσεις συμμετοχής (αιτήματα φιλίας) στο Facebook σε γνωστούς και φίλους.	70	3.80	1.211	2	6
Διεξάγω εμπορικές δραστηριότητες.	70	2.11	1.161	1	5
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	70	4.22	0.920	2.10	5.60
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	70	7.29	1.364	4	10
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	70	3.93	0.997	1	6
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	70	3.36	0.723	1	4
Ανεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	70	4.19	0.804	2	5

2. Αποτελέσματα επαγωγικής στατιστικής

2.1. Χρήση του Facebook και επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με κινητική αναπηρία

Τα αποτελέσματα των T-Test ελέγχων υποθέσεων για τον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών στη χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων παρουσιάζονται αναλυτικά στον **Πίνακα 6**. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, δεν υπήρχαν πολλές στατιστικά σημαντικές διαφορές στη χρήση του Facebook ανάμεσα στα άτομα που έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια και σε αυτά που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρά μόνο κάποιες που αφορούν συγκεκριμένες δραστηριότητες των συμμετεχόντων που εξετάστηκαν στην παρούσα έρευνα.

Οι απαντήσεις που αφορούσαν την επικοινωνία δια ζώσης με την οικογένεια των συμμετεχόντων παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσής τους [$t(70) = -2.202, p < .05$] με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας ($M=4,93$) να δηλώνουν πως επικοινωνούν συχνότερα με τα μέλη της οικογένειάς τους από κοντά από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($M=4,74$). Επίσης, στατιστικά σημαντική διαφορά ανέδειξαν και οι απαντήσεις που αφορούν στο σύνολο της δραστηριοποίησης των ατόμων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook [$t(70) = -2.426, p < .05$] με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($M = 4,49$) να δηλώνουν μεγαλύτερη ενεργή συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες του Facebook από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας.

Τέλος, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων αναφορικά με το βαθμό άνεσης δημοσιεύσεων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook εμφάνισε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(70) = -2,088, p < .05$] καθώς οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($M= 4,66$) δήλωσαν πως είχαν μεγαλύτερο βαθμό άνεσης δημοσιεύσεων από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($M= 4,32$). Αξίζει να αναφερθεί πως τόσο οι απαντήσεις που αφορούν το πλήθος των αδύναμων δεσμών «Φιλίας» όσο και οι απαντήσεις ανάλογα με το πλήθος των απαντήσεων στις αναρτημένες ερωτήσεις στα προσωπικά προφίλ των συμμετεχόντων βρίσκονταν κοντά στη στατιστική σημαντικότητα [$t(70) = -1,849, p = .069$], [$t(70) = -1,892, p = .063$].

Ο αριθμός των «Φίλων», οι δυνατοί δεσμοί «Φιλίας», οι εβδομαδιαίες ώρες χρήσης, οι συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονταν τόσο με την αναπηρία όσο και με τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, η συχνότητα επικοινωνίας από κοντά με φίλους και γνωστούς, η συχνότητας επικοινωνίας μέσω Facebook τόσο με φίλους, όσο με την

οικογένεια αλλά και τους γνωστούς, η συνολική επικοινωνία μέσω Facebook, ο βαθμός κοινωνικοποίησης βάση της συμμετοχής στο Facebook και η συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων με κινητική αναπηρία.

Πίνακας 6 Η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με κινητική αναπηρία

	T	DF	P
Φίλοι στο Facebook	-0.314	70.0	0.755
Δυνατοί δεσμοί	-0.297	70.0	0.767
Αδύναμοι δεσμοί	-1.849	70.0	0.069
Ωρες χρήσης την εβδομάδα	-0.921	70.0	0.360
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	-0.204	70.0	0.839
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	-1.505	70.0	0.137
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	-1.048	70.0	0.298
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	-2.202	70.0	0.031*
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	1.772	70.0	0.081
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	-0.117	70.0	0.907
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	-1.667	70.0	0.100
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	-0.692	70.0	0.491
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	0.167	70.0	0.868
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	-1.130	70.0	0.262
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	-2.426	70.0	0.018*
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	-1.404	70.0	0.165
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	0.583	70.0	0.562
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	-1.892	70.0	0.063
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-2.088	70.0	0.040*

Πίνακας 6 Η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με κινητική αναπηρία

	T	DF	P
*P < .05			
**P < .01			

2.2. Χρήση του Facebook και επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

Τα αποτελέσματα των T-Test ελέγχων υποθέσεων για τον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών στη χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης των συμμετεχόντων παρουσιάζονται αναλυτικά στον **Πίνακα 7**. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το πλήθος των απαντήσεων που εμφάνισαν στατιστικά σημαντική διαφορά ήταν μεγαλύτερο συγκριτικά με την πρώτη ομάδα, της κινητικής αναπηρίας. Συγκεκριμένα, ο εβδομαδιαίος αριθμός των ωρών χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = -2,386, p < .05$] με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($M=28,03$) να δηλώνουν πως διαθέτουν περισσότερες ώρες την εβδομάδα για να τις περνούν ασχολούμενοι στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($M=28,03$).

Η συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των χρηστών εμφάνισε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = -2,072, p < .05$] καθώς τα άτομα που είχαν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ($M=3,28$) δήλωσαν πως συμμετείχαν λιγότερο σε ομάδες του Facebook που ταίριαζαν με τα ενδιαφέροντά τους σε αντίθεση με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($M= 3,66$) των οποίων οι προτιμήσεις συμμετοχής σε ομάδες μέσα στο κοινωνικό δίκτυο σχετιζόταν περισσότερο με τα ενδιαφέροντά τους.

Ακολούθως, η συχνότητα επικοινωνίας των χρηστών με τους διαδικτυακούς τους «Φίλους» στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook εμφάνισε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = -3,688, p < .01$] με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($M= 4,76$) να επιθυμούν να επικοινωνούν περισσότερο με τους «Φίλους» τους μέσα από το συγκεκριμένο κοινωνικό δίκτυο από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($M= 4,25$). Επιπλέον, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων αναφορικά με τη συνολική

δραστηριοποίησή τους στο Facebook παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = -3,484, p < .01$] καθώς τα άτομα που ολοκλήρωσαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ($M = 3,84$) παρουσίασαν πολλή λιγότερη ενεργή συμμετοχή σε πλήθος διαφόρων δραστηριοτήτων από ότι τα άτομα που ολοκλήρωσαν τη τριτοβάθμια εκπαίδευση ($M = 4,55$).

Στατιστικά σημαντική διαφορά εμφάνισαν και οι απαντήσεις αναφερόμενες στο βαθμό που οι ερωτώμενοι θεωρούσαν πως το κοινωνικό δίκτυο του Facebook τους βοηθάει ώστε να είναι περισσότεροι κοινωνικοί [$t(68) = -3,658, p < .01$] με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ($M = 7,79$) να δηλώνουν πως η κοινωνικοποίησή τους ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό μέσα από το Facebook από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($M = 6,69$). Ακόμη, το πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων που αναρτούν οι χρήστες παρουσίασε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = -3,353, p < .05$] καθώς οι απαντήσεις που λάμβαναν στις ερωτήσεις τους οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ($M = 3,06$) ήταν πολύ λιγότερες από ότι οι απαντήσεις που λάμβαναν τα άτομα που είχαν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση ($M = 3,61$).

Αξίζει να σημειωθεί πως η συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook βρισκόταν αρκετά κοντά στη στατιστική σημαντικότητα [$t(68) = -1,890, p = .063$]. Οι απαντήσεις που αναφερόταν στον αριθμό των «Φίλων», στον αριθμό των δυνατών και αδύναμων δεσμών «Φιλίας» μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook, η συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονταν με την αναπηρία των χρηστών, η συχνότητα επικοινωνίας από κοντά με τους φίλους, την οικογένεια, τους γνωστούς αλλά και η συνολική συχνότητα επικοινωνίας των χρηστών, η επικοινωνία μέσω του Facebook με την οικογένεια, τους γνωστούς αλλά και η συνολική επικοινωνία και ο βαθμός άνεσης δημοσίευσης ερωτήσεων μέσω του Facebook δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των ατόμων με οπτική αναπηρία.

Πίνακας 7. Η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

	T	Df	p
--	---	----	---

Πίνακας 7. Η χρήση του Facebook ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

	T	Df	p
Φίλοι στο Facebook	0.353	68.0	0.725
Δυνατοί δεσμοί	0.350	68.0	0.728
Αδύναμοι δεσμοί	-0.790	68.0	0.432
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	-2.386	68.0	0.020*
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	-1.022	68.0	0.311
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	-2.072	68.0	0.042*
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	0.843	68.0	0.402
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	1.561	68.0	0.123
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	-0.394	68.0	0.695
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	0.601	68.0	0.550
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	-3.688	68.0	< .001**
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	0.333	68.0	0.740
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	0.711	68.0	0.480
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	-0.800	68.0	0.427
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	-3.484	68.0	< .001**
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	-3.658	68.0	< .001**
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-1.890	68.0	0.063
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	-3.353	68.0	0.001**
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-1.488	68.0	0.141

* $p < .05$

** $p < .01$

2.3. Χρήση του Facebook ανάλογα με τον βαθμό οπτικής αναπηρίας

Τα αποτελέσματα των T-Test ελέγχων υποθέσεων για τον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών στη χρήση του Facebook ανάλογα με τον βαθμό οπτικής αναπηρίας των συμμετεχόντων παρουσιάζονται λεπτομερώς στον **Πίνακα 8**. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, εντοπίστηκαν αρκετές απαντήσεις που εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές διαφορές.

Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των δυνατών δεσμών «Φιλίας» μέσω της χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντικές διαφορές [$t(68) = -2,596, p < .05$] με τα άτομα που εμφανίζουν μειωμένη όραση ($M = 91,5$) να αριθμούν στα προσωπικά τους προφίλ περισσότερους δυνατούς δεσμούς «Φιλίας» μέσα από το Facebook από ότι τα άτομα που εμφανίζουν νομική τύφλωση ($M = 67,44$). Επίσης, η συχνότητα επικοινωνίας των συμμετεχόντων με τα μέλη της οικογένειάς τους από κοντά παρουσίασε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = 2,105, p < .05$] καθώς η πρώτη ομάδα, αυτή των συμμετεχόντων με νομική τύφλωση ($M = 4,97$) δήλωσε πως επικοινωνεί αρκετά πιο συχνά με την οικογένειά της από κοντά από ότι τα άτομα με μειωμένη όραση ($M = 4,74$).

Στατιστικά σημαντική διαφορά εμφάνισαν και οι απαντήσεις των συμμετεχόντων που αφορούσαν στη συνολική συχνότητα επικοινωνίας μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook [$t(68) = -2,353, p < .05$], καθώς τα άτομα με μειωμένη όραση ($M = 4,25$) επιδίωκαν να επικοινωνούν πολύ πιο συχνά με τους «Φίλους», την οικογένεια ή και τους γνωστούς τους μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook από ότι τα άτομα με νομική τύφλωση ($M = 3,96$). Ακολούθως, η συνολική δραστηριοποίηση μέσω του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(68) = -2,665, p < .05$] με τα άτομα που εμφάνιζαν νομική τύφλωση ($M = 3,92$) να είναι λιγότερο ενεργά στους διάφορους τύπους δραστηριοτήτων που προσφέρει το Facebook από ότι τα άτομα με μειωμένη όραση ($M = 4,48$). Τέλος, η άνεση με την οποία δημοσιεύονται οι διάφορων ειδών ερωτήσεις των χρηστών στο Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντικές διαφορές [$t(68) = -2,456, p < .05$] καθώς οι συμμετέχοντες με μειωμένη όραση ($M = 4,39$) δήλωσαν πως διαθέτουν μεγαλύτερη άνεση στην ανάρτηση προσωπικών ερωτήσεων δημόσια από ότι οι συμμετέχοντες με νομική τύφλωση ($M = 3,94$).

Ο αριθμός των «Φίλων», το πλήθος των αδύναμων δεσμών «Φιλίας», ο εβδομαδιαίος χρόνος χρήσης του Facebook, η συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται

τόσο με τα ενδιαφέροντα όσο και με την αναπηρία, η συχνότητα επικοινωνίας με φίλους και γνωστούς από κοντά αλλά και η συνολική συχνότητα επικοινωνίας δια ζώσης, η συχνότητα επικοινωνίας με φίλους και γνωστούς μέσω Facebook, ο βαθμός συμμετοχής στο Facebook για την ενίσχυση της κοινωνικοποίησης, η συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων και το πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά αναφορικά με τον βαθμό οπτικής αναπηρίας των συμμετεχόντων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως τα αποτελέσματα των T-Test ελέγχων υποθέσεων στη χρήση του Facebook ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων δεν ανέδειξαν κάποια στατιστικά σημαντική διαφορά σε καμία από τις δύο ομάδες, αυτή των ατόμων με κινητική αναπηρία και εκείνη των ατόμων με οπτική αναπηρία. Αυτό αναδεικνύει πως το φύλο των συμμετεχόντων δεν επηρέασε καθόλου τη ροή των απαντήσεων αναφορικά με τη χρήση του Facebook. Τόσο ο ανδρικός πληθυσμός όσο και ο γυναικείος πληθυσμός της έρευνας συμμετείχαν ενεργά και πλαισίωσαν παρομοίως τις απαντήσεις χωρίς να προκύπτει κάποια ουσιαστική διαφοροποίηση στις απαντήσεις τους.

Πίνακας 8. Χρήση του Facebook ανάλογα με το βαθμό εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

	T	Df	p
Φίλοι στο Facebook	-0.244	68.0	0.808
Δυνατοί δεσμοί	-2.596	68.0	0.012*
Αδύναμοι δεσμοί	-1.792	68.0	0.078
Ωρες χρήσης την εβδομάδα	0.505	68.0	0.615
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	0.692	68.0	0.491
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	-1.416	68.0	0.161
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	-1.353	68.0	0.181
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	2.105	68.0	0.039*
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	-1.185	68.0	0.240

Πίνακας 8. Χρήση του Facebook ανάλογα με το βαθμό εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

	T	Df	p
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	-0.655	68.0	0.515
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	-0.726	68.0	0.470
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	-2.648	68.0	0.010*
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	-0.997	68.0	0.322
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	-2.353	68.0	0.022*
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	-2.665	68.0	0.010*
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	-0.904	68.0	0.369
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-0.892	68.0	0.375
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	-1.832	68.0	0.071
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-2.456	68.0	0.017*

* $p < .05$

** $p < .01$

2.4. Χρήση του Facebook και δημογραφικά χαρακτηριστικά στα άτομα με κινητική αναπηρία

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson για την εύρεση στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων μεταξύ της χρήσης του Facebook και των δημογραφικών που αφορούν την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας, τη λειτουργικότητα των χεριών, τον τρόπο ή τα μέσα καθημερινής μετακίνησης και την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης των ατόμων με κινητική αναπηρία παρουσιάζονται στον **Πίνακα 9**. Όλες οι συσχετίσεις που εντοπίστηκαν φανερώνουν τάση και όχι βεβαιότητα, καθώς οι συντελεστές συσχέτισης με στατιστική σημαντικότητα είναι χαμηλοί ($p < .05$, $p < .01$).

Πιο αναλυτικά, η συμμετοχή των χρηστών σε ομάδες του Facebook που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά τους, εμφάνισε στατιστικά σημαντική αρνητική

συσχέτιση τόσο με την ηλικία των συμμετεχόντων ($r = -.261, p < .05$) έχοντας μέτρια προς υψηλή γραμμική συσχέτιση όσο και αναφορικά με την ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας ($r = -.274, p < .05$) έχοντας επίσης μέτρια προς υψηλή γραμμική συσχέτιση. Ακόμη, η συχνότητα επικοινωνίας με τα μέλη της οικογένειας από κοντά εμφάνισε επίσης στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση αναφορικά με την ηλικία των συμμετεχόντων ($r = -.266, p < .05$) αλλά και με την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης ($r = -.252, p < .05$) με αποτέλεσμα όσο μεγαλώνει η ηλικία των συμμετεχόντων και όσο αυξάνεται η ανεξάρτητη μετακίνησή τους, τόσο να μειώνεται η συχνότητα της διαζώσης επικοινωνίας με την οικογένειά τους. Αντιθέτως, η διαζώσης επικοινωνία με την οικογένεια εμφάνισε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση αναφορικά με τον τρόπο και τα μέσα καθημερινής μετακίνησης των συμμετεχόντων με κινητική αναπηρία, καθώς όσο μεγαλύτερη ήταν η βοήθεια που χρειαζόταν ένα άτομο για την καθημερινή τους μετακίνηση, τόσο μεγαλύτερη ήταν και η συχνότητα επικοινωνίας με τον οικογενειακό του κύκλο ($r = .278, p < .05$).

Η συχνότητα επικοινωνίας με τους «Φίλους» των χρηστών μέσω Facebook σε σχέση με την ηλικία εμφάνισε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση ($r = -.263, p < .05$) και ακολούθως, στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση παρουσίασε και σε σχέση με την ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας των συμμετεχόντων αλλά σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 ($r = -.320, p < .01$). Η συνολική δραστηριοποίηση των χρηστών στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook εμφάνισε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 τόσο με την ηλικία ($r = -.316, p < .01$) όσο και με την ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας ($r = -.422, p < .01$) αλλά και με το βαθμό λειτουργικότητας των χεριών έχοντας θετική συσχέτιση ($r = .233, p < .05$) παρουσιάζοντας όμως σε αυτήν την περίπτωση μέτρια θετική συσχέτιση. Ακολούθως, το πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων των χρηστών σε σχέση με την ηλικία αλλά και με την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας παρουσίασαν στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση, σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 ($r = -.250, p < .05$), ($r = -.290, p < .05$). Η άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook σε σχέση με την ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας ήταν κοντά στη στατιστική σημαντικότητα εμφανίζοντας επίσης, αρνητική συσχέτιση ($r = -.221, p = .062$).

Ο αριθμός των «Φίλων» παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ($r = .274, p < .05$) με το βαθμό λειτουργικότητας των χεριών των συμμετεχόντων. Επίσης, στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση εμφάνισε η εβδομαδιαία χρήση του

κοινωνικού δικτύου του Facebook με το βαθμό λειτουργικότητας των χεριών των συμμετεχόντων ($r = .241, p < .05$). Η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς των συμμετεχόντων και η συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω Facebook παρουσίασαν στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με το βαθμό λειτουργικότητας των χεριών ($r = .313, p < .01$) ($r = .383, p < .01$), σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση εμφάνισε επίσης, η συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω του Facebook αναφορικά με την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης των συμμετεχόντων ($r = -.434, p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Η συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook παρουσίασε επίσης, στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με το βαθμό λειτουργικότητας των χεριών των συμμετεχόντων ($r = .261, p < .05$). Στατιστικά σημαντική συσχέτιση εμφάνισε ο μέσος όρος επικοινωνίας των συμμετεχόντων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook με το βαθμό λειτουργικότητας των χεριών να υφίσταται θετική μέτρια προς υψηλή συσχέτιση ($r = .312, p < .05$) ενώ με τη συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης αρνητική μέτρια προς υψηλή συσχέτιση ($r = -.300, p < .05$).

Πίνακας 9. Συντελεστές συσχέτισης των δημογραφικών στοιχείων και της χρήσης του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία

	ΗΛΙΚΙΑ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙ ΚΟΤΗΤΑ ΧΕΡΙΩΝ	ΚΑΘΗΜΕΡΙ ΝΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣ Η	ΣΥΧΝΟΤΗ ΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤ ΗΤΗΣ
Φίλοι στο Facebook	0.097	-0.129	0.274*	-0.069	0.010
Δυνατοί δεσμοί	0.100	0.074	0.220	0.091	-0.093
Αδύναμοι δεσμοί	-0.128	-0.115	0.008	-0.066	0.013
Ωρες χρήσης την εβδομάδα	-0.165	-0.209	0.241*	-0.051	0.001
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	-0.077	-0.092	0.022	0.041	-0.070
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	-0.261*	-0.274*	-0.027	0.045	-0.087
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	-0.09	-0.005	-0.028	0.128	0.055
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	-0.266*	-0.189	0.028	0.278*	-0.252
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	0.159	0.056	0.313**	-0.102	-0.188
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	-0.030	-0.025	0.179	0.085	-0.157
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	-0.263*	-0.320**	0.207	0.140	-0.120
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	0.108	0.111	0.014	-0.047	-0.030
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	-0.052	-0.082	0.383**	0.145	-0.434
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	-0.112	-0.156	0.312**	0.125	-0.300
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	0.316*	-0.422**	0.233*	0.173	-0.086
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	-0.194	-0.287*	0.049	-0.021	0.012
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	0.010	-0.035	0.261*	0.003	-0.020
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	-0.250*	-0.290*	-0.048	0.030	0.108
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-0.174	-0.221	0.021	0.073	0.140

+ $p < .075$

* $p < .05$

** $p < .01$

2.5. Χρήση του Facebook και δημογραφικά χαρακτηριστικά στα άτομα με οπτική αναπηρία

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson για την εύρεση στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων μεταξύ της χρήσης του Facebook και των δημογραφικών που αφορούν την ηλικία, την ηλικία εμφάνισης της αναπηρίας, τη λειτουργικότητα των χεριών, τον τρόπο ή τα μέσα καθημερινής μετακίνησης και την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης των ατόμων με οπτική αναπηρία παρουσιάζονται αναλυτικά στον **Πίνακα 10**. Όλες οι συσχετίσεις που εντοπίστηκαν φανερώσουν τάση και όχι βεβαιότητα, καθώς οι συντελεστές συσχέτισης με στατιστική σημαντικότητα είναι χαμηλοί ($p < .05$, $p < .01$).

Στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση εμφάνισε η συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook με την ηλικία των συμμετεχόντων ($r = -.324$, $p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Εξίσου στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση παρουσίασε η συνολική δραστηριοποίηση των χρηστών στο Facebook ($r = -.526$, $p < .01$), ο βαθμός κοινωνικοποίησης βάσει της συμμετοχής στο κοινωνικό δίκτυο ($r = -.399$, $p < .01$) καθώς και το πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων ($r = -.388$, $p < .01$) σχετικά με την ηλικία τους σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως η άνεση δημοσιεύσεων ερωτήσεων στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook ήταν κοντά στην στατιστική σημαντικότητα με μέτρια προς υψηλή αρνητική συσχέτιση ($r = -.222$, $p = .065$).

Η συμμετοχή σε ομάδες στο Facebook που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των χρηστών παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ($r = .291$, $p < .05$) αναφορικά με την ηλικία εμφάνισης των προβλημάτων όρασης με τους συμμετέχοντες να δηλώνουν πως όσο πιο μεγάλη είναι η ηλικία εμφάνισης της οπτικής αναπηρίας, τόσο μεγαλύτερη είναι και η συμμετοχή αυτών σε ομάδες που ταιριάζουν στα ενδιαφέροντά τους. Ακολούθως, στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση εμφάνισαν το πλήθος των αδύναμων δεσμών «Φιλίας» μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook (r

= .414, $p < .01$), η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους ($r = .417$, $p < .01$), η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς ($r = .393$, $p < .01$) και η συχνότητα της συνολικής δια ζώσης επικοινωνίας ($r = .411$, $p < .01$) αναφορικά με την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης των συμμετεχόντων σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 και έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση. Αντιθέτως, η συμμετοχή σε ομάδες στο Facebook που σχετίζονται με την αναπηρία των χρηστών παρουσίασε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση ($r = -.287$, $p < .05$) αναφορικά με την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης των συμμετεχόντων έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση. Τέλος, η συχνότητα επικοινωνίας με τα μέλη της οικογένειας ($r = .263$, $p < .05$), με γνωστούς ($r = .271$, $p < .05$) αλλά και η συνολική επικοινωνία μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook ($r = .291$, $p < .05$) παρουσίασαν στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05 και έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση αναφορικά με την συχνότητα ανεξάρτητης μετακίνησης.

Πίνακας 10. Συντελεστές συσχέτισης των δημογραφικών στοιχείων και της χρήσης του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία

	ΗΛΙΚΙΑ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
Φίλοι στο Facebook	-,077	-,140	-,044
Δυνατοί δεσμοί	-,105	,053	,285
Αδύναμοι δεσμοί	-,211	,008	,414**
Ωρες χρήσης την εβδομάδα	-,093	,027	-,195
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	-,102	,109	-,287*
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	-,231	,291*	-,103
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	-,056	,081	,417**
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	,035	,100	-,019

	ΗΛΙΚΙΑ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	-,006	-,101	,393**
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	-,017	,005	,411**
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	-,324**	,016	,032
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	,078	,100	,263*
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	-,101	-,133	,271*
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	-,121	,010	,291*
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	-,526**	,015	,193
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	-,399**	-,175	-,115
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-,181	,104	-,011
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	-,388**	,127	-,031
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	-,222	,113	,113

* $p < ,05$

** $p < ,01$

2.6. Συσχετίσεις τύπων νοημοσύνης με τη χρήση του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson για την εύρεση στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων μεταξύ των διαφόρων τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983) και της χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook στα άτομα με κινητική αναπηρία παρουσιάζονται αναλυτικά. Όλες οι συσχετίσεις που εντοπίστηκαν φανερώνουν τάση και όχι βεβαιότητα, καθώς οι συντελεστές συσχέτισης με στατιστική σημαντικότητα είναι χαμηλοί ($p < ,05$ και $p < ,01$).

Η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς εμφάνισε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση αναφορικά με τη λογική - μαθηματική νοημοσύνη ($r = -,309$ $p < ,01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Επίσης, στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση παρουσίασε και η συχνότητας της συνολικής δια ζώσης επικοινωνίας των συμμετεχόντων αναφορικά με τη λογική - μαθηματική νοημοσύνη ($r = -,252$ $p < ,05$) ενώ στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση εμφάνισε η συνολική δια ζώσης επικοινωνία με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,256$ $p < ,05$) με μέτρια προς υψηλή συσχέτιση. Η συμμετοχή σε ομάδες του Facebook που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των χρηστών εμφάνισε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,284$, $p < ,05$) και στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση με τη χωρική νοημοσύνη ($r = -,228$, $p < ,05$).

Η συχνότητα επικοινωνίας με τους «Φίλους» των χρηστών μέσω Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ($r = ,248$, $p < ,05$) με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη, επίσης με την διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,338$, $p < ,05$) έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση, σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 ενώ παρουσίασε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη ($r = -,285$, $p < ,05$). Ο βαθμός συμμετοχής στο Facebook για την ενίσχυση της κοινωνικοποίησης των χρηστών παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ($r = ,326$, $p < ,05$) αναφορικά με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση. Ακολούθως, η συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook εμφάνισε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,260$, $p < ,05$) αλλά και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,258$, $p < ,05$). Παρομοίως, το πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων που αναρτούν οι χρήστες στο προσωπικό τους προφίλ παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,249$, p

< ,05) αλλά και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,343$, $p < ,01$) σε επίπεδο, όμως, σημαντικότητας 0,01 έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση.

Η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με τους φίλους των συμμετεχόντων παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση τόσο με τη χωρική νοημοσύνη ($r = ,262$, $p < ,05$) όσο και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,367$, $p < ,01$) σε επίπεδο, όμως, σημαντικότητας 0,01. Η συχνότητας της συνολικής επικοινωνίας των χρηστών μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,272$, $p < ,05$) και ακολούθως, η άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο προσωπικό προφίλ των χρηστών παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = ,351$, $p < ,01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01).

2.7. Συσχετίσεις τύπων νοημοσύνης με τη χρήση του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης με τον συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson για την εύρεση στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων μεταξύ των διαφόρων τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner (1983) και της χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία παρουσιάζονται αναλυτικά. Όλες οι συσχετίσεις που εντοπίστηκαν φανερώνουν τάση και όχι βεβαιότητα, καθώς οι συντελεστές συσχέτισης με στατιστική σημαντικότητα είναι χαμηλοί ($p < .05$, $p < .01$).

Το σύνολο των εβδομαδιαίων ωρών χρήσης του κοινωνικού δικτύου του Facebook εμφάνισε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση με τη λογική – μαθηματική νοημοσύνη ($r = -.310$, $p < .01$) εξίσου με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη ($r = -.319$, $p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 αλλά και με τη μουσική νοημοσύνη ($r = -.298$, $p < .05$) έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση. Η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς των συμμετεχόντων παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση τόσο με τη λογική – μαθηματική νοημοσύνη ($r = .250$, $p < .05$) όσο και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .388$, $p < .01$) με την τελευταία η συσχέτιση να υφίσταται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Το πλήθος των αδύναμων δεσμών «Φιλίας» των χρηστών μέσω του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική

θετική συσχέτιση με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = .288, p < .05$) και με τη μουσική νοημοσύνη ($r = .244, p < .05$) ενώ στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 εμφάνισε με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .429, p < .01$) και με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη ($r = .332, p < .01$) έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση.

Η συμμετοχή σε ομάδες του Facebook που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των χρηστών εμφάνισε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση τόσο με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = .293, p < .05$) όσο και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .360, p < .01$) σε επίπεδο όμως σημαντικότητας 0,01 για τη δεύτερη. Η επικοινωνία με φίλους μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook παρουσίασε επίσης στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση αναφορικά με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = .390, p < .01$) αλλά και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .460, p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 έχοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση. Παρομοίως και η επικοινωνία με γνωστούς μέσω του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση αναφορικά με την ενδοπροσωπική νοημοσύνη ($r = .340, p < .01$), την διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .482, p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 αλλά και αναφορικά με τη γλωσσική νοημοσύνη ($r = .277, p < .05$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05. Η ίδια ακριβώς στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση παρατηρείται στη συνολική επικοινωνία μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook αναφορικά με την ενδοπροσωπική ($r = .440, p < .01$) και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .503, p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 παρουσιάζοντας υψηλή συσχέτιση αλλά και με τη γλωσσική νοημοσύνη ($r = .253, p < .05$) παρουσιάζοντας μέτρια προς υψηλή συσχέτιση.

Στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση παρατηρήθηκε επίσης, και στη συνολική δραστηριοποίηση των χρηστών στο Facebook αναφορικά με την ενδοπροσωπική ($r = .462, p < .01$) και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .581, p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 έχοντας υψηλή συσχέτιση. Ο βαθμός συμμετοχής στο Facebook με τον οποίο ενισχύεται η κοινωνικοποίηση των χρηστών και πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων που αναρτώνται στο προσωπικό προφίλ των χρηστών εμφάνισαν στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 αναφορικά με την ενδοπροσωπική ($r = .313, p < .01$), ($r = .331, p < .01$) και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .300, p < .05$), ($r = .240, p < .05$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,05. Στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση παρουσίασε η

συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων των χρηστών αναφορικά με τη γλωσσική νοημοσύνη ($r = .286, p < .05$) ενώ με τη σωματική - κιναισθητική νοημοσύνη παρουσίασε αρνητική συσχέτιση ($r = -.243, p < .05$).

Η συχνότητα της δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους των συμμετεχόντων παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τη χωρική ($r = .344, p < .01$), με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .334, p < .01$) και με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη ($r = .265, p < .05$), με τις δύο πρώτες να υφίστανται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Η συνολική δια ζώσης επικοινωνία, με τη σειρά της, εμφάνισε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση αναφορικά με τη χωρική ($r = .294, p < .05$) και με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .376, p < .01$) με τη δεύτερη να βρίσκεται σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01.

Το πλήθος των δυνατών δεσμών «Φιλίας» μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01 αναφορικά με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .338, p < .01$). Ακολούθως, η συμμετοχή σε ομάδες του Facebook που σχετίζονται με την αναπηρία των χρηστών παρουσίασε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τη διαπροσωπική νοημοσύνη ($r = .256, p < .05$) ενώ αρνητική συσχέτιση εμφάνισε με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη ($r = -.308, p < .01$) σε επίπεδο σημαντικότητας 0,01. Τέλος, η δια ζώσης επικοινωνία με την οικογένεια εμφάνισε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση αναφορικά με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη ($r = -.256, p < .05$).

2.8. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook

Τα αποτελέσματα των T-Test ελέγχων υποθέσεων για τον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών στη χρήση του Facebook και τις δύο ομάδες, αυτή της κινητικής αναπηρίας και εκείνη της οπτικής αναπηρίας, παρουσιάζονται αναλυτικά στον **Πίνακα 11**. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, υπήρχαν πολλές στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις δύο ομάδες με πρωταρχική τον αριθμό των «Φίλων» των χρηστών στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook [$t(140) = 2.1927, p < .05$]. Ακολούθως, το πλήθος των δυνατών δεσμών «Φιλίας» που υφίστανται μέσω του Facebook [$t(140) = -2.4085, p < .05$] αλλά και η συμμετοχή σε ομάδες του κοινωνικού δικτύου που σχετίζονται τόσο με την αναπηρία [$t(140) = 5.1447, p < .01$] όσο και με τα ενδιαφέροντα [$t(140) = 2.6568, p < .01$] των χρηστών, παρουσίασαν στατιστικά σημαντική διαφορά. Η συχνότητας της δια ζώσης επικοινωνίας με τους φίλους [$t(140) = -2.9306, p < .01$] και τους γνωστούς

[$t(140) = -2.5653, p < .05$] των συμμετεχόντων αλλά και η συνολική δια ζώσης επικοινωνία [$t(140) = -2.8626, p < .01$] εμφάνισαν στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις δύο ομάδες, ενώ αναφορικά με τη διαδικτυακή συχνότητα επικοινωνίας μέσω Facebook, μόνο η επικοινωνία με τους γνωστούς των χρηστών παρουσίασε στατιστικά σημαντική διαφορά [$t(140) = -2.0904, p < .05$]. Τέλος, η άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο προσωπικό προφίλ των χρηστών [$t(140) = 2.6098, p < .05$] εμφάνισε στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις δύο ομάδες.

Πίνακας 11. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook

	T	Df	p
Φίλοι στο Facebook	2.1927	140	0.030*
Δυνατοί δεσμοί	-2.4085	140	0.017*
Αδύναμοι δεσμοί	-1.1459	140	0.254
Ωρες χρήσης την εβδομάδα	1.3683	140	0.173
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	5.1447	140	< .001**
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	2.6568	140	0.009**
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	-2.9306	140	0.004**
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	0.0620	140	0.951
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	-2.5653	140	0.011*
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	-2.8626	140	0.005**
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	-0.5154	140	0.607
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	0.2383	140	0.812
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	-2.0904	140	0.038*

Πίνακας11. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook

	T	Df	p
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	-1.0642	140	0.289
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	0.5685 ^a	140	0.571
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	1.6163 ^a	140	0.108
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	1.1365 ^a	140	0.258
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	1.5028	140	0.135
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	2.6098	140	0.010*

*p < .05

**p < .01

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Συζήτηση των αποτελεσμάτων

Η διαπροσωπική νοημοσύνη αποτέλεσε τον πρώτο πιο ανεπτυγμένο τύπο νοημοσύνης και για τις δύο ομάδες και ακολουθεί ομοίως η ενδοπροσωπική νοημοσύνη. Οι δύο παραπάνω τύποι συνδυαστικά με τη συχνή επικοινωνία των συμμετεχόντων τόσο δια ζώσης όσο και μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook επιβεβαιώνουν τον ανεπτυγμένο βαθμό ικανοτήτων να αντιλαμβάνονται τους άλλους ανθρώπους – δέκτες τους αλλά και να κατανοούν τα βαθύτερα συναισθήματα ή τις επιθυμίες του ίδιου τους του εαυτού όπως επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία (Checkley, 1997). Ακολούθως, και οι υπόλοιποι τύποι νοημοσύνης ήταν ανεπτυγμένοι σε όλους τους συμμετέχοντες, λιγότερο όμως στα άτομα με κινητική αναπηρία η χωρική νοημοσύνη ενώ στα άτομα με οπτική αναπηρία η σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη. Στην πρώτη ομάδα της κινητικής αναπηρίας, η χωρική νοημοσύνη σχετιζόταν περισσότερο με την προθυμία των συμμετεχόντων για δια ζώσης επικοινωνία με το κοινωνικό τους δίκτυο παρά από το Facebook. Το παρόν εύρημα επιβεβαιώνεται ακολούθως από τη βιβλιογραφία, καθώς η χωρική νοημοσύνη σχετίζεται με την ικανότητα του ατόμου αναφορικά με τον προσανατολισμό που διαθέτει για να επικοινωνεί στο χώρο (Dickinson, Campbell & Campbell, 1996). Οι συμμετέχοντες με οπτική αναπηρία θα επέλεγαν περισσότερο τη δια ζώσης επικοινωνία με τους φίλους, την οικογένεια και τους γνωστούς τους από ότι το Facebook, το οποίο συνδέεται με τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη καθώς τα άτομα κάνουν χρήση των σωματικών δεξιοτήτων που διαθέτουν (Kivunja, 2015).

Οι συμμετέχοντες είχαν πάνω από 1.000 «Φίλους» στο Facebook, οι πλειονότητα των οποίων χαρακτηρίζονταν από τους ίδιους ως «αδύναμοι δεσμοί». Περίπου 80 άτομα, δηλαδή περίπου το 7,5% αποτέλεσαν τους δυνατούς δεσμούς «Φιλίας» σύμφωνα με τις απαντήσεις. Παρόμοιοι αριθμοί έχουν αναδειχθεί και σε έρευνες τυπικού πληθυσμού για το Facebook (Ellison et al., 2011). Οι συμμετέχοντες με κινητική αναπηρία είχαν περίπου τριακόσιους περισσότερους «Φίλους» στο Facebook από ότι οι συμμετέχοντες με οπτική

αναπηρία. Αντιθέτως, φαίνεται πως τα άτομα με οπτική αναπηρία διέθεταν μεγαλύτερο αριθμό δυνατών δεσμών «Φιλίας» από ότι τα άτομα με κινητική αναπηρία καθώς παρατηρείται σημαντική διαφορά. Το παρόν ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι τα άτομα με οπτική αναπηρία επέλεξαν να επικοινωνούν με μεγαλύτερη συχνότητα με το κοινωνικό δίκτυο των «Φίλων» τους μέσω του Facebook από ότι τα άτομα με κινητική αναπηρία. Παρότι ο αριθμός δυνατών δεσμών του κοινωνικού δικτύου φαίνεται μεγάλος, παρόμοιοι αριθμοί έχουν αναδειχθεί και σε έρευνες τυπικού πληθυσμού για το Facebook (Ellison et al., 2011). Ο μεγάλος αριθμός του κοινωνικού δικτύου των «Φίλων» των συμμετεχόντων αποτελεί έκπληξη καθώς δεν συνάδει τόσο με την πληθώρα αποστολής αιτημάτων «Φιλίας» σε γνωστούς και σε αγνώστους, αφού οι χρήστες σπάνια έπαιρναν την πρωτοβουλία να στείλουν προσκλήσεις συμμετοχής στο Facebook. Μεγαλύτερη τάση αποστολής αιτημάτων «Φιλίας» σε γνωστούς παρατηρήθηκε από τα άτομα με οπτική αναπηρία και κυρίως από άτομα με μειωμένη όραση, καθώς η συγκεκριμένη ομάδα διέθετε μεγαλύτερο αριθμό «Φίλων στο Facebook. Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται από τη βιβλιογραφία καθώς από προηγούμενες έρευνες παρατηρήθηκε πως οι χρήστες αναζητούν άτομα με τα οποία διατηρούν και δια ζώσης επαφή ώστε να διατηρούνται υφιστάμενες σχέσεις (Ellison et al., 2007). Βέβαια, η ετικέτα «Φίλοι» στο Facebook ενδέχεται να κρύβει παρανοήσεις για το αν υπάρχει πραγματικός δεσμός μεταξύ των χρηστών (Fono & Goldie, 2006).

Οι συμμετέχοντες έκαναν χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook για περίπου τέσσερις ώρες ημερησίως. Η δραστηριοποίησή τους φάνηκε να είναι μέτρια προς υψηλή αναλογικά με την ενασχόληση με τους διάφορους τύπους δραστηριοτήτων. Υψηλή συχνότητα παρουσιάστηκε επίσης και σε πλήθος παθητικών δραστηριοτήτων όπως λήψη δηλώσεων «μου αρέσει», λήψη σχολίων σε προσωπικές αναρτήσεις στο προφίλ των χρηστών, παρακολούθηση δημοσιεύσεων άλλων καθώς και ανάγνωση αναρτήσεων ή άρθρων. Τα άτομα με κινητική αναπηρία έτειναν να επικοινωνούσαν πολύ συχνότερα με τα διάφορα κοινωνικά δίκτυα αφού το παραπάνω αποτέλεσε και την σημαντικότερη δραστηριότητα καθώς οι χρήστες έστελναν αλλά και λάμβαναν σχεδόν καθημερινά μηνύματα. Αντίθετα, τα άτομα με οπτική αναπηρία συνήθιζαν να λαμβάνουν περισσότερα σχόλια στο προσωπικό τους προφίλ, μια ακόμη ένδειξη παθητικότητας. Έτσι η ανάπτυξη δεσμών «Φιλίας» μεταξύ αγνώστων είναι δύσκολο να αναπτυχθεί (Burke & Kraut, 2011). Χαμηλή συχνότητα παρουσίασε η διεξαγωγή εμπορικών δραστηριοτήτων, κάτι που αποδεικνύει πως η πλειονότητα των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί

το Facebook για ψυχαγωγικούς, ενημερωτικούς και κοινωνικούς σκοπούς παρά για επαγγελματικούς. Σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες επιβεβαιώνεται πως ο ιστότοπος κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αποτελεί υπηρεσία ψυχαγωγίας για τα άτομα με αναπηρίες (Lee et al., 2013).

Τα άτομα με κινητική αναπηρία φαίνεται πως αποτέλεσαν «συντάκτες» πολλών θεματικών συζητήσεων με μεγαλύτερη συχνότητα έναντι των ατόμων με οπτική αναπηρία καθώς οι δεύτεροι επέλεξαν να συμμετέχουν σε θεματικές συζητήσεις άλλων συντακτών πολύ συχνότερα. Ακολούθως, στα άτομα με κινητική αναπηρία παρατηρήθηκε υψηλότερη συχνότητα δημοσίευσης διαφόρων ειδών ερωτήσεων καθώς και απαντήσεων αυτών από τους «Φίλους» τους αφού δήλωσαν πως δημοσιεύουν μια φορά την εβδομάδα και απαντώνται όλες οι ερωτήσεις τους. Τα παραπάνω οφείλονται ίσως και στη μειωμένη αίσθηση άνεσης που νιώθουν όταν δημοσιεύουν ερωτήσεις στο Facebook τα άτομα οπτική αναπηρία έναντι των ατόμων με κινητική αναπηρία, τα οποία ανέφεραν πως αισθανόταν πολύ άνετα. Αν και οι παρακάτω δραστηριότητες δεν προτιμούνταν συχνά από τους συμμετέχοντες ως προς το σύνολό τους, τα άτομα με οπτική αναπηρία επέλεξαν να οργανώνουν εκδηλώσεις μέσω του Facebook και να παίζουν παιχνίδια πιο συχνά από ότι τα άτομα με κινητική αναπηρία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι πρώτοι να δέχονται με μεγαλύτερη συχνότητα προσκλήσεις από τους «Φίλους» τους για να παίζουν παιχνίδια. Τα παραπάνω αναδεικνύουν την τάση των ατόμων με αναπηρία να αντισταθμίζουν τους δια ζώσης περιορισμούς που αντιμετωπίζουν μέσω των διάφορων τύπων δραστηριοτήτων που προσφέρουν οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης (Viluckiene, 2014).

Παρότι αναδεικνύεται συμφωνία των εβδομαδιαίων ωρών χρήσης, οι συμμετέχοντες με κινητική αναπηρία φαίνεται πως έκαναν χρήση του Facebook με διαφορετικό τρόπο από ότι οι συμμετέχοντες με οπτική αναπηρία. Οι πρώτοι επικοινωνούσαν συχνότερα με το κοινωνικό τους δίκτυο, έστειλαν περισσότερες προσκλήσεις συμμετοχής στο Facebook τόσο σε αγνώστους, ενημερώνονταν πιο συχνά διαβάζοντας ποικίλων θεμάτων άρθρα στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης, παρακολουθούσαν περισσότερο βίντεο, φωτογραφίες και δημοσιεύσεις των «Φίλων» τους, προτιμούσαν να προσφέρουν θέματα προς συζήτηση στα κοινωνικά τους δίκτυα, να ενημερώνονται για την προσωπική κατάσταση των «Φίλων» τους μέσω των συχνών επισκέψεων στα προσωπικά τους προφίλ αλλά και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους μέσω δηλώσεων «μου αρέσει». Αντίθετα, τα άτομα με οπτική αναπηρία φαίνεται πως επέλεξαν να χρησιμοποιούν περισσότερο τις βασικές δραστηριότητες του Facebook όπως είναι η λήψη δημόσιων σχολίων αλλά και προσωπικών μηνυμάτων, η

ενασχόληση με τα παιχνίδια, ο διαμοιρασμών πληροφοριών και δημοσιεύσεων αλλά και η διοργάνωση εκδηλώσεων. Τα παραπάνω συνάδουν και με τη στατιστικά σημαντική διαφορά που προέκυψε ανάμεσα στις δύο ομάδες αναφορικά με την συχνότητα της συνολικής επικοινωνίας μέσω του Facebook, καθώς τα άτομα με οπτική αναπηρία επέλεξαν να επικοινωνούν με μεγαλύτερη συχνότητα από κοντά με το κοινωνικό τους δίκτυο από ότι τα άτομα με κινητική αναπηρία.

Ακολούθως, όσα αναφέρθηκαν αναφορικά με τις δύο ομάδες, δηλαδή αυτή της κινητικής αναπηρίας και εκείνη της οπτικής αναπηρίας, επιβεβαιώνονται και από το γεγονός ότι η πλειονότητα των συμμετεχόντων θεωρούσε πως η συμμετοχή τους στο κοινωνικό δίκτυο του Facebook έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο γενικότερο βαθμό κοινωνικοποίησής τους. Τα άτομα με κινητική αναπηρία, καθώς ήταν και αυτά που εμφάνιζαν υψηλότερη συμμετοχή σε δραστηριότητες που σχετιζόταν με την αλληλεπίδραση με τα διάφορα κοινωνικά δίκτυα, με την ενεργή συμμετοχή τόσο σε δημοσιεύσεις όσο και σε σχολιασμούς και με τη συχνή δήλωση της παρουσίας τους στο Facebook θεωρούσαν πως στο σύνολο αυτών των δραστηριοτήτων υπάρχει μεγαλύτερη ενίσχυση της ενεργής κοινωνικής συναναστροφής από ότι τα άτομα με οπτική αναπηρία. Η διαπίστωση αυτή γίνεται πιο ισχυρή καθώς οι πρώτοι φαίνεται να παρουσιάζουν υψηλότερη συχνότητα συνολικής δραστηριοποίησης μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook από ότι οι δεύτεροι.

Όσο αφορά το επίπεδο της εκπαίδευσης συγκριτικά με τη χρήση του Facebook, οι συμμετέχοντες παρουσίασαν διαφορές στη συνολική δραστηριοποίησή τους με τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να κάνουν συχνότερη χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης. Τα άτομα με οπτική αναπηρία και συγκεκριμένα με μειωμένη όραση πανεπιστημιακής εκπαίδευσης περνούσαν περισσότερες ώρες την ημέρα ασχολούμενοι με το Facebook, κάτι το οποίο ταιριάζει και με τη μεγαλύτερη συμμετοχή τους σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά τους. Τα άτομα με κινητική αναπηρία πανεπιστημιακής εκπαίδευσης επικοινωνούν περισσότερο με την οικογένειά τους δια ζώσης, το ίδιο και τα άτομα με οπτική αναπηρία και συγκεκριμένα μειωμένης όρασης. Αντίθετα, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με οπτική αναπηρία επέλεξαν να επικοινωνούν περισσότερο με τους «Φίλους» τους μέσω Facebook από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας. Αυτό ορθώς, έχει ως επακόλουθο οι πρώτοι να θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό πως η χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook ενισχύει την κοινωνικοποίησή τους, για το λόγο αυτό και δέχονται περισσότερες απαντήσεις στις ερωτήσεις που αναρτούν στο προσωπικό τους προφίλ. Προηγούμενες έρευνες συμφωνούν με το προαναφερθέν πόρισμα καθώς, ανέδειξαν

πως η χρήση των διαφόρων ιστοτόπων κοινωνικής δικτύωσης αναπτύσσουν ευκαιρίες συναναστροφής τονώνοντας την κοινωνικοποίησή τους (Pasek et al., 2009). Όλα τα παραπάνω ορθώς σχετίζονται και με τη μεγαλύτερη άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων την οποία φαίνεται να αισθάνονται περισσότερο οι χρήστες με μειωμένη όραση παρά αυτοί με νομική τύφλωση. Αυξημένη άνεση στη δημοσίευση ερωτήσεων φαίνεται να αισθάνονται επίσης και οι απόφοιτοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης έναντι των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με κινητική αναπηρία, γεγονός που οφείλεται και στην αυξημένη συνολική δραστηριοποίηση των πρώτων στο Facebook έναντι των δεύτερων. Στο σύνολο της δραστηριοποίησης μέσω του Facebook φαίνεται πως τα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μεγαλύτερη δραστηριοποίηση από ότι οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, φαίνεται πως όσο αυξανόταν η ηλικία και η ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας τόσο μειωνόταν η συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά τους, ενώ αντίθετα η μεγάλη ηλικία εμφάνισης των προβλημάτων όρασης συνεπάγεται και μεγάλη συμμετοχή σε ομάδες που συνάδουν με τα ενδιαφέροντα των χρηστών. Στα άτομα με κινητική αναπηρία η επικοινωνία με την οικογένεια μειωνόταν όσο αυξανόταν η ηλικία ενώ φαίνεται να αυξανόταν όσο πιο συχνή ήταν η καθημερινή τους ανεξάρτητη μετακίνηση. Όσο αυξανόταν το ηλικιακό εύρος των συμμετεχόντων τόσο μειωνόταν και ο αριθμός των «Φίλων» που επέλεξαν να έχουν στο Facebook, το οποίο συνεπάγεται και μειωμένη συνολική δραστηριοποίηση που σχετίζεται επίσης με την υψηλή ηλικία εμφάνισης της κινητικής αναπηρίας. Η αυξημένη λειτουργικότητα των χεριών στα άτομα με κινητική αναπηρία και η συχνή ανεξάρτητη μετακίνηση των ατόμων με οπτική αναπηρία αποτελούσε προϋπόθεση αυξημένης δραστηριοποίησης στον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook. Η ηλικία επίσης φαίνεται να επηρέαζε το βαθμό στον οποίο οι συμμετέχοντες πίστευαν ότι η δραστηριοποίηση μέσω Facebook βοηθά στην κοινωνικοποίησή τους, με τους μεγαλύτερους σε ηλικία να θεωρούν πως το Facebook ενισχύει λιγότερο την κοινωνική συναναστροφή τους. Εφόσον οι προαναφερθέντες είχαν τη συγκεκριμένη αντίληψη τα αποτελέσματα της έρευνας σωστά έδειξαν πως το πλήθος των απαντήσεων που λαμβάνουν από τους «Φίλους» τους είναι μικρότερο από ότι των συμμετεχόντων νεότερης ηλικίας.

Αναφορικά με τους διάφορους τύπους νοημοσύνης και τη χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook φαίνεται πως επιβεβαιώνεται η άποψη του Howard Gardner, σύμφωνα με την οποία όλοι οι άνθρωποι διαθέτουμε πλήθος νοημοσυνών,

ανεπτυγμένων σε διαφορετικό κάθε φορά βαθμό, τις οποίες χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητά μας (Gardner, 1983). Ακολούθως, οι δεσμοί φιλίας συνδέονταν με ένα εύρος νοημοσυνών, συγκεκριμένα όσο αυξημένη είναι η διαπροσωπική νοημοσύνη τόσο αυξημένος είναι και ο αριθμός των δυνατών δεσμών φιλίας των ατόμων, ενώ το μεγάλο πλήθος αδύναμων δεσμών συσχετίζεται με την αυξημένη ενίσχυση της ενδοπροσωπικής, της μουσικής, της διαπροσωπικής και της σωματικής – κιναισθητικής νοημοσύνης των ατόμων με οπτική αναπηρία και πιο συγκεκριμένα, περισσότερο των ατόμων με μειωμένη όραση. Η συνολική επικοινωνία μέσω του Facebook όπως προαναφέρθηκε συνδεόταν με τη διαπροσωπική και την ενδοπροσωπική νοημοσύνη των χρηστών με κινητική αναπηρία ενώ στα άτομα με οπτική αναπηρία συσχετιζόταν και με τη γλωσσική νοημοσύνη

Η αυξημένη συμμετοχή των ωρών χρήσης του Facebook συσχετιζόταν με τη μειωμένη λογική – μαθηματική, μουσική και σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη, ενώ η συμμετοχή σε ομάδες αναφορικά με τα ενδιαφέροντα και την αναπηρία των χρηστών συνδέονταν με την αυξημένη ενδοπροσωπική, διαπροσωπική και σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη στα άτομα με οπτική αναπηρία. Όσο περισσότερο επιθυμούσαν οι συμμετέχοντες να επικοινωνούν με τα κοινωνικά τους δίκτυα τόσο δια ζώσης όσο και από τον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης του Facebook τόσο περισσότερο ενισχύονταν και η διαπροσωπική τους νοημοσύνη. Τα παραπάνω επιβεβαιώνουν και την επιστημονική τοποθέτηση του Pishghadam σύμφωνα με την οποία η διαπροσωπική νοημοσύνη επιτρέπει στους ανθρώπους να γνωρίζουν τα συναισθήματα, τα κίνητρα και τις προθέσεις των άλλων. Η ενίσχυση των παραπάνω δεξιοτήτων πραγματοποιείται μέσω της επικοινωνίας (Pishghadam, 2009). Ακόμη, για τα άτομα με κινητική αναπηρία, η αυξημένη διαπροσωπική νοημοσύνη συνδεόταν και με την αυξημένη άνεση των χρηστών να δημοσιεύουν ερωτήσεις, οι οποίες υφίστανται στα πλαίσια της επικοινωνίας. Ακολούθως, καθώς το πλήθος των απαντημένων ερωτήσεων από τους «Φίλους» των χρηστών συγκαταλέγεται μέσα στο επικοινωνιακό πλαίσιο, ορθώς παρατηρείται στην έρευνα πως οι συμμετέχοντες που λάμβαναν αυξημένο αριθμό απαντήσεων είχαν αυξήσει σε μεγάλο βαθμό τη διαπροσωπική και την ενδοπροσωπική νοημοσύνη. Για τα άτομα με οπτική αναπηρία, η συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων φαίνεται πως συνδεόταν περισσότερο με τη γλωσσική και τη σωματική – κιναισθητική νοημοσύνη παρά με την ενδοπροσωπική και τη διαπροσωπική νοημοσύνη, όπως συμβαίνει με τα άτομα με κινητική αναπηρία. Φαίνεται πως οι πρώτοι εστιάζουν περισσότερο στη λεξιλογική φύση των ερωτήσεων και στην άνεση των χρηστών να προβούν σε δημοσιεύσεις,

ενώ οι δεύτεροι το ενσωματώνουν κι αυτό όπως και τα προαναφερθέντα στο σύνολο του επικοινωνιακού πλαισίου.

Τα αποτελέσματα που αναδείχθηκαν ερευνούν τον τρόπο καθώς και τη συχνότητα με τα οποία οι πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης σχετίζονται με το εύρος του κοινωνικού δικτύου του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook στα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία. Η εξέλιξη του διαδικτύου και όλων των παροχών που αυτό προσφέρει αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής μας δραστηριότητας σύμφωνα με όσα αναδεικνύει η ενίσχυση των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης μέσω της επικοινωνίας των ατόμων από το Facebook. Προγενέστερες έρευνες, ενισχύουν την παρούσα θέση καθώς, ανέδειξαν τις θετικές εξελίξεις που επιφέρουν οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης αναφορικά με την αυτοβελτίωση, την ενίσχυση της κοινωνικοποίησης και την αλληλεπίδραση στα άτομα με αναπηρίες (Gage, 2013).

Η έρευνα και τα αποτελέσματα αυτής μπορούν να θεωρηθούν ως έναυσμα για περαιτέρω ενημέρωση της επιστήμης της ψυχολογίας η οποία εστιάζει το ενδιαφέρον της στα άτομα με κινητική και οπτική αναπηρία αλλά και στον τομέα της εκπαίδευσης αυτών των ατόμων, αφού οι πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα τα τελευταία χρόνια και στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Ακολούθως, όλα τα πορίσματα της έρευνας δεν εστιάζουν μόνο στην αναπηρία ως προς το σώμα, αλλά ως προς την βελτίωση των καθημερινών δεξιοτήτων και την ανάδειξη των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης που υφίστανται σε κάθε ανθρώπινη ύπαρξη. Τα άτομα με αναπηρία διαθέτουν επίσης πολλές από αυτές τις δεξιότητες τις οποίες είτε τις αναδεικνύουν είτε τις ενισχύουν μέσω της χρήσης του διαδικτύου και αυτό καθιστά τον καθέναν ξεχωριστό ον. Έτσι θα πρέπει μέσω της εκπαίδευσης αλλά και της ψυχολογίας να γίνει αντιληπτή η συνύπαρξη των διαφόρων ανθρώπινων νοημοσυνών που διαθέτουν τα άτομα με οπτική και κινητική αναπηρία συνδυαστικά με την εκμάθηση της αποτελεσματικής χρήσης του διαδικτύου. Όπως αναδείχθηκε και στην έρευνα, η επικοινωνία των ατόμων με αναπηρία με το εύρος του κοινωνικού τους δικτύου, μέσω του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook, ενισχύει την κοινωνικοποίηση και επιτρέπει στα άτομα αυτά να εκφράζονται ανοιχτά και να γνωρίζουν καλύτερα τόσο τους ανθρώπους όσο και τις ανεπτυγμένες δεξιότητες που διαθέτουν οι ίδιοι.

2. Περιορισμοί της έρευνας

Η παρούσα εργασία ενέχει ορισμένους περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το δείγμα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της δειγματοληψίας ευχέρειας ή ευκολίας έχοντας ως συνέπεια τα αποτελέσματα να μην είναι γενικεύσιμα. Ακόμη, αναφορικά με το εύρος των ερωτηματολογίων, πολλοί από τους ερωτώμενους ενδέχεται να αρνήθηκαν να λάβουν μέρος στην έρευνα για το λόγο ότι το πλήθος των ερωτήσεων ήταν μεγάλο και διέθετε ορολογίες που γίνονται αντιληπτές μόνο σε όσους κάνουν συχνή χρήση του Facebook. Εντούτοις ορισμένα άτομα ενδέχεται να διατηρούσαν λογαριασμούς στον συγκεκριμένο ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης χωρίς όμως να κάνουν χρήση αυτού, με αποτέλεσμα να μην έλαβαν ποτέ το προσωπικό μήνυμα που τους έστειλε η ερευνήτρια στο λογαριασμό τους.

Επιπρόσθετα, η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ενός ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς για το λόγο αυτό πολλοί από τους συμμετέχοντες παρά την προσπάθεια της ερευνήτριας να παραθέσει παραδείγματα στις ερωτήσεις, ίσως να μην αντιλήφθηκαν την έννοια των δυνατών και αδύναμων δεσμών του κοινωνικού τους δικτύου στο Facebook. Το προαναφερθέν είχε ως αποτέλεσμα να υφίσταται αυξημένη τυπική απόκλιση μεταξύ των τιμών που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες της έρευνας. Αναφορικά με την πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου, έγινε χρήση του εργαλείου των Tirri, Nokelainen και Komulainen, 2013 που σχετίζεται με τη σύσταση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης. Το παρόν μπορεί να αποτελεί σταθμισμένο εργαλείο, παρά όλα αυτά αναφέρεται μόνο στους επτά πρώτους τύπους νοημοσύνης σύμφωνα με την αρχική θεωρία του Howard Gardner, ο οποίος όμως, όπως κατέστη γνωστό και από την ερευνήτρια στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, ανέδειξε στην πορεία των ερευνών του και άλλους, νέους τύπους νοημοσύνης.

Ακόμη, το δεύτερο εργαλείο της παρούσας έρευνας που σχετίζεται με τη χρήση του Facebook αποτελεί ένα αυτοσχέδιο σύνολο ερωτήσεων που συστάθηκε από προηγούμενη ερευνήτρια με βάση τη σχετική βιβλιογραφία και όχι από ένα ενιαίο σταθμισμένο εργαλείο του οποίου η αξιοπιστία και η εγκυρότητα θα μπορούσε να είναι ήδη διαπιστωμένη και εδραιωμένη από προηγούμενες έρευνες (Gkatzola,2020) .

3. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η παρούσα έρευνα εστιάζει το ενδιαφέρον της στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης σύμφωνα με τη θεωρία του Howard Gardner, της χρήσης του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook αλλά και τη συχνότητα επικοινωνίας με το εύρος του κοινωνικού δικτύου των ατόμων με κινητική και οπτική αναπηρία. Έρευνες παρόμοιας θεματικής απουσιάζουν από τον ερευνητικό χώρο για το λόγο αυτό θα ήταν εύλογο να αποτελούσε έναυσμα για μελλοντικές έρευνες.

Ακολούθως, μελλοντικοί ερευνητές θα μπορούσαν να εστιάσουν σε αυτές τις δύο μεταβλητές προσθέτοντας και μια τρίτη, η οποία να αναφέρεται στον βαθμό άνεσης των ατόμων κατά την επικοινωνία τους με τα κοινωνικά δίκτυα μέσω του Facebook και έπειτα να διερευνηθεί η σχέση αυτών με την σύσταση και ενίσχυση του προφίλ των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης. Έτσι, στην έρευνα θα συμπεριλαμβάνονταν και ποιοτικές μέθοδοι μαζί με τις ποσοτικές. Επίσης, η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να διενεργηθεί και με διαφορετικούς συμμετέχοντες από αυτούς που συμμετείχαν στις ομάδες εστίασης.

4. Συμπεράσματα

Στην παρούσα έρευνα, οι δύο πιο ανεπτυγμένοι τύποι νοημοσύνης αποτέλεσαν η διαπροσωπική και η ενδοπροσωπική νοημοσύνη. Και οι δύο προϋποθέτουν αυστηρά την επικοινωνία με άλλους ανθρώπους, την κατανόηση των προθέσεων, την αναγνώριση των επιθυμιών αλλά και τη γνώση των προσωπικών κινήτρων. Ακολουθούν ομοίως και οι υπόλοιποι τύποι νοημοσύνης οι οποίοι ήταν περισσότερο ανεπτυγμένοι στο επίπεδο της συνολικής δραστηριοποίησης των χρηστών σε αυτές τις δύο ομάδες κατά τη χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook.

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων διατηρούσε αυξημένο πλήθος «Φίλων» στο προσωπικό τους προφίλ και έκαναν καθημερινή χρήση του ιστοτόπου κοινωνικής δικτύωσης του Facebook. Η συχνότερη επικοινωνία μέσω του Facebook και για τις δύο ομάδες πραγματοποιούνταν με τους «Φίλους» των χρηστών, ενώ η συχνότερη διαζώσης επικοινωνία γινόταν με την οικογένεια. Αυτό αναδεικνύει και την αυξημένη διαπροσωπική και ενδοπροσωπική νοημοσύνη που διέθεταν. Οι συμμετέχοντες με

κινητική αναπηρία επέλεξαν να δραστηριοποιούνται περισσότερο ενεργά και να επικοινωνούν σε τακτά χρονικά διαστήματα με το κοινωνικό τους δίκτυο. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες με οπτική αναπηρία έδειχναν να προτιμούν κυρίως την παθητική κατανάλωση περιεχομένου που παράγουν άλλοι χρήστες – «Φίλοι» αυτών και την αλληλεπίδραση. Επικοινωνούσαν ελάχιστα με την οικογένεια και τους γνωστούς από το Facebook ενώ φαίνεται να προτιμούν περισσότερο τη δια ζώσης επικοινωνία κυρίως τα άτομα που μετακινούνταν ανεξάρτητα με μεγαλύτερη συχνότητα.

Η δραστηριότητα των χρηστών στο Facebook διαφοροποιούνταν με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους εκτός από αυτό του φύλου το οποίο δεν επηρέαζε άμεσα, εφόσον δεν υπήρξε διαφορά στον τρόπο χρήσης του Facebook μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι νέοι ηλικιακά χρήστες ή οι χρήστες των οποίων η αναπηρία εμφανίστηκε σε μικρή ηλικία συμμετείχαν με μεγαλύτερη συχνότητα στο Facebook. Ακολούθως, στα άτομα με κινητική αναπηρία, η αυξημένη ανεξάρτητη μετακίνηση συνεπαγόταν αυξημένη συναναστροφή με γνωστούς τόσο στο Facebook όσο και από κοντά. Επίσης, η αυξημένη λειτουργικότητα χεριών συνεπάγεται με την αυξημένη δραστηριοποίηση. Στα άτομα με οπτική αναπηρία, τα οποία είναι κινητικά ανεξάρτητα σε υψηλό βαθμό, παρατηρήθηκε τάση αύξησης της επικοινωνίας μέσω του κοινωνικού δικτύου του Facebook αλλά και δια ζώσης με τους γνωστούς. Συνεπώς η αυξημένη ανεξάρτητη μετακίνηση συνδεόταν και με την αυξημένη δραστηριοποίηση στο Facebook καθώς τα άτομα ένιωθαν μεγαλύτερη άνεση και αυτοπεποίθηση. Τα άτομα με μειωμένη όραση φαίνεται πως ήταν περισσότερο δραστήρια στο επικοινωνιακό τους πλαίσιο και αριθμούσαν τους περισσότερους «Φίλους», έναντι των νομικά τυφλών ατόμων, οι οποίοι επέλεξαν να επικοινωνούν πιο συχνά δια ζώσης με την οικογένειά τους.

Η αυξημένη επιθυμία των συμμετεχόντων για επικοινωνία με τα κοινωνικά τους δίκτυα τόσο δια ζώσης όσο και μέσω του Facebook συνεπάγεται με την αυξημένη τάση διαπροσωπικής, ενδοπροσωπικής και χωρικής νοημοσύνης για τα άτομα με κινητική αναπηρία ενώ για τα άτομα με οπτική αναπηρία ισχύουν όλες οι προηγούμενες προστιθέμενες και της γλωσσικής νοημοσύνης. Στην ίδια ομάδα, οι υπόλοιποι τύποι νοημοσύνης γίνονται αντιληπτοί μέσα από το πλήθος των δραστηριοποιήσεων στο Facebook. Επίσης, αναφορικά με τα άτομα με κινητική αναπηρία, η αυξημένη άνεση των χρηστών να επιλέγουν να δημοσιεύουν ερωτήσεις στο προσωπικό τους προφίλ συνδέεται με τα αυξημένα επίπεδα διαπροσωπικής νοημοσύνης. Αντίθετα, τα άτομα με

οπτική αναπηρία, φαίνεται πως συνδέουν δραστηριότητες που σχετίζονται με τη δημοσιοποίηση προσωπικών σκέψεων και προβληματισμών προς απάντηση με τη γλωσσική νοημοσύνη, γεγονός που δείχνει ότι εστιάζουν περισσότερο το ενδιαφέρον τους στη λεξιλογική φύση των ερωτήσεων παρά πιστεύουν ότι ανήκουν στο υποσύνολο του γενικότερου επικοινωνιακού πλαισίου. Για το λόγο αυτό και επιδιώκουν να επικοινωνούν με τους δυνατούς δεσμούς, δηλαδή τα άτομα που γνωρίζουν και νιώθουν οικεία κατά τη συναναστροφή τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Al-Qamash, M. N. (2012) The multiple intelligences relationship with some demographic variables among a sample of students with learning difficulties, *Journal of Educational and Psychological Studies*, 6(2), 59–75. <https://doi.org/10.24200/jeps.vol6iss2pp59-75>
- Al-Zoubi, S. M., & Al-Adawi, F. A. (2019). Effects of instructional activities based on multiple intelligences theory on academic achievement of Omani students with dyscalculia. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 7(1), 1–25. <https://doi.org/10.17478/jegys.515102>
- Alexa. (2014). The top 500 sites on the web. Ανακτήθηκε Σεπτεμβρίου 7, 2021 από: <http://www.alexacom/topsites>
- Baumgartner, J. C., & Morris, J. S. (2010). MyFaceTube politics: Social networking web sites and political engagement of young adults. *Social Science Computer Review*, 28(1), 24–44. doi:10.1177/0894439309334325
- Allix, N.M. (2000). The theory of multiple intelligences: A case of missing cognitive matter. *Australian Journal of Education*, 44, 272–288. doi:10.1177/000494410004400306
- Almeida, L. S., Prieto, M. D., Ferreira, A. I., Bermejo, M. R., Ferrando, M., & Ferrándiz, C. (2010). Intelligence assessment: Gardner multiple intelligence theory as an alternative. *Learning and Individual Differences*, 20(3), 225–230. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2009.12.010>
- Ames, M., Naaman, M., (2007). Why we tag. *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems - CHI '07* -, (), 971–. doi:10.1145/1240624.1240772
- Amichai-Hamburger, Y., & Vinitzky, G. (2010). Social network use and personality. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1289–1295. doi:10.1016/j.chb.2010.03.018

- Baggerly, T. (2019). Empowering reading literacy fusing learning styles and electronic readers: An exploratory mixed methods study. (*Διδακτορική διατριβή, University of Phoenix*)
- Baker, S. A., & Walsh, M. J. (2018). “Good Morning Fitfam”: Top posts, hashtags and gender display on Instagram. *New Media & Society*, 146144481877751. doi:10.1177/1461444818777514
- Baroni, F., & Lazzari, M. (2013), Tecnologie informatiche e diritti umani per un nuovo approccio all’accessibilità. *Italian Journal of Disability Studies*, 1(1), 79-92.
- Bartholomew, D., J., (1995). Spearman and the origin and development of factor analysis. *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*. 48(2). <https://doi.org/10.1111/j.2044-8317.1995.tb01060.x>
- Beer, D., (2008). Social network(ing) sites...revisiting the story so far: A response to danah boyd & Nicole Ellison. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(2), 516–529. doi:10.1111/j.1083-6101.2008.00408.x
- Bergström, T., & Bäckman, L. (2013). Marketing and PR in Social Media : How the utilization of Instagram builds and maintains customer relationships (Dissertation). Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-90410>
- Beaujean, A. A., & Benson, N.F. (2019). Theoretically-consistent cognitive ability test development and score interpretation. *Contemporary School Psychology*, 23(2), 126–137. <https://doi.org/10.1007/s40688-018-0182-1>
- Bornstein, M. H., & Sigman, M. D. (1986). Continuity in mental development from infancy. *Child Development*, 57(2), 251–274. <https://doi.org/10.2307/1130581>
- Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: A meta-analysis of current

research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524-538. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 29, 2021, από: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1008542>.

Boyd, D. (2006). Friends, friendsters, and myspace top 8: Writing community into being on social network sites. *FirstMonday* 11(2), 1-19. DOI:10.5210/fm.v11i12.1418

Boyd, D., M., & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210–230. doi:10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x

Boyd, D., & Ellison, N. (2008). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210-230. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>

Bozkurt, A., Karadeniz, A., & Koçdar, S. (2017). Social networking sites as communication, interaction, and learning environments: Perceptions and preferences of distance education students. *Journal of Learning for Development*, 4 (3), 348-365.

Buglass, S. L., Binder, J. F., Betts, L. R., & Underwood, J. D. M. (2017). Motivators of online vulnerability: The impact of social network site use and FOMO. *Computers in Human Behavior*, 66, 248–255. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.09.055>

Bundon, A., & Clarke, L- H. (2015). Unless you go online you are on your own: blogging as a bridge in para-sport. *Disability & Society*, 30(2), 185-198. doi:10.1080/09687599.2014.973477

Burke, M., Kraut, R., & Marlow, C. (2011). Social Capital on Facebook: Differentiating Uses and Users. *In Proceedings of the 2011 Annual Conference on Human Factors in Computing Systems*. 571-580. <https://doi.org/10.1145/1978942.1979023>

- Burke, M., Marlow, C., & Lento, T. (2009). Feed me. *Proceedings of the 27th International Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI 09*. doi:10.1145/1518701.1518847
- Cain, J., Policastri, A., (2011). Using Facebook as an Informal Learning Environment. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 75(10), 207–. doi:10.5688/ajpe7510207
- Carroll, J., B., (1982). The measurement of intelligence. In Stenberg R. J. (Ed.). *Handbook of human intelligence*, Cambridge, U. K.: Cambridge University Press. P(29,120).
- Carstensen, T., (2009). Gender Trouble in Web 2.0. Gender perspectives on social network sites, wikis and weblogs. *International Journal of Gender, Science and Technology* 1(1), 106-127
- Cassidy, J. (2006). Me media. How Hanging out on the Internet Became Big Business. *The New Yorker*, 6(4), 50–59.
- Chao-Fernandez, R., Gisbert-Causdeli, V., & Vazquez-Sanchez R., (2020). Emotional training and modification of disruptive behavior through computer-game-based therapy in secondary education. *Applied Sciences*, 10(5), 1796–1816. <https://doi.org/10.3390/app10051796>
- Checkley, K., (1997). The First Seven...and the Eighth: A Conversation with Howard Gardner. *Educational Leadership*, 55(1), 8-13. ID: 3022623
- Chen, J.-Q., Moran, S., & Gardner, H., (2009). Multiple intelligences around the world. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cheng, X., Dale, C. and Liu, J. (2008) Statistics and social network of YouTube videos quality of service. *Proceedings of 16th International Workshop on IWQoS, 2–4 June, Enschede, The Netherlands*, pp.229–238.

- Collis J., M., Messick S., J., & Schiefele U., (2001). Intelligence and Personality: Bridging the Gap in Theory and Measurement. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, publishers, P(3).
- Croft, M. (2007). Behavioural targeting – it could be the holy grail of online advertising. *Marketing Week* 30(13), 36- 37
- Deary, I., (2001). Intelligence: A Very Short Introduction. Oxford University Press. ISBN: 0192893211. DOI:10.1093/actrade/9780192893215.001.0001
- Dennis, D. (2014, April 16). Successfully social: A non-profit's guide to modern social media marketing. Senior Honor Theses. Paper 454. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://digitalcommons.liberty.edu/honors/454/>
- Dickinson, D., Campbell, L., & Campbell, B., (1996). Teaching & Learning through Multiple Intelligences. ISBN-0-205-16337-8.
- Döring, N. (2002). Personal Home Pages on the Web: A Review of Research. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 7(3). Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://jcmc.indiana.edu/vol7/issue3/doering.html>
- Dubovik, O. (2013). Instagram as instrument of marketing. *Majesty of marketing*, 39. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, από: <http://mk.nmu.org.ua/ua/npd/majesty2013/majesty2013.pdf#page=39>
- El-Banna, A. E. (2019). The effects of multiple intelligences training program on improving reading comprehension skills of reading of the disabled primary six students. *International Journal of Psycho-Educational Sciences*, 8(1), 64–69.
- Ellison, N., B., & Boyd, D., M., (2013). Sociality Through Social Network Sites. *Oxford University Press*. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199589074.013.0008
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of facebook “friends:”

- social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143-1168.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00367.x>
- Ellison, N., Hancock, J. T., and Toma, C. L. (2012). Profile as Promise: A Framework for Conceptualizing Veracity in Online Dating Self-Presentations. *New Media & Society*, 14(1): 45–62
- Ester, P. & Vinken, H., (2003). Internet alternative debating civil society: on the fear for civic decline and hope for the internet alternative. *International Sociology*, 18, 659-680
- Fancher, R. E., (1983) 'Francis Galton's African ethnography and its role in the development of his psychology'. *British Journal for the History of Science* 16: 67-79. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0007087400019531>
- Fancher, R. E., (2004). The concept of race in the life and thought of Francis Galton. In A. S. Winston (Ed.), *Defining difference: Race and racism in the history of psychology*. *American Psychological Association*, 49–75
<https://doi.org/10.1037/10625-003>
- Fancher, R. E., (2009). Scientific cousins: The relationship between Charles Darwin and Francis Galton. *American Psychologist*, 64(2), 84–92.
 DOI:10.1037/a0013339
- Fasko, D., (2001). An analysis of multiple intelligences theory and its use with the gifted and talented. *Review*, 23(3), 126–130. doi:10.1080/02783190109554083
- Ferlino, L., & Manca, S. (2015). Social network e disabilità. Risultati di un'indagine italiana. Rapporto tecnico ITD-CNR, Dicembre 2015. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 31, 2021, από: https://www.researchgate.net/publication/287997626_Social_network_e_disabilita_Risultati_di_un%27indagine_italiana

- Fono, D., & Goldie, R., K., (2006). Hyperfriendship and beyond: Friends and social norms on LiveJournal. In M. Consalvo and C. Haythornthwaite Internet research annual, 4, 91–103. New York: Peter Lang
- Gage, E. A. (2013). Social networks of experientially similar others: Formation, activation, and consequences of network ties on the health care experience. *Social Science & Medicine*, 95, 43–51. doi:10.1016/j.socscimed.2012.09.0
- Galton, F., (1904). Eugenics: Its Definition, Scope and Aims. *The Sociological Review*, 1(1), 43–51. doi:10.1177/0038026104SP100104
- Gardner, H., (1983, 1993). Frames of mind. New York, NY: Basic Books
- Gardner, H., (1987). The theory of multiple intelligences. *Annals of Dyslexia*.37(-) 19–35
- Gardner, H. & Hatch, H., (1989) Multiple Intelligences to School: Educational Implications of the Theory of Multiple Intelligence. *Educational Researcher*, 18, 4-9. <http://dx.doi.org/10.2307/1176460>
- Gardner, H. (1999). Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century. New York: Basic Books.
- Gardner, H., (2006). Multiple intelligences: New horizons (Rev. ed.). Basic Books.
- Gatzola, A., (2020). Χρήση του Facebook και ποιότητα ζωής των ατόμων με οπτική αναπηρία. *Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη, 2020*
- GIPPS, C., (1999). Chapter 10: Socio-Cultural Aspects of Assessment. *Review of Research in Education*, 24(1), 355–392. doi:10.3102/0091732x024001355
- Goldstein, H.,(2012). Francis Galton, measurement, psychometrics and social progress. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*, 19(2), 147-158. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2011.614220>

- Gottfredson, D., C., (1986). An empirical test of school-based environmental and individual interventions to reduce the risk of delinquent behavior. *Criminology*, 24(4), 705-731. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1986.tb01508.x>
- Guilford, J. P., (1967). Creativity Yesterday, today and tomorrow. *The Journal of Creative Behavior*, 1(1), 1-14.
- Guha, S., Tang, K., & Francis, P., (2008). Proceedings of the first workshop on Online social networks - *WOSP '08 - NOYB*. , (), 49–. doi:10.1145/1397735.1397747
- Han JM, Kim C, Kim HY, & Song MY (2009) Analysis of OASIS to improve web accessibility for handicapped patrons. *Proc Korea Assoc Comp* 36(1):132–136.
- Hartika D., Sariwulan, & Wulan, A., R., (2019). Relationship between naturalist intelligence with environmental attitude. *International conference on biology and applied science (icobas) - malang, indonesia*, 2120(-), doi:10.1063/1.5115717
- Hatch, T. & Gardner, H. (1996). If Binet had looked beyond the classroom: the assessment of multiple intelligences. *The NAMTA Journal*. 21 (2) 5-29.
- Hedman, H. B. (1938). A critical comparison between the solutions of the factor problem offered by Spearman and Thurstone. *Journal of Educational Psychology*, 29(9), 671–685. <https://doi.org/10.1037/h0059302>
- Haythornthwaite, C. (2005). Social networks and Internet connectivity effects. *Information, Communication & Society*, 8(2), 125–147. doi:10.1080/13691180500146185
- Hogan, B. (2008). Analysing social networks via the internet. In N. Fielding, R. Lee, & G. Blank. *The handbook of online research methods*. Thousand Oaks, CA:Sage. <http://dx.doi.org/10.4135/9780857020055.n8>
- Holmes, K. M., & O'Loughlin, N. (2014).The experiences of people with learning

disabilities on social networking sites. *British Journal of Learning Disabilities*, 42(1) 3-7.

Huey, L. S., & Yazdanifard, R. (2014). How Instagram can be used as a tool in social network marketing. *Center for Southern New Hampshire University (SNHU)*.

Instagram seeks right to sell access to photos to advertisers. (2012, December 18).

BBC News. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://www.bbc.com/news/technology-20767537>

Jadhav, N.P. & Kamble, R.S. & Patil, M.B. (n.d.). Social media marketing: the next generation of business trends. *IOSR Journal of Computer Engineering (IOSR-JCE)*, 45-49. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://www.iosrjournals.org/iosr-jce/papers/sicete-volume2/21.pdf>

Jensen, A. R., (2002). Galton's legacy to research on intelligence. *Journal of Biosocial Science*, 34(2), 145–172. <https://doi.org/10.1017/S0021932002001451>

Jensen, A. R., (2011). The theory of intelligence and its measurement. *Intelligence*, 39(4), 171-177. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2011.03.004>

Joinson, A., N., (2008). Looking at, looking up or keeping up with people?.

Proceeding of the twenty-sixth annual CHI conference on Human factors in computing systems - CHI '08 -, (0), 1027–. doi:10.1145/1357054.1357213

Kallen., N., (2009). Twitter blog: Soon to Launch: Lists. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://tinyurl.com/lists-launch>.

Kelly, D., & Tangney, B., (2005). Matching and Mismatching Learning Characteristics with Multiple Intelligence. *Proceedings of the 12th International Conference on Artificial Intelligence in Education*, Amsterdam, The Netherlands

Kent, P., (2017). Fluid intelligence: A brief history. *Applied Neuropsychology: Child*.

6(3). 193-203. <https://doi.org/10.1080/21622965.2017.1317480>

Kestel, M., & Kılıç, M., (2020). Ethics and safety unit in the context of multiple intelligence theory. *Turquoise International Journal of Educational Research and Social Studies*. 2(2). 12-19.

Kimble, G., A., & Wertheimer, M., (2003). Portraits of Pioneers in Psychology. *Psychology Press*. 5(1). ISBN: 9781410607638. P. 78-79.

Kivunja, C. (2015a). Teaching, Learning and Assessment: Steps towards Creative Practice. Melbourne: Oxford University Press.

Komninou, I., (2010). New Pedagogical Theories in Practice: Multiple Intelligences and eTwinning. Ανακτήθηκε Σεπτεμβρίου, 18, 2021 από http://etwinning.sch.gr/files/MI_eTwinning.pdf

Kwak, H., Lee, C., Park, H. & Moon, S. (2010) What Is Twitter, a Social Network or a News Media? ACM: Proceedings of the 19th International Conference on World Wide Web, New York, 591-600. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1772751>

Lampe C, Ellison N, & Steinfield C (2006) A face(book) in the Cyworld: social searching vs. social browsing. In: *Proceedings of the 2006 20th anniversary conference on computer supported cooperative work*, pp 167–170

Landin, J. M. (2017). Accessible business instruction (ABI): A new model for business education. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 17(7), 96–105

Lange, P. G. (2007). Publicly Private and Privately Public: Social Networking on YouTube. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 361–380. doi:10.1111/j.1083-6101.2007.00400.x

- Lee, H. M., (2012). Study on the use of social network service by the visually impaired.
Ph.D. Dissertation, Dong-A University, Korea
- Lee, S. M., Hong, S.-G., An, D.-H., & Lee, H.-M. (2013). Disability users' evaluation of the web accessibility of SNS. *Service Business*, 8(4), 517–540. doi:10.1007/s11628-013-0205-y
- Leary, M., R., & Baumeister, R., F., (2000). The nature and function of self-esteem: Sociometer theory. In: Zanna MP, editor. *Advances in experimental social psychology*. 32(1), 1–62.
- Lin, C. P., & Bhattacharjee, A. (2008). Elucidating individual intention to use interactive information technologies: The role of network externalities. *International Journal of Electronic Commerce*, 13, 85–108.
- Lin, K.-Y., & Lu, H.-P. (2011). Why people use social networking sites: An empirical study integrating network externalities and motivation theory. *Computers in Human Behavior*, 27(3), 1152–1161. doi:10.1016/j.chb.2010.12.009
- Lynn, R., (1991). Race Differences in Intelligence: a Global Perspective. *The mankind quarterly*, 31(3), 255-296. DOI:10.46469/mq.1991.31.3.5
- Manikonda, L., Hu, Y., & Kambhampati, S., (2014). What we instagram: A first analysis of instagram photo content and user types. *In Proceedings of the 8th International Conference on Weblogs and Social Media, ICWSM 2014*, 595-598.
- Martin, R., A., (2006). Sense of humor, emotional intelligence, and social competence. , 40(6), 1202–1208. doi:10.1016/j.jrp.2005.08.005
- McCarty, C., Killworth, P. D., Bernard, H. R., Johnsen, E. C., & Shelley, G. A. (2001). Comparing two methods for estimating network size. *Human Organization*, 60, 28-39.
- Michell, J., (2012). Alfred binet and the concept of heterogeneous orders. *Frontiers in*

- Μπράττισης, Θ., Καρασπύρου, Ι. & Κυρίδης, Α. (2010). Ιστοχώροι κοινωνικής δικτύωσης: Απόψεις εφήβων για ζητήματα ασφάλειας και ενημέρωσης. Α. Τζιμογιάννης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», τόμος ΙΙ, σ. 803-810 Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.
- Musick, M., & Wilson, J., (2008). *Volunteers: A social profile*. Bloomington: Indiana University Press.
- Office for National Statistics. (2013). *Social networking: The UK as a leader in Europe*. SouthWales: Office for National Statistics. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021 από: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/rdit2/internetaccess—households-and-individuals/social-networking—the-uk-as-a-leader-in-europe/sty-social-networking-2012.html>.
- Myers, S. A., Sharma, A., Gupta, P., & Lin, J., (2014). Information network or social network? The structure of the twitter follow graph. *In Proceedings of the 23rd International Conference on World Wide Web*, 493–498. Seoul, Korea: ACM.
- Naaman, M., Boase, J., & Lai. C., H., (2010). Is it really about me?: Message content in social awareness streams. *In Proceedings of CSCW*.
- Nicolas, S., Coubart, A., & Lubart, T., (2014). The program of individual psychology (1895-1896) by Alfred Binet and Victor Henri. *L'Année Psychologique*, 114(1), 5–60. <https://doi.org/10.4074/S000350331400102x>
- Nobre, C. N., Meireles, M. R. G., Silva, D. B. F. D., Faria, A. H., & Vieira, N., (2018). Emotionally Oriented Analysis of the Experiences of Visually Impaired People on Facebook. *ACM Transactions on Accessible Computing*, 11(3), 1–21. doi:10.1145/3230739
- O'Reilly, T., (2009). What is Web 2.0: Design patterns and business models for the next

generation of software. Ανακτήθηκε Σεπτεμβρίου 28, 2021, από :
<http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>

Pancer, S. M., Pratt, M., Hunsberger, B., & Alisat, S., (2007). Community and political involvement in adolescence: What distinguishes the activists from the uninvolved. *Journal of Community Psychology*, 35 (6), 741–759. doi:10.1002/jcop.20176

Paolillo, J. C., (2008). Structure and Network in the YouTube Core. *Proceedings of the 41st Annual Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS 2008)*. doi:10.1109/hicss.2008.415

Papacharissi, Z., & Mendelson, A., (2011). Toward a new(er) sociability: Uses, gratifications and social capital on Facebook. In S. Papathanassopoulos (Ed.), *Media perspectives for the 21st century* (pp. 212-230). New York, NY: Routledge.

Papanastasiou, G., Drigas, A., Skianis, C., & Lytras, M. D., (2017). Serious games in K-12 education: Benefits and impacts on students with attention, memory and developmental disabilities. *Electronic Library and Information systems*, 51(4), 424–440. <https://doi.org/10.1108/PROG-02-2016-0020>

Papatga, E., & Ersol, A., (2016). Improving reading comprehension skills through the SCRATCH program. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 9(1), 124-150.

Parks, M., (2010). Who are Facebook Friends. Paper presented at the International Communication Association annual meeting, Singapore.

Pasek, J., More, E., & Romer, D., (2009). Realizing the social internet: Online social networking meets offline civic engagement. *Journal of Information Technology & Politics*, 6, 197–215.

- Pessini, J. Citadin, A. Kemczinski, I., & Gasparini, I., (2013). Avaliao da acessibilidade das funcoes de privacidade do Facebook com pessoas com deficiencia visual. *Revista Latino-Americana de Inovacao e Engenharia de Producao* 1, 76–91. <http://dx.doi.org/10.5380/relainep.v1i1.31887>
- Phillips, H., (2010). Multiple Intelligences: Theory and Application. 11(1). Ανακτήθηκε Σεπτεμβρίου, 25, 2021 από <https://csuepress.columbusstate.edu/pil/vol11/iss1/4>.
- Piechowski, M., (1997). Emotional Giftedness: An Expanded View. *Apex*10(1):37-47
- Pishghadam R 2009 Emotional and verbal intelligences in language learning. *Iranian Journal of Language Studies*3 43–64
- Posner, M., I., (2003). Neural Systems and Individual Differences: A Commentary on Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences.
- Powell, J., (2009). 33 Million people in the room: How to create, influence, and run a successful business with social networking. NJ: FT Press
- Raacke J., and Bonds-Raacke J., (2008). MySpace and Facebook: Applying the uses and gratifications theory to exploring friend-networking sites. *Cyber Psychology & Behavior*, 11(2): 169–174.
- Rains, S. A., & Brunner, S. R., (2014). What can we learn about social network sites by studying Facebook? A call and recommendations for research on social network sites. *New Media & Society*, 17(1), 114–131. doi:10.1177/1461444814546481
- Reichert, R., (2008). Amateure im Netz. Selbstmanagement und Wissenstechnik im Web 2.0. Transcript: Bielefeld
- Roblyer, M. D., Daniel, M., Webb, M., Herman, J., & Witty, J. V., (2010).

- Findings on Facebook in higher education: A comparison of college faculty and student uses and perceptions of social networking sites. *The Internet and Higher Education* 13(3), 134-140. doi:DOI: 10.1016/j.iheduc.2010.03.002
- Roy, W. N.; Dimigen, G., & Taylor, M., (1998). The Relationship between Social Networks and the Employment of Visually Impaired College Graduates. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 92(7), 423–432. doi:10.1177/0145482X9809200703
- Rushton, J. P., (1989) Review of Gould, S. J. An urchin in the storm: essays about books and ideas. *Personal. Individ. Diff.*, 10, 1213-1214.
- Sakaki, T., Okazaki, M., & Matsuo, Y., (2010). Earthquake shakes twitter users: real-time event detection by social sensors. *In ACM Int'l Conference on World Wide Web (WWW)*.
- Salomon, D., (2013). Moving on from Facebook: using Instagram to connect with undergraduates and engage in teaching and learning. *College & Research Libraries News*, 74 (8) 408-412. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 30, 2021, από: <http://crln.acrl.org/content/74/8/408.short>
- Salvation, M., & Adzharuddin, N., A., (2014) The Influence of Social Network Sites (SNS) upon Academic Performance of Malaysian Students. *International Journal of Humanities and Social Science*. 4(10), 37-46.
- Saurabh, S., & Sairam, A. S., (2013). Professors - the new YouTube stars: education through Web 2.0 and social network. *International Journal of Web Based Communities*, 9(2), 212. doi:10.1504/ijwbc.2013.053245
- Schneider, W. H., (1992). After Binet–French intelligence-testing. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 28(2), 111–132
- Sharma, N. K., Ghosh, S., Benevenuto, F., Ganguly, N., & Gummadi, K. P., (2012).

- Inferring Who-is-Who in the Twitter Social Network. *In WOSN'12: Proceedings of the ACM Workshop on Online Social Networks*.55-60. New York, NY: ACM
- Shearer, B., (2004). Multiple intelligences theory after 20 years. *Teachers College Record*, 106(1), 2–16. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2004.00312.x>
- Shpigelman, C.-N., & Gill, C., J., (2014). Facebook use by persons with disabilities. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(3), 610-624.
- Siegler, R., S., (1992). The Other Alfred Binet. *Developmental Psychology*. 28(2). 179-190. DOI:10.1037/0012-1649.28.2.179
- Simmonds, D., (2017). Delivering Multiple-Intelligence driven Instruction: Facebook as Indicators of Multiple Intelligence. *Proceedings of the EDSIG Conference*. ISSN: 2473-3857
- Singh, Y., Makharia, A., Sharma, A., Agrawal, K., Varma, G., & Yadav, T., (2017). A study on different forms of intelligence in Indian school-going children. *Industrial Psychiatry Journal*, 26(1). https://doi.org/10.4103/ipj.ipj_61_16
- Smith, M., K., (2008). Howard Gardner and multiple intelligences. *The Encyclopedia of Informal Education*. Ανακτήθηκε, Σεπτεμβρίου, 2, 2021 από: <http://www.infed.org/mobi/howard-gardner-multiple-intelligences-and-education>
- Spearman, C., (1904). 'General intelligence,' objectively determined and measured. *The American Journal of Psychology*, 15(2), 201–293. <https://doi.org/10.2307/1412107>
- Shpigelman, C., N., Gill, C., J., (2014). Facebook Use by Persons with Disabilities. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(3), 610–624. doi:10.1111/jcc4.12059

- Stevens, B. T., (2014). E-reading comprehension versus conventional reading comprehension of junior high students. ProQuest. Ανακτήθηκε, Οκτωβρίου, 4, 2021, από: <http://search.proquest.com/docview/1517483928>
- Sundén, J., (2003) *Material Virtualities: Approaching Online Textual Embodiment*. Peter Lang, New York.
- Tang, G., & Lee, F. L. F., (2013). Facebook use and political participation: The impact of exposure to shared political information, connections with public political actors, and network structural heterogeneity. *Social Science Computer Review*, 31(6), 763–773. doi:10.1177/0894439313490625
- Tang, Q., Gu, B. and Whinston, A., (2012). Content contribution in social media: The case of YouTube. 45th Hawaii International Conference on System Sciences, HICSS 2012 - Maui, HI, United States. σελ. 4476–4485.
- Tapscott, D., (1998). *Growing up digital: The rise of the Net Generation*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Tapscott, D., (2008). *Grown up digital: how the next generation is changing your world*. New York: McGraw-Hill.
- Thelwall, M., (2009). Chapter 2 Social Network Sites. *Social Networking and The Web*, 19–73. doi:10.1016/s0065-2458(09)01002-x
- Thomson, G., & Sharp, S., (1988). *History of mental testing. Educational research methodology and measurement: An international handbook*. Oxford, England: Pergamon Press
- Thurstone, L., L., (1931). *Multiple Factor Analysis*. Ανακτήθηκε Σεπτεμβρίου 19, 2021 από <http://www.stats.org.uk/factor-analysis/Thurstone1931.pdf>
- Timmins, A., C.,B., (1996). *Multiple Intelligences: Gardner's Theory. Practical*

- Assessment, Research, and Evaluation. Date Accessed: May 26th, 2020.
- Tirri, K., Nokelainen, P., & Komulainen, E., (2013). Multiple intelligences: Can they be measured?. *Psychological Test and Assessment Modeling*, 55(4), 438-461
- Towner, T., L., (2013). All Political Participation Is Socially Networked'New Media and the 2012 Election. *Social Science Computer Review* 31(5): 527–541.
- Utz, S., & Breuer, J., (2017). The relationship between use of social network sites, online social support, and well-being: Results from a six-wave longitudinal study. *Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications*, 29(3), 115-125. <http://dx.doi.org/10.1027/1864-1105/a000222>
- Vara, V., & Delaney, K. J., (2007). Facebook Gets Personal With Ad Targeting Plan. *Wall Street Journal - Eastern Edition*, 250(45), B1-B2.
- Vasal, C., Pahwa, H., & Kukreja, T., (2017). Identifying strengths of children with special needs using multiple intelligence theory. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 8(11), 1291-1299. http://www.iahrw.com/index.php/home/journal_detail/19#list
- Verhaart, M., (2012) Curating digital content in teaching and learning using Wiki Technology. *IEEE 12th International Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT)*, 4–6 July, Rome, Italy, pp.191–193
- Viluckiene, J., (2015). The Relationship between Online Social Networking and Offline Social Participation among People with Disability in Lithuania. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 185(), 453–459. doi:10.1016/j.sbspro.2015.03.413
- Vincent, A., & Ross, D., (2001). Personalize training: determine learning styles, personality types and multiple intelligences online. *The Learning Organization*, 8(1), 36-43.

- Voykinska, V., Azenkot, S., Wu, S., Leshed, G., (2016). How Blind People Interact with Visual Content on Social Networking Services. *Proceedings of the 19th ACM Conference on Computer-Supported Cooperative Work & Social Computing - CSCW '16* -, (), 1582–1593. doi:10.1145/2818048.2820013
- Waterhouse, L., (2006). Multiple Intelligences, the Mozart Effect, and Emotional Intelligence: A Critical Review. *Educational psychologist*, 41(4), 207–225
- World Health Organization, (2011). *World report on disability 2011*. Ανακτήθηκε, Αυγούστου, 27, 2021, από: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575>.\
- Wu, S., Adamic, L., A., (2014). Visually impaired users on an online social network. *Proceedings of the 32nd annual ACM conference on Human factors in computing systems - CHI 14* -, 3133–3142. doi:10.1145/2556288.2557415
- Xenos, M., Vromen, A., & Loader, B., D., (2014). The great equalizer: Patterns of social media use and youth political engagement in three advanced democracies. *Information, Communication & Society*, 17(2), 151–167. doi:10.1080/1369118x.2013.871318
- YouTube, (2007). YouTube Fact Sheet. http://youtube.com/t/fact_sheet
- Zuza, F., (1948). Alfred Binet et la pédagogie expérimentale. *E. Nauwelaerts. Etudes et recherches de pédagogie expérimentale*. 1(-).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

Κινητική αναπηρία

Descriptives

	AGE
N	72
Mean	38.3
Standard deviation	10.4
Minimum	23
Maximum	66

Frequencies of SEX

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
0	37	51.4 %	51.4 %
1	35	48.6 %	100.0 %

Frequencies of EDUCATION

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	31	43.1 %	43.1 %

Frequencies of EDUCATION

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
2	41	56.9 %	100.0 %

Frequencies of SHMEIO_EMFANISHS

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	21	29.2 %	29.2 %
2	4	5.6 %	34.7 %
3	17	23.6 %	58.3 %
4	17	23.6 %	81.9 %
5	11	15.3 %	97.2 %
6	1	1.4 %	98.6 %
7	1	1.4 %	100.0 %

Frequencies of LEITOYRGIKOTHTA_XERIA

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	32	44.4 %	44.4 %
2	27	37.5 %	81.9 %
3	6	8.3 %	90.3 %
4	3	4.2 %	94.4 %
5	4	5.6 %	100.0 %

Frequencies of LEITOYRGIKOTHTA_XERIA

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
--------	--------	------------	--------------

Descriptives

HLIKIA_EMFANISHS	
N	72
Mean	12.0
Standard deviation	14.7
Minimum	0.00
Maximum	62.0

Frequencies of KAUHMERINH_METAKINHSH

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	15	20.8 %	20.8 %
2	11	15.3 %	36.1 %
3	9	12.5 %	48.6 %
4	11	15.3 %	63.9 %
5	26	36.1 %	100.0 %

Frequencies of KINHSH

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	31	43.1 %	43.1 %
2	37	51.4 %	94.4 %
3	4	5.6 %	100.0 %

Frequencies of SYXNA_KINHSH

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	3	4.2 %	4.2 %
2	2	2.8 %	6.9 %
3	7	9.7 %	16.7 %
4	30	41.7 %	58.3 %
5	30	41.7 %	100.0 %

Οπτική αναπηρία

Descriptives

AGE	
N	70
Mean	38.9
Standard deviation	12.7

Descriptives

AGE	
Minimum	21
Maximum	69

Frequencies of SEX

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
0	31	44.3 %	44.3 %
1	39	55.7 %	100.0 %

Frequencies of EDUCATION

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	32	45.7 %	45.7 %
2	38	54.3 %	100.0 %

Frequencies of Vathmos_opti_anap_genikeusi

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	32	45.7 %	45.7 %
2	38	54.3 %	100.0 %

Descriptives

HLIKIA_EMFANISHS	
N	70
Mean	13.0
Standard deviation	14.0
Minimum	0.00
Maximum	58.0

Frequencies of MESO_ANAGNWSHS

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	33	47.1 %	47.1 %
2	37	52.9 %	100.0 %

Frequencies of KINHSH

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	25	35.7 %	35.7 %
2	43	61.4 %	97.1 %
3	2	2.9 %	100.0 %

Frequencies of SYXNA_KINHSH

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
1	1	1.4 %	1.4 %
2	2	2.9 %	4.3 %
3	24	34.3 %	38.6 %
4	22	31.4 %	70.0 %
5	21	30.0 %	100.0 %

ΝΟΥΜΟΣΥΝΕΣ

Descriptives (KINHΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Missing	Mean	SD	Min	Max
LOGIKH SUM	72	0	14.0	5.21	4	20
ENDOPROSWPIKH SUM	72	0	15.4	3.89	7	20
GLWSSIKH SUM	71	1	13.3	5.00	4	20
XWRIKH SUM	72	0	11.9	5.21	4	20
MOYSIKH SUM	72	0	13.7	4.74	4	20
DIAPROSWPIKH SUM	72	0	15.6	3.62	6	20
SWMATIKH SUM	72	0	12.3	4.34	4	20

Descriptives (ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Missing	Mean	SD	Min	Max
LOGIKH SUM	70	0	12.9	5.50	4	20
ENDOPROSWPIKH SUM	70	0	14.6	4.79	4	20
GLWSSIKH SUM	70	0	12.6	5.65	4	20
XWRIKH SUM	70	0	12.8	5.48	4	20
MOYSIKH SUM	70	0	14.2	5.38	4	20
DIAPROSWPIKH SUM	70	0	14.8	4.64	4	20
SWMATIKH SUM	70	0	12.0	4.55	4	20

FACEBOOK

Descriptives (ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Miss	Mean	SD	Min	Max
FILOI_1	72	0	1370.11	972.410	300	4500
DYNATOI_DESMOI_2	72	0	65.47	33.972	9	200
ADYNAMOI_DESMOI_3	72	0	157.67	104.817	5	500
ORES_XRHSHS_FB_4	72	0	28.11	9.407	10	70
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	72	0	3.72	0.451	3	4
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	72	0	3.76	0.428	3	4
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	72	0	3.96	0.615	3	5
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	72	0	4.85	0.362	4	5
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	72	0	3.47	0.731	2	5

Descriptives (ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Miss	Mean	SD	Min	Max
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	72	0	4.09	0.412	3.33	5.00
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	72	0	4.47	0.671	3	5
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	72	0	3.83	0.628	3	5
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	72	0	3.79	0.649	3	5
EPIKOINONIA_FB_MEAN	72	0	4.03	0.423	3.00	5.00
13_LAMBANO_SXOLIA	72	0	5.10	0.952	2	6
14_SXOLIAZO	72	0	5.01	1.028	2	6
15_LAMBANO_LIKE	72	0	5.25	0.801	2	6
16_KANO_LIKE	72	0	5.47	0.839	2	6
17_STELNO_MHNYMATA	72	0	5.61	0.519	4	6
18_LAMBANO-MHNYMATA	72	0	5.68	0.646	2	6
19_PROSKLHSEIS_PAIXNIDIA	72	0	3.92	1.651	1	6
20_PAIZO_PAIXNIDIA	72	0	3.19	1.684	1	6
21_MOIRAZOMAI_PLHROFORIES	72	0	4.49	1.414	1	6
22_ENHMERWNO_PROFIL	72	0	2.75	1.402	1	6
23_EPISKEPTOMAI_PROFIL	72	0	5.06	1.197	2	6
24_KANO_DIMOSIEYSEIS	72	0	4.67	1.088	2	6
25_PARAKOLOYTHO_DHMOSEYSEIS	72	0	5.40	1.002	2	6
26_DIABAZO_ARTHRA/PLHROFORIES	72	0	5.51	1.021	2	6
27_ORGANWNO_EKDILOSEIS	72	0	2.08	1.371	1	6
28_PROSFERO_THEMATA_SYZHTHSHS	72	0	4.10	1.375	2	6
29_SYMMET_THEMATIKES SYZHTHSEIS	72	0	4.26	1.434	2	6

Descriptives (ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Miss	Mean	SD	Min	Max
30_STELNO_AITHM_FILIAS_AGNOST	72	0	2.90	1.090	2	6
31_STELNO_AITIM_FILIAS_GNOSTOYS	72	0	3.86	1.282	2	6
32_DIEXAGO_EMPORIKES_DRASTHRIOTHTES	72	0	1.79	1.186	1	6
MEAN 13-32	72	0	4.31	0.763	2.35	5.85
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHSH	72	0	7.61	1.015	6	10
34_SYXNOTHTA_DHMOSEYSHS_EROTISEON	72	0	4.08	0.575	3	6
35_PLITHOS_APANTHMENON_EROTISEON	72	0	3.51	0.503	3	4
36_ANESH_DHMOSEYS_EROTISEON	72	0	4.51	0.692	3	5

Descriptives (ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Miss	Mean	SD	Min	Max
FILOI_1	70	0	1073.73	585.468	250	3016
DYNATOI_DESMOI_2	70	0	80.50	40.200	10	200
ADYNAMOI_DESMOI_3	70	0	184.84	170.879	36	1000
ORES_XRHSHS_FB_4	70	0	26.17	7.325	5	40
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	70	0	3.14	0.839	1	4
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	70	0	3.49	0.775	2	4
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	70	0	4.27	0.658	2	5
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	70	0	4.84	0.470	3	5
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	70	0	3.83	0.916	2	5

Descriptives (ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Miss	Mean	SD	Min	Max
ΕΡΟΙΚΙΝΟΝΙΑ_KONTA_MEAN	70	0	4.31	0.507	3.00	5.00
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	70	0	4.53	0.631	2	5
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	70	0	3.80	1.001	1	5
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	70	0	4.03	0.701	1	5
ΕΡΙΚΟΙΝΟΝΙΑ_FB_MEAN	70	0	4.12	0.541	1.67	5.00
13_LAMBANO_SXOLIA	70	0	5.49	0.697	2	6
14_SXOLIAZO	70	0	4.86	1.417	2	6
15_LAMBANO_LIKE	70	0	5.16	1.137	2	6
16_KANO_LIKE	70	0	5.11	1.291	2	6
17_STELNO_MHNYMATA	70	0	5.26	1.112	2	6
18_LAMBANO-MHNYMATA	70	0	5.24	1.160	2	6
19_PROSKLHSEIS_PAIXNIDIA	70	0	4.24	1.574	1	6
20_PAIZO_PAIXNIDIA	70	0	3.31	1.638	1	6
21_MOIRAZOMAI_PLHROFORIES	70	0	4.91	1.260	1	6
22_ENHMERWNO_PROFIL	70	0	2.37	1.182	1	6
23_EPISKEPTOMAI_PROFIL	70	0	4.67	1.293	1	6
24_KANO_DIMOSIEYSEIS	70	0	4.73	1.239	2	6
25_PARAKOLOYTHO_DHMOSEYSEIS	70	0	4.97	1.340	2	6
26_DIABAZO_ARTHRA/PLHROFORIES	70	0	4.97	1.362	1	6
27_ORGANWNO_EKDILOSEIS	70	0	2.36	1.319	1	5
28_PROSFERO_THEMATATA_SYZHTHSHS	70	0	3.96	1.805	1	6
29_SYMMET_THEMATIKES SYZHTHSEIS	70	0	4.31	1.732	1	6

Descriptives (ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ)

	N	Miss	Mean	SD	Min	Max
30_STELNO_AITHM_FILIAS_AGNOST	70	0	2.66	1.226	1	6
31_STELNO_AITIM_FILIAS_GNOSTOYS	70	0	3.80	1.211	2	6
32_DIEXAGO_EMPORIKES_DRASTHRIOTHTES	70	0	2.11	1.161	1	5
MEAN 13-32	70	0	4.22	0.920	2.10	5.60
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOROIHSH	70	0	7.29	1.364	4	10
34_SYXNOTHTA_DHMOSEYSHS_EROTISEON	70	0	3.93	0.997	1	6
35_PLITHOS_APANTHMENON_EROTISEON	70	0	3.36	0.723	1	4
36_ANESH_DHMOSEYSHS_EROTISEON	70	0	4.19	0.804	2	5

ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΥΟ ΟΜΑΔΩΝ

Independent Samples T-Test

		Statistic	df	p
LOGIKH SUM	Student's t	1.161	140	0.248
ENDOPROSWPIKH SUM	Student's t	1.097	140	0.275
GLWSSIKH SUM	Student's t	0.680	139	0.498
XWRIKH SUM	Student's t	-0.985	140	0.326
MOYSIKH SUM	Student's t	-0.512	140	0.609
DIAPROSWPIKH SUM	Student's t	1.183	140	0.239
SWMATIKH SUM	Student's t	0.335	140	0.738

Πίνακας 8. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook

		Statistic	df	p
Φίλοι στο Facebook	Student's t	2.1927	140	0.030
Δυνατοί δεσμοί	Student's t	-2.4085	140	0.017
Αδύναμοι δεσμοί	Student's t	-1.1459	140	0.254
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	Student's t	1.3683	140	0.173
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	Student's t	5.1447	140	< .001
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	Student's t	2.6568	140	0.009
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	Student's t	-2.9306	140	0.004

Πίνακας 8. Σύγκριση των δύο ομάδων αναφορικά με τη χρήση του Facebook

		Statistic	df	p
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	Student's t	0.0620	140	0.951
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	Student's t	-2.5653	140	0.011
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	Student's t	-2.8626	140	0.005
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	Student's t	-0.5154	140	0.607
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	Student's t	0.2383	140	0.812
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	Student's t	-2.0904	140	0.038
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	Student's t	-1.0642	140	0.289
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	Student's t	0.5685 ^a	140	0.571
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	Student's t	1.6163 ^a	140	0.108
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	1.1365 ^a	140	0.258
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	Student's t	1.5028	140	0.135
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	2.6098	140	0.010

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΝΟΥΜΟΣΥΝΗΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ FB

ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

		LOGIKH	ENDOPR	GLWSSIKI	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROSWP	SWMAT
FILOI_1	Pearson's r	0.161	-0.057	0.184	0.129	0.078	-0.027	0.049
	p-value	0.178	0.633	0.124	0.282	0.513	0.823	0.681
DYNATOI_DESMOI_2	Pearson's r	0.013	-0.043	-0.008	0.118	-0.001	0.062	-0.097
	p-value	0.917	0.722	0.944	0.323	0.991	0.604	0.419
ADYNAMOI_DESMOI_3	Pearson's r	0.162	-0.000	-0.147	0.224	0.091	0.170	-0.079
	p-value	0.174	0.998	0.220	0.058	0.449	0.154	0.507
ORES_XRHSHS_FB_4	Pearson's r	0.043	0.074	0.051	0.018	-0.119	0.146	-0.186
	p-value	0.719	0.536	0.670	0.879	0.318	0.221	0.118
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	Pearson's r	0.055	0.168	0.152	-0.086	-0.022	-0.131	-0.041
	p-value	0.647	0.159	0.206	0.472	0.857	0.271	0.731
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	Pearson's r	-0.118	0.284*	-0.111	0.228*	0.136	-0.038	-0.156
	p-value	0.323	0.016	0.357	0.054	0.256	0.753	0.191
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	Pearson's r	-0.066	0.073	0.045	0.262*	0.030	0.367**	-0.027
	p-value	0.579	0.544	0.712	0.026	0.802	0.002	0.819
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	Pearson's r	-0.123	-0.071	-0.080	-0.021	-0.040	0.097	-0.234
	p-value	0.305	0.553	0.507	0.864	0.737	0.417	0.048
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	Pearson's r	-0.309**	-0.030	-0.061	0.057	0.211	0.076	-0.018
	p-value	0.008	0.801	0.614	0.636	0.075	0.525	0.883
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	Pearson's r	-0.252*	-0.003	-0.038	0.158	0.128	0.256*	-0.093

		LOGIKH	ENDOPR	GLWSSIKI	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROSWP	SWMAT
	p-value	0.033	0.983	0.755	0.184	0.283	0.030	0.439
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	Pearson's r	-0.071	0.248*	0.188	-0.160	-0.071	0.338**	0.285*
	p-value	0.555	0.036	0.116	0.180	0.553	0.004	0.015
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	Pearson's r	-0.041	0.094	0.034	0.207	-0.024	-0.002	0.130
	p-value	0.733	0.431	0.780	0.081	0.838	0.986	0.276
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	Pearson's r	0.010	0.065	0.042	0.066	-0.101	0.184	-0.170
	p-value	0.934	0.587	0.727	0.579	0.400	0.123	0.152
EPIKOINONIA_FB_MEAN	Pearson's r	-0.053	0.211	0.137	0.052	-0.101	0.272*	-0.174
	p-value	0.661	0.075	0.255	0.664	0.398	0.021	0.145
MEAN 13-32	Pearson's r
	p-value

		LOGIKH	ENDOPR	GLWSSIKH	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROS
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIK OPOIHSH	Pearson's r	0.181	0.326**	0.198	-0.037	-0.104	0.069
	p-value	0.129	0.005	0.098	0.757	0.386	0.567
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	Pearson's r	0.147	0.260*	0.150	0.110	-0.162	0.258*
	p-value	0.219	0.027	0.211	0.358	0.173	0.028

		LOGIKH	ENDOPR	GLWSSIKH	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROS
35_PLITHOS_APANTHMEN ON_EROTISEON	Pearson's r	0.078	0.249*	0.157	-0.067	-0.114	0.343*
	p-value	0.515	0.035	0.191	0.578	0.342	0.003
36_ANESH_DHMOSEIYS_E ROTISEON	Pearson's r	-0.025	0.097	0.014	-0.017	-0.181	0.351*
	p-value	0.834	0.417	0.906	0.885	0.127	0.003

ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

		LOGIKH	ENDOPROS	GLWSSIKH	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROS	SWMATIKH
FILOI_1	Pearson's r	-0.125	0.168	0.112	-0.018	-0.086	0.214	-0.141
	p-value	0.302	0.165	0.357	0.885	0.481	0.075	0.243
DYNATOI_DESMOI_2	Pearson's r	-0.165	0.206	0.162	-0.038	0.105	0.338**	0.177
	p-value	0.173	0.087	0.181	0.753	0.387	0.004**	0.143
ADYNAMOI_DESMOI_3	Pearson's r	-0.066	0.288*	0.118	0.058	0.244*	0.429**	0.332**
	p-value	0.589	0.016*	0.331	0.632	0.042*	< .001**	0.005**
ORES_XRHSHS_FB_4	Pearson's r	-0.310**	0.021	0.034	-0.184	-0.298*	-0.064	-0.319**
	p-value	0.009**	0.864	0.779	0.128	0.012*	0.597	0.007**
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	Pearson's r	0.103	0.229	0.029	0.227	-0.089	0.256*	-0.308**
	p-value	0.396	0.056	0.810	0.059	0.463	0.032*	0.009**
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	Pearson's r	0.034	0.293*	0.037	0.124	0.084	0.360**	-0.068
	p-value	0.782	0.014*	0.762	0.307	0.489	0.002**	0.577
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	Pearson's r	0.159	0.234	0.054	0.344**	0.171	0.354**	0.265*
	p-value	0.189	0.051	0.658	0.004**	0.157	0.003**	0.026*
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	Pearson's r	-0.112	-0.012	-0.011	0.079	-0.006	-0.033	-0.256*
	p-value	0.358	0.919	0.931	0.518	0.958	0.783	0.032*
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	Pearson's r	0.250*	0.197	0.016	0.202	0.162	0.388**	0.108

		LOGIKH	ENDOPROS	GLWSSIKH	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROS	SWMATIKH
	p-value	0.037*	0.102	0.895	0.094	0.180	< .001**	0.372
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	Pearson's r	0.185	0.216	0.030	0.294*	0.170	0.376**	0.101
	p-value	0.126	0.072	0.808	0.013*	0.161	0.001**	0.407
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	Pearson's r	0.009	0.390**	0.188	0.113	-0.096	0.460**	-0.109
	p-value	0.941	< .001**	0.119	0.353	0.432	< .001**	0.370
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	Pearson's r	0.128	0.230	0.097	0.141	0.066	0.188	0.144
	p-value	0.290	0.056	0.423	0.244	0.589	0.118	0.235
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	Pearson's r	-0.131	0.340**	0.277*	0.047	-0.051	0.483**	0.150
	p-value	0.281	0.004**	0.020*	0.701	0.673	< .001**	0.216
EPIKOINONIA_FB_MEAN	Pearson's r	0.026	0.440**	0.253*	0.151	-0.019	0.503**	0.111
	p-value	0.830	< .001**	0.035*	0.212	0.878	< .001**	0.360
MEAN 13-32	Pearson's r	0.016	0.462**	0.146	0.212	-0.021	0.581**	0.035
	p-value	0.893	< .001**	0.229	0.078	0.862	< .001**	0.771

		LOGIKH	ENDOPR	GLWSSIKH	XWRIKH	MOYSIKH	DIAPROS	SWMATIKH
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHS	Pearson's r	-0.070	0.313**	0.141	-0.001	-0.163	0.300*	-0.199
	p-value	0.564	0.008**	0.243	0.996	0.178	0.012*	0.098

		LOGIK H	ENDOP R	GLWSSI KH	XWRIK H	MOYSIK H	DIAPR OS	SWMA T
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	Pearson's r	- 0.23 3	0.058	0.286*	- 0.013	-0.206	0.075	- 0.243 *
	p-value	0.05 2	0.631	0.016*	0.914	0.087	0.535	0.043 *
35_PLITHOS_APANTHMENON_ER OTISEON	Pearson's r	0.04 4	0.331 **	0.124	0.130	0.029	0.240 *	- 0.094
	p-value	0.71 6	0.005 **	0.306	0.282	0.813	0.045 *	0.438
36_ANESH_DHMOSIEYS_EROTISE ON	Pearson's r	0.03 3	0.153	0.152	0.028	-0.209	0.231	- 0.151
	p-value	0.78 5	0.206	0.209	0.820	0.083	0.054	0.211

ΣΧΕΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ FB

ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

		AGE	ΗΛΙΚΙΑ_EMFANISHS	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚ_ΧΕΡΙΑ	ΚΑΥΗΜΕΡΙΝΗ_METAKINHSH	ΣΥΧΝΑ_KINHSH
Φίλοι στο Facebook	Pearson's r	0.097	-0.129	0.274*	-0.069	0.010
	p-value	0.418	0.279	0.020*	0.565	0.936
Δυνατοί δεσμοί	Pearson's r	0.100	0.074	0.220	0.091	-0.093
	p-value	0.405	0.536	0.063	0.447	0.435
Αδύναμοι δεσμοί	Pearson's r	-0.128	-0.115	0.008	-0.066	0.013
	p-value	0.282	0.337	0.950	0.580	0.916
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	Pearson's r	-0.165	-0.209	0.241*	-0.051	0.001
	p-value	0.167	0.078	0.042*	0.669	0.991
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	Pearson's r	-0.077	-0.092	0.022	0.041	-0.070
	p-value	0.519	0.441	0.853	0.729	0.561
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	Pearson's r	-0.261*	-0.274*	-0.027	0.045	-0.087
	p-value	0.027*	0.020*	0.824	0.704	0.467
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	Pearson's r	-0.093	-0.005	-0.028	0.128	0.055
	p-value	0.437	0.964	0.816	0.282	0.643
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	Pearson's r	-0.266*	-0.189	0.028	0.278*	-0.252
	p-value	0.024*	0.112	0.818	0.018*	0.033
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	Pearson's r	0.159	0.056	0.313**	-0.102	-0.188

	p-value	0.181	0.639	0.007**	0.395	0.114
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	Pearson's r	-0.030	-0.025	0.179	0.085	-0.157
	p-value	0.803	0.836	0.132	0.476	0.187
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	Pearson's r	-0.263*	-0.320**	0.207	0.140	-0.120
	p-value	0.026*	0.006**	0.081	0.240	0.313
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	Pearson's r	0.108	0.111	0.014	-0.047	-0.030
	p-value	0.365	0.352	0.909	0.695	0.803
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	Pearson's r	-0.052	-0.082	0.383**	0.145	-0.434
	p-value	0.663	0.494	< .001**	0.226	< .001
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	Pearson's r	-0.112	-0.156	0.312**	0.125	-0.300
	p-value	0.349	0.191	0.008**	0.296	0.010
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	Pearson's r	-0.316**	-0.422**	0.233*	0.173	-0.086
	p-value	0.007**	< .001**	0.048*	0.147	0.472
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	Pearson's r	-0.194	-0.287*	0.049	-0.021	0.012
	p-value	0.102	0.014*	0.681	0.859	0.918
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Pearson's r	0.010	-0.035	0.261*	0.003	-0.020
	p-value	0.931	0.771	0.027*	0.983	0.865
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	Pearson's r	-0.250*	-0.290*	-0.048	0.030	0.108
	p-value	0.034*	0.013*	0.687	0.803	0.365
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Pearson's r	-0.174	-0.221	0.021	0.073	0.140
	p-value	0.144	0.062	0.863	0.543	0.241

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Independent Samples T-Test (ΦΥΛΟ)

		Statistic	df	p
FILOI_1	Student's t	0.9403	70.0	0.350
DYNATOI_DESMOI_2	Student's t	0.3485	70.0	0.728
ADYNAMOI_DESMOI_3	Student's t	-0.3906	70.0	0.697
ORES_XRHSHS_FB_4	Student's t	-0.8534	70.0	0.396
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	Student's t	0.6654	70.0	0.508
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	Student's t	-1.2532	70.0	0.214
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	Student's t	-0.9414	70.0	0.350
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	Student's t	-1.5424	70.0	0.127
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	Student's t	0.8134	70.0	0.419
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	Student's t	-0.4321	70.0	0.667
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	Student's t	-1.2249	70.0	0.225
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	Student's t	0.0621	70.0	0.951
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	Student's t	0.6183	70.0	0.538
EPIKOINONIA_FB_MEAN	Student's t	-0.2949	70.0	0.769
MEAN 13-32	Student's t	-0.1245	70.0	0.901
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHSH	Student's t	-0.1410	70.0	0.888
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	Student's t	0.7834	70.0	0.436

Independent Samples T-Test (ΦΥΛΟ)

		Statistic	df	p
35_PLITHOS_APANTHMENON_EROTISEON	Student's t	-0.4724	70.0	0.638
36_ANESH_DHMOSIEYS_EROTISEON	Student's t	0.6743	70.0	0.502

Independent Samples T-Test (ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

		Statistic	df	p
Φίλοι στο Facebook	Student's t	-0.314	70.0	0.755
Δυνατοί δεσμοί	Student's t	-0.297	70.0	0.767
Αδύναμοι δεσμοί	Student's t	-1.849	70.0	0.069
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	Student's t	-0.921	70.0	0.360
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	Student's t	-0.204	70.0	0.839
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	Student's t	-1.505	70.0	0.137
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	Student's t	-1.048	70.0	0.298
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	Student's t	-2.202	70.0	0.031
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	Student's t	1.772	70.0	0.081
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	Student's t	-0.117	70.0	0.907
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	Student's t	-1.667	70.0	0.100
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	Student's t	-0.692	70.0	0.491
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	Student's t	0.167	70.0	0.868
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	Student's t	-1.130	70.0	0.262
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	Student's t	-2.426	70.0	0.018

Independent Samples T-Test (ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

		Statistic	df	p
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	Student's t	-1.404	70.0	0.165
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	0.583	70.0	0.562
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	Student's t	-1.892	70.0	0.063
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	-2.088	70.0	0.040

	Group	N	Mean
FILOI_1	1	31	1328.52
	2	41	1401.56
DYNATOI_DESMOI_2	1	31	64.10
	2	41	66.51
ADYNAMOI_DESMOI_3	1	31	131.84
	2	41	177.20
ORES_XRHSHS_FB_4	1	31	26.94
	2	41	29.00
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	1	31	3.71
	2	41	3.73
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	1	31	3.68
	2	41	3.83
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	1	31	3.87
	2	41	4.02

	Group	N	Mean
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	1	31	4.74
	2	41	4.93
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	1	31	3.65
	2	41	3.34
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	1	31	4.09
	2	41	4.10
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	1	31	4.32
	2	41	4.59
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	1	31	3.77
	2	41	3.88
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	1	31	3.81
	2	41	3.78
EPIKOINONIA_FB_MEAN	1	31	3.97
	2	41	4.08
MEAN 13-32	1	31	4.06
	2	41	4.49
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHS	1	31	7.42
	2	41	7.76
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	1	31	4.13
	2	41	4.05
35_PLITHOS_APANTHMENON_EROTISEON	1	31	3.39

	Group	N	Mean
	2	41	3.61
36_ANESH_DHMOsieYS_EROTISEON	1	31	4.32
	2	41	4.66

ΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

Πίνακας 7. Συντελεστές συσχέτισης των δημογραφικών στοιχείων και της χρήσης του Facebook στα άτομα με οπτική αναπηρία

		ΗΛΙΚΙΑ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
Φίλοι στο Facebook	Pearson's r	-0.077	-0.140	-0.044
	p-value	0.526	0.248	0.716
Δυνατοί δεσμοί	Pearson's r	-0.105	0.053	0.285
	p-value	0.387	0.661	0.017
Αδύναμοι δεσμοί	Pearson's r	-0.211	0.008	0.414**
	p-value	0.080	0.949	< .001
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	Pearson's r	-0.093	0.027	-0.195
	p-value	0.444	0.824	0.106

		ΗΛΙΚΙΑ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	Pearson's r	-0.102	0.109	-0.287*
	p-value	0.403	0.368	0.016
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	Pearson's r	-0.231	0.291*	-0.103
	p-value	0.054	0.015	0.398
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	Pearson's r	-0.056	0.081	0.417**
	p-value	0.645	0.507	< .001
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	Pearson's r	0.035	0.100	-0.019
	p-value	0.773	0.408	0.877
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	Pearson's r	-0.006	-0.101	0.393**
	p-value	0.961	0.405	< .001
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	Pearson's r	-0.017	0.005	0.411**
	p-value	0.889	0.967	< .001
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	Pearson's r	-0.324**	0.016	0.032
	p-value	0.006**	0.894	0.796
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	Pearson's r	0.078	0.100	0.263*
	p-value	0.523	0.411	0.028
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	Pearson's r	-0.101	-0.133	0.271*

		ΗΛΙΚΙΑ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΟΡΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
	p-value	0.408	0.273	0.023
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	Pearson's r	-0.121	0.010	0.291*
	p-value	0.317	0.932	0.014
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	Pearson's r	-0.526**	0.015	0.193
	p-value	< .001	0.900	0.109
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	Pearson's r	-0.399**	-0.175	-0.115
	p-value	< .001	0.147	0.343
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Pearson's r	-0.181	0.104	-0.011
	p-value	0.135	0.390	0.927
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	Pearson's r	-0.388**	0.127	-0.031
	p-value	< .001	0.296	0.802
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Pearson's r	-0.222	0.113	0.113
	p-value	0.065	0.350	0.353

Independent Samples T-Test (ΦΥΛΟ)

		Statistic	df	p
FILOI_1	Student's t	1.0314	68.0	0.306

Independent Samples T-Test (ΦΥΛΟ)

		Statistic	df	p
DYNATOI_DESMOI_2	Student's t	-0.6227	68.0	0.536
ADYNAMOI_DESMOI_3	Student's t	-1.2978	68.0	0.199
ORES_XRHSHS_FB_4	Student's t	-0.2060	68.0	0.837
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	Student's t	0.4481	68.0	0.656
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	Student's t	-0.9480	68.0	0.346
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	Student's t	0.2128	68.0	0.832
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	Student's t	0.4431	68.0	0.659
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	Student's t	-0.4400	68.0	0.661
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	Student's t	-0.0359	68.0	0.971
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	Student's t	-1.2982	68.0	0.199
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	Student's t	-0.9119	68.0	0.365
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	Student's t	-0.9899	68.0	0.326
EPIKOINONIA_FB_MEAN	Student's t	-1.5055	68.0	0.137
MEAN 13-32	Student's t	-1.0399	68.0	0.302
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHSH	Student's t	0.3758	68.0	0.708
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	Student's t	-0.9122	68.0	0.365
35_PLITHOS_APANTHMENON_EROTISEON	Student's t	-0.3543	68.0	0.724
36_ANESH_DHMOSIEYS_EROTISEON	Student's t	-0.2251	68.0	0.823

Independent Samples T-Test (ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

		Statistic	df	p
--	--	------------------	-----------	----------

Independent Samples T-Test (ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

		Statistic	df	p
Φίλοι στο Facebook	Student's t	0.353	68.0	0.725
Δυνατοί δεσμοί	Student's t	0.350	68.0	0.728
Αδύναμοι δεσμοί	Student's t	-0.790	68.0	0.432
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	Student's t	-2.386	68.0	0.020
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	Student's t	-1.022	68.0	0.311
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	Student's t	-2.072	68.0	0.042
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	Student's t	0.843	68.0	0.402
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	Student's t	1.561	68.0	0.123
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	Student's t	-0.394	68.0	0.695
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	Student's t	0.601	68.0	0.550
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	Student's t	-3.688	68.0	< .001
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	Student's t	0.333	68.0	0.740
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	Student's t	0.711	68.0	0.480
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	Student's t	-0.800	68.0	0.427
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	Student's t	-3.484	68.0	< .001
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	Student's t	-3.658	68.0	< .001
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	-1.890	68.0	0.063
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	Student's t	-3.353	68.0	0.001
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	-1.488	68.0	0.141

	Group	N	Mean
FILOI_1	1	32	1100.84
	2	38	1050.89
DYNATOI_DESMOI_2	1	32	82.34
	2	38	78.95
ADYNAMOI_DESMOI_3	1	32	167.22
	2	38	199.68
ORES_XRHSHS_FB_4	1	32	23.97
	2	38	28.03
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	1	32	3.03
	2	38	3.24
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	1	32	3.28
	2	38	3.66
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	1	32	4.34
	2	38	4.21
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	1	32	4.94
	2	38	4.76
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	1	32	3.78
	2	38	3.87
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	1	32	4.35
	2	38	4.28

	Group	N	Mean
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	1	32	4.25
	2	38	4.76
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	1	32	3.84
	2	38	3.76
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	1	32	4.09
	2	38	3.97
EPIKOINONIA_FB_MEAN	1	32	4.06
	2	38	4.17
MEAN 13-32	1	32	3.84
	2	38	4.55
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHSH	1	32	6.69
	2	38	7.79
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	1	32	3.69
	2	38	4.13
35_PLITHOS APANTHMENON_EROTISEON	1	32	3.06
	2	38	3.61
36_ANESH_DHMOSEYS_EROTISEON	1	32	4.03
	2	38	4.32

Πίνακας 8. Χρήση του Facebook ανάλογα με το βαθμό εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

	Statistic	df	P
--	-----------	----	---

Πίνακας 8. Χρήση του Facebook ανάλογα με το βαθμό εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

		Statistic	df	P
Φίλοι στο Facebook	Student's t	-0.244	68.0	0.808
Δυνατοί δεσμοί	Student's t	-2.596	68.0	0.012*
Αδύναμοι δεσμοί	Student's t	-1.792	68.0	0.078
Ώρες χρήσης την εβδομάδα	Student's t	0.505	68.0	0.615
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με την αναπηρία μου	Student's t	0.692	68.0	0.491
Συμμετοχή σε ομάδες που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά μου	Student's t	-1.416	68.0	0.161
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με φίλους	Student's t	-1.353	68.0	0.181
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με οικογένεια	Student's t	2.105	68.0	0.039*
Συχνότητα δια ζώσης επικοινωνίας με γνωστούς	Student's t	-1.185	68.0	0.240
Μέσος όρος δια ζώσης επικοινωνίας	Student's t	-0.655	68.0	0.515
Συχνότητα επικοινωνίας με φίλους μέσω FB	Student's t	-0.726	68.0	0.470
Συχνότητα επικοινωνίας με οικογένεια μέσω FB	Student's t	-2.648	68.0	0.010*
Συχνότητα επικοινωνίας με γνωστούς μέσω FB	Student's t	-0.997	68.0	0.322
Μέσος όρος επικοινωνίας μέσω FB	Student's t	-2.353	68.0	0.022*
Μέσος όρος δραστηριοποίησης	Student's t	-2.665	68.0	0.010*
Βαθμός συμμετοχής στο FB και ενίσχυση κοινωνικοποίησης	Student's t	-0.904	68.0	0.369
Συχνότητα δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	-0.892	68.0	0.375
Πλήθος απαντημένων ερωτήσεων	Student's t	-1.832	68.0	0.071

Πίνακας 8. Χρήση του Facebook ανάλογα με το βαθμό εκπαίδευσης στα άτομα με οπτική αναπηρία

		Statistic	df	P
Άνεση δημοσίευσης ερωτήσεων στο FB	Student's t	-2.456	68.0	0.017*

Περιγραφική για τις δύο ομάδες

	Group	N	Mean
FILOI_1	1	32	1055.00
	2	38	1089.50
DYNATOI_DESMOI_2	1	32	67.44
	2	38	91.50
ADYNAMOI_DESMOI_3	1	32	145.59
	2	38	217.89
ORES_XRHSHS_FB_4	1	32	26.66
	2	38	25.76
SYM_OMADES_ANAPHRIA_5	1	32	3.22
	2	38	3.08
SYM_OMADES_ENDIAFEORONTA_6	1	32	3.34
	2	38	3.61
EPIKOIN_FILOYS_KONTA_7	1	32	4.16
	2	38	4.37

Περιγραφική για τις δύο ομάδες

	Group	N	Mean
EPIKOIN_OIKOG_KONTA_9	1	32	4.97
	2	38	4.74
EPIKOIN_GNOSTOUS_KONTA_11	1	32	3.69
	2	38	3.95
EPOIKINONIA_KONTA_MEAN	1	32	4.27
	2	38	4.35
EPIKOIN_FILOYS_FB_8	1	32	4.47
	2	38	4.58
EPIKOIN_OIKOG_FB_10	1	32	3.47
	2	38	4.08
EPIKOIN_GNOSTOUS_FB_12	1	32	3.94
	2	38	4.11
EPIKOINONIA_FB_MEAN	1	32	3.96
	2	38	4.25
MEAN 13-32	1	32	3.92
	2	38	4.48
33_VATHMOS SYMMETOXHS_KOINONIKOPOIHSH	1	32	7.13
	2	38	7.42
34_SYXNOTHTA DHMOSIEYSHS EROTISEON	1	32	3.81
	2	38	4.03

Περιγραφική για τις δύο ομάδες

	Group	N	Mean
35_PLITHOS_APANTHMENON_EROTISEON	1	32	3.19
	2	38	3.50
36_ANESH_DHMOSEIYS_EROTISEON	1	32	3.94
	2	38	4.39